

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
ERAÕIGUSE INSTITUUT
ÄRIÕIGUSE JA INTELLEKTUAALSE OMANDI ÕPPETOOL

Kornelika Egers-Pisuke
**ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI PAKETT
JA SELLE MÕJU EESTI ÕIGUSRÜUMIS**

Magistritöö

Juhendaja *mag. iur.* Anne Kalvi

TARTU 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ÜHENDUSE PATENDIKONVENTSIOONIST ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI PAKETINI.....	8
1.1. Ühenduse patendikonventsioon kui ebaõnnestunud katse jõustada ühtse toimega Euroopa patenti.....	8
1.2. Euroopa patendikonventsioon kui ühtse toimega Euroopa patendi alus.....	13
1.3. Tõhustatud koostöö kui alternatiiv ühenduse patendikonventsioonile.....	17
2. ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI PAKETI EESMÄRGID	23
2.1. Ühtse toimega Euroopa patendi paketi ühtsus kui eesmärk	23
2.2. Ühtse toimega Euroopa patendi kättesaadavust tagavad eesmärgid	29
2.2.1. Õiguskindlus eesmärgina	29
2.2.2. Lihtsus eesmärgina.....	33
2.2.3. Kulutõhusus eesmärgina	34
3. ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI MÕJU EESTI MAJANDUSKESKKONNALE.....	38
3.1. Üldist	38
3.2. Mõju väikese- ja keskmise suurusega ettevõtjatele.....	39
3.3. Kehtivate patentide rohkus	44
4. TÕLKEKORRALDUSE MÕJU EESTI ÕIGUSRUMIS	48
KOKKUVÕTE	56
SUMMARY.....	61
KASUTATUD LÜHENDID	66
KASUTATUD MATERJALID.....	67

SISSEJUHATUS

Intellektuaalne omand (IO) on õigused inimese loometöö tulemustele.¹ See on hädavajalik vahend inimkonna ideede ja loovuse täielikuks ärakasutamiseks ning nende rakendamiseks uuendustes.² Intellektuaalomandit on kolme liiki – nendeks on autoriõigus, autoriõigusega kaasnevad õigused ning tööstusomand, mille üheks kaitseobjektiks on patentsed leiutised.³ Sõna patent tuleneb ladinakeelsest sõnast *patens* (avalik) ja tähendab selle omaniku ainuõigust leiutisele või mõnda muud liiki tööstusomandile⁴, ka WIPO⁵ määratluse kohaselt on patent ainuõigus leiutisele. Patendiõiguse olulisusele viitab ka selle ulatus kaugesse minevikku – juba 4 saj. e.m.a eksisteeris ainuõigus leiutisele nii Egiptuses, Mesopotaamias kui Vana-Kreekas.⁶ Tegemist on õigusega, millel on pikk ajalugu, ent mis ei ole minetanud oma olulisust tänapäevalgi. Patendiõiguse relevantsust näitab ka selle sätestamine Eesti Vabariigi põhiseaduses, kus intellektuaalse omandi kaitse on eraldi paragrahvina välja toodud.⁷ Ühtse toimega Euroopa patent (*edaspidi ka* ÜTEP) on olnud passiivselt aktuaalne juba ligi 30 aastat. Selle loomise idee sai alguse 1960ndatel aastatel, ent valmis kujuni jõudis see ilmselt tänu 2011. aastal loodud tõhustatud koostöö programmile, milles ka Eesti osaleb. Kahtlemata seisneb teema aktuaalsus ühest küljest selles, et regulatsioon ise on uus ja hakkab kehtima iga hetk, teisalt on ühtne liiduülene patendikaitse ka uus ja täiendav võimalus Eesti patenditaotlejatele. Tõhustatud koostöö raames valmis nõ ühtse toimega Euroopa patendi pakett (*edaspidi ka* patendipakett). Selline pakett sisaldab kolme regulatsiooni: patendikaitse

¹ Pisuke, H. Autor ja ülikool. Autoriõiguse alused, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 13.

² Kukrus, A. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse, Tallinn, 1999, lk 17.

³ Kukrus, A., Kartus, R. Tööstusomand ja globaalmaajandus, Tallinn: Külim, 2008, lk 10-11.

⁴ Esimesed patendiseadused pärinevad Inglismaalt 1632, Ameerika Ühendriikidest 1790, Prantsusmaalt 1791, Saksamaalt 1877, Tsaari-Venemaalt 1870. Moorlat, O. Tööstusomandi õiguskaitse ABC, Tallinn: Varrak, 1995, lk 13.

⁵ Ülemaailmne Intellektuaalomandi Organisatsioon. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, Stockholm, 14.07.1967, [WWW] http://wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html, (16.04.2014).

⁶ Kukrus, A. Patendinduse alused. Tallinn, Valgus, 1986, lk 7. *Lisaks*: Näiteks Kreeka koloonias Sybaris' es 500 aastat eKr sai kohaliku tava kohaselt kokk või kondiiter, kes lõi uudse või eriti silmapaistva roa, aastase õiguste kaitse sellele roale, see tähendab, et aasta vältel oli keelatud teistel sama rooga valmistada. – Nelson, J., O., International Patent Treaties With Commentary, USA: Oceana – Oxford University Press, Inc., 2007, p 11.

⁷ Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 2, § 39.

määrust⁸, tõlkekorralduse määrust⁹ ning ühtse patendikohtu kokkulepet (*edaspidi ka UPCA*)¹⁰. ÜTEP õiguslikke ega majanduslikke küsimusi ei ole seni palju uuritud ja seda eelkõige seetõttu, et regulatsioon on küll jõustunud, kuid hakkab kehtima alles ühtse patendikohtu ratifitseerimisest. ÜTEP pakett näeb ette mitmeid väikese- ja kesmise suurusega ettevõtete (*edaspidi ka VKE*)¹¹ patenteerimist soodustavaid uuendusi ning ühtset Euroopa Liidu ülest kaitset, pakkudes sealjuures lihtsamat, kulutõhusamat ja õiguskindlamat kaitset¹² kui senine Euroopa patent. Erialakirjanduses on aga seatud kahtluse alla nimetatud eesmärkide realiseerumine. Kuna ka suuremat osa Eesti ettevõtjaid võib pidada isegi mitte VKE-ks, vaid koguni väike- ja mikroettevõtjateks, võib öelda, et ühenduse patendi eesmärgid on suunatud just Eesti taolise riigi ettevõtetele parema õiguskaitse võimaldamiseks.

Magistritöö eesmärk on vastata küsimusele, mis mõju on ühtse toimega Euroopa patendil Eesti õigusruumis. Käesoleva töö raames on autor analüüsinud sellist mõju kahes võimalikus suunas: kas ÜTEP võiks soodustada patentimist Eesti isikute jaoks või pärssida sellist tegevust. Esimesel juhul on tegemist oodatava suunaga, millist ühtse toimega Euroopa patent oma ühtse olemusega pidigi saavutama. Teisel juhul on tegemist olukorraga, kus ühtne patendipakett siiski ei osutu Eesti isikute jaoks kulutõhusaks, lihtsaks või õiguskindlaks. Patentimist soodustav mõju oleks sellisel Euroopa patendil, mis on tõeliselt ühtse toimega ja ka tegelikkuses oma eesmärgi realiseeriv. Autor püstitab hüpoteesi, et praegune ÜTEP pakett ei oma kõikides aspektides soovitud mõju ning ei täida sellele seatud eesmärgi. Hüpoteesi kontrollimiseks avab töö autor esimeses peatükis ÜTEP kujunemise, et mõista, millised oleksid võinud olla teised suunad regulatsiooni kujunemisel ning järgnevatel peatükkides käsitleb autor patendipaketi mõju Eesti õigusruumis.

Magistritöö kirjutamisel on kasutatud eelkõige võrdlevat ja analüütilist meetodit. Võrdlev meetod aitab leida vastuse küsimusele ÜTEP eesmärkide realiseerimise osas. ÜTEP

⁸ *Patendikaitse määrus*: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1257/2012, 17. Detsember 2012, tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. – ELT, L361, 31.12.2012, lk 1-8.

⁹ *Tõlkekorralduse määrus*: Nõukogu määrus (EL) nr 1260/2012, 17. detsember 2012, tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas seoses tõlkekorraldusega. – ELT, L361, 31.12.2012, lk 89-92.

¹⁰ *Ühtne patendikohtu kokkulepe*: Ühtset patendikohtu käsitlev leping, (2013/C 175/01). – ELT, C175, 20.6.2013, lk 1-40.

¹¹ Keskmise suurusega ettevõtja tähendab, et töötajaid on vähem kui 250 ning käive on kuni 50 miljonit või bilansimaht on kuni 43 miljonit, väikeettevõtja tähendab kuni 50 töötajat ning käivet või bilansimahtu kuni 10 miljonit ja mikroettevõtja on alla 10 töötajaga ning käive või bilansimaht kuni 2 miljonit eurot. Allikas Euroopa Komisjon: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_et.htm (14.04.2014).

¹² Patendikaitse määrus, preambul, p 4; tõlkekorralduse määrus, preambul, pp 4-5.

eesmärkide teostus on otseses suhtes Euroopa patendiga, kuivõrd ÜTEP peab saavutama oma eesmärgid võrrelduna Euroopa patendiga. Analüütiliselt on lähenetud igale ÜTEP-le seatud eesmärgile. Lisaks on analüüsimisel kasutatud ka statistilist meetodit ulatuses, mis puudutab kulutõhususe eesmärgi saavutamist ja mõju Eesti majanduskeskkonnale.

Allikatenä on magistritöös kasutatud eelkõige õigusakte, mis moodustavad ühtse toimega Euroopa patendi paketi. Lisaks on oluline koht Euroopa patendikonventsioonil (*edaspidi ka EPC*)¹³, millel ÜTEP põhineb. Oluline koht on teadusartiklidel, mis käsitlevad ÜTEP peamisi probleemkohti. Enim töös kasutatavaid teadusartikleid on välja antud Max Planck'i instituudi poolt. Kuna ühtse Euroopa Liidu ülese patendi loomise idee ulatub ajaliselt kaugemale minevikku, on sellekohast infot leida ka erialastes kirjanduslikes väljaannetes, ehkki tuleb tõdeda, et nendes allikates kirjeldatud seisukohad on valdavalt esialgse regulatsiooni – Ühenduse patendikonventsiooni (*edaspidi ka CPC*) kohta. Seega ei pruugi sealsed seisukohad olla ajakohased ja autor on suhtunud selliste allikate kasutamisse ettevaatlikusega. Ka praeguse Eesti intellektuaalomandi kodifitseerimise käigus valminud analüüsid on lõppjärgelduste väljakujunemisel abiks olnud. Tulenevalt töö teema aktuaalsusest ja pidevast arengust alates 2011. aastast tänaseni, on autor kasutanud on mitmeid materjale, mis kirjeldavad ÜTEP paketi hetkesisu.

Töö on struktureeritud nelja peatükki. Esimene peatükk vastab küsimustele, miks on ühtse toimega Euroopa patent põhinev Euroopa patendil ja miks on ÜTEP loodud tõhustatud koostöö raames, mitte Euroopa Liidu tasandil ning mille tõttu on ühtne patendikohtusüsteem lahendatud rahvusvahelise lepinguga. Samuti on selles peatükis käsitletud ÜTEP paketi ja Euroopa patendikonventsiooni ning Ühenduse patendikonventsiooni omavahelisi seoseid. Varasemalt ebaõnnestunud katsed patendiõigust Euroopa Liidus ühtlustada, on viinud mitmete probleemideni, millega ÜTEP paketi raames tegeleda tuleb. Selle tulemusena on aga autori hinnangul häiritud ka ÜTEP paketi eesmärkide saavutamine.

Magistritöö teises peatükis on käsitletud ühtse toimega Euroopa patendi paketi eesmäärke. See peatükk keskendub ÜTEP paketi kõige üldisema eesmärgi – ühtsuse – realiseerumisele ning sellest tulenevate ja seda toetavate eesmärkide saavutamisele nagu kulutõhusus, õiguskindlus ning lihtsus. Lisaks peavad need kõik eesmärgid tegema patendikaitse kättesaadavamaks VKE-dele. Kulutõhususe eesmärk on teha taotlejale patendi taotlemine kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides soodsamaks kui see oleks seni kehtinud Euroopa patendi puhul, eelkõige

peaks tulema kokkuhoid tõlkekuludelt, aga ka jõustamisloivudelt. Õiguskindlust soovitakse saavutada eelkõige UPCA-ga ning lihtsamaks peaks süsteemi tegema ühest küljest ära langev vajadus igas riigis eraldi Euroopa patenti jõustada, teisalt sellest tulenev patenditaotluste- ja nõudluste tõlkekoormuse vähenemine.

Intellektuaalne omand on kaasaegse teadmus- ehk innovatsioonipõhise majanduskeskkonna alus.¹⁴ Sellest johtuvalt on töö kolmas peatükk ÜTEP mõjust majandussfääris. Intellektuaalset omandit on pikka aega vaadatud eelkõige kui õigust selle juriidilises tähenduses, kuid Kelli ja Pisuke on veendumusel, et intellektuaalset omandit ei saa vaadelda ainult õigusena. Nad on laiendanud traditsioonilist IO mõistet, leides, et selline mõiste peaks hõlmama endas nii õigusi juriidilises mõttes, aga ka vara majanduslikus mõttes.¹⁵ Seega on igasugune IO, sh patent seotud tugevalt majandusega. Seda, et IO ja patent on otseselt ka innovatsiooniga seotud, võib leida Innovaatilise Liidu Euroopa 2020 – strateegilises juhtalgatuses, kus innovaatiliste ideede vaba liikumist Euroopa Liidus on nimetatud lausa nn viiendaks vabaduseks Euroopa Liidu põhiõiguste hartast¹⁶ tulenevate inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali vaba liikumise kõrval.¹⁷ Kuna ÜTEP peaks mõjuma soodustavalt nii innovatsioonile kui ka suurendama VKE-de poolt patentide taotlemist, analüüsib autor, kuivõrd on ÜTEP paketil mõju majandusele ning kas see on patenteerimist soodustav või pigem pärssiv.

Magistritöö viimane peatükk käsitleb ühte ajalooliselt pingelisemat küsimust ühtse Euroopa Liidu ülese patendikaitse saamisel – tõlkekorraldust. Tõlkekorraldust reguleerib määrus, mille alusel on korraldatud tõlkimine nii ÜTEP üleminekuperioodiks, aga ka ajaks, mil süsteem on end “sisse töötanud”. Tõlkekorralduse määruse sätestab üleminekuperioodi¹⁸ lõppedes patendikirjelduste keeleks ühe Euroopa patendiameti ametliku keele ning teistes keeltes oleks saadaval vaid patenditaotluste ja –kirjelduste masintõlkelised versioonid, mis tähendab, et lõpuks ei ole enam eestikeelseid patendikirjeldusi, vaid ainult eestikeelsed masintõlked. Töö

¹³ *Euroopa patendikonventsioon*: Euroopa patentide väljaandmise konventsioon. – RT II 2002, 10, 40.

¹⁴ Kelli, A., Mets, T., Peedok, U.-M. Intellektuaalse omandi õigusaktide mõju hindamine. Mõjude hindamise mudeli loomine. Versioon: 17.02.2013, lk 3, <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58016/M%F5jude+hindamise+mudel-.pdf> (14.04.2014).

¹⁵ Kelli, A., Pisuke, H. Intellectual Property in an Innovation-based Economy. – Review of Central and East European Law 2008 (33) 2. p. 225.

¹⁶ Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT, C83, 30.3.2010, lk 389 – 403.

¹⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele. Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus Innovaatiline liit, SEK(2010) 1161, Brüssel, 6.10.2010 – KOM(2010), 546(lõplik), lk 19.

¹⁸ Üleminekuperioodi üks eesmärk on tõlkekorralduse preambuli p 12 kohaselt ka tõlkeprogrammide õpetamine, seetõttu on kuni 12 aasta jooksul erisätted, mis erinevad tõlkimise lõplikust korraldusest.

autor näeb siin võimalikku põhiseaduslikku probleemi seoses sellega, et patendikirjeldused ei ole riigikeeles kättesaadavad ning häübub tehniline teaduskeel.

Siinkohal soovib autor tänada oma juhendajat käesoleva töö valmimisele kaasaaitamisel.

1. ÜHENDUSE PATENDIKONVENTSIOONIST ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI PAKETINI

1.1. Ühenduse patendikonventsioon kui ebaõnnestunud katse jõustada ühtse toimega Euroopa patenti

Katsed ühtlustada intellektuaalomandi regulatsiooni Euroopas ja eelkõige Euroopa Liidus ulatuvad tagasi juba Euroopa Ühenduse algusaega. See sai aga olulise tähtsuse seoses ühtse turu loomisega Rooma lepinguga aastal 1957.¹⁹ Kaupade ja teenuste vaba liikumise põhimõtte tingis vajaduse selle järele, et IO omajad näeksid Euroopa Liitu ühtse turuna, kus on ühtne õiguste kaitse kõigis liikmesriikides. Esialgu oli Euroopa Liidu tegevus suunatud kitsalt vaid õiguste ühtlustamisele, kuid tasapisi läks tähelepanu ühenduse-ülese õiguse loomisele. Keerukaks tegi selle aga asjaolu, et liikmesriigid suhtusid (jätkuvalt) intellektuaalomandisse kui millegisse, mis on tihedalt rahvusliku suveräänsusega seotud.²⁰ Selline käsitlus on arusaadav, arvestades, et patentikaitse ja intellektuaalomandi puhul üldse on alati määravaks kriteeriumiks olnud territoriaalsus. Riik on see, kes annab kaitse leiutise eest, saades vastutasuks intellektuaalse töö tulemi ehk info, mida saab pidada ühiskonna varaks.²¹

Alates 1960. aastast alustati tol ajal kuue Rooma lepingu osalisriigi (Prantsusmaa, Lääne-Saksamaa, Itaalia, Belgia, Holland ja Luxembourg) poolt, kes moodustasid ühtse turuga Euroopa Majandusühenduse, paralleelselt kahe konventsiooni väljatöötamist. Loodi Euroopa patentide väljaandmise konventsioon (Euroopa patendikonventsioon, EPC), mis on Euroopa patendi väljaandmise aluseks ja Ühenduse patendikonventsioon (CPC), mis jäigi jõustamata. Euroopa patendikonventsiooniga kavandati haarata enamik Lääne-Euroopa riike. Teise konventsiooni väljatöötamise tingis põhimõtteline vajadus Euroopa Liidu riikide jaoks kogu

¹⁹ Rooma leping ehk Euroopa ühenduse asutamisleping (alla kirjutatud Roomas, 25.03.1957), millega pandi alus Euroopa Majandusühendusele, mis on Euroopa Liidu eelkäija. Allikas: 1945 – 1959, Rahu elav Euroopa alustab koostööd. Euroopa Liidu ajalugu. [WWW] http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_et.htm. Euroopa ühenduse asutamislepingu konsolideeritud versioon kättesaadav arvutivõrgus: http://www.univie.ac.at/RI/eur/20040401/ET_EC_Treaty_Vienna.pdf (20.04.2014)

²⁰ Thumm, N., Intellectual Property Rights. National System and Harmonisation in Europe; with 5 tables. New York: Physica-Verlag Heidelberg 2000. p. 1.

²¹ Kukrus, A., Kartus, R. Tööstusomand ja globaalmajandus. Tallinn: Külim 2008, lk 27.

ühtset turgu hõlmava ühtse patendi, nn ühenduse patendi järel.²² Selline patent ei oleks “patentide kogum” nagu Euroopa patent, vaid ühtne ja terviklik üks patent, mis kehtiks kogu liidus. Seega tunnetati vajadust Euroopa Liidu ülesele uuele tööstusomandiliigile. See pidi olema kuluefektiivne, riigipiiridest sõltumatu ja tagama ühisturul kaupade vaba liikumise.²³ Seega autori hinnangul pidi loodav patent tagama samad eelised, mida nõutakse ühtse toimega Euroopa patendilt praegu. Tähelepanuväärne on, et konventsioonidest²⁴, mille väljatöötamist alustati samal ajal, on praeguseks saanud ühest – EPC-st alus mõlemale süsteemile. Suur osa üldiseid patendiküsimusi on reguleeritud patendikoostöö lepingu²⁵ ja Pariisi konventsiooniga²⁶. Ka EPC ning CPC koostamisel on arvestatud rahvusvaheliste lepingutega kindlaks määratud põhimõtteid. Näiteks sisaldub EPC-s ka valdav osa Strasbourg’i konventsiooni²⁷ sätteid.²⁸ Põhjus, miks Pariisi konventsioonist hilisemad lepped tuginevad alati Pariisi konventsioonile, on autori arvamusel ühelt poolt loogiline ajalise argumendi tõttu, kuna tegemist on vanima tööstusomandi-alase kokkuleppega, teisalt sisaldub konventsiooni artiklis 19 selgelt, et osalisriigid jätavad endale õiguse sõlmida omavahel eraldi kokkuleppeid kaitsmaks tööstusomandit, niikaua kuni sellised lepped ei lähe vastuollu käesoleva konventsiooni sätetega.²⁹ Et tegemist on leppega, millel on 175 osalisriiki³⁰, on selge, et sellise sätte valguses ei saa ükski praegune ega tulevane rahvusvahelise iseloomuga kokkulepe olema selline, mis ei oleks kantud Pariisi konventsiooni põhimõtetest.³¹ Paterson on ära märkinud, et nii nagu Pariisi konventsioon on aluseks kogu rahvusvahelisele

²² Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 50 – 51.

²³ Opinion of the Economic and Social Committee on the ‘Proposal for a Council Regulation on the Community Patent’, 2001/C 155/15, Official Journal of the European Communities, 29.05.2001, [WWW] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:155:0080:0089:EN:PDF> (13.04.2014).

²⁴ s.o Euroopa patendikonventsioonist ja Ühenduse patendikonventsioonist. Euroopa patentide väljaandmise konventsioon (Euroopa patendikonventsioon) – RT II 2002, 10, 40.

²⁵ Patendikoostööleping. – RT II 1994, 6, 21.

²⁶ *Pariisi konventsioon*: Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon. – RT II 1994, 4, 19. Eesti liitus Pariisi konventsiooniga 1994.

²⁷ Rahvusvahelise patendiklassifikatsiooni Strasbourg’i kokkulepe. – RT II 1996, 4, 15. (Strasbourg Agreement Concerning the International Patent Classification, 1971).

²⁸ Paterson, G. The European Patent System. The Law and Practice of the European Patent Convention. London: Sweet and Maxwell 2001, p. 21.

²⁹ *Pariisi konventsioon*: Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon. – RT II 1994, 4, 19.

³⁰ WIPO-Administered Treaties, Contracting Parties, Paris Convention [WWW] http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=2 (12.04.2014).

³¹ Pariisi konventsiooni tähtsus seisneb eelkõige selles, et esmakordselt selle vastuvõtmisega said kõik liikmesriikide kodanikud õiguse patendikaitset taotleda ka teistes konventsiooni osalisriikides. Teine oluline uuendus oli, et Pariisi konventsiooniga kehtestati üldine ühe-aastane prioriteedinõue, mis tähendas, et kui isik esitas patenditaotluse ühes riigis, ei pidanud ta kiirustama patenditaotlusega teise riiki, kuna prioriteet kehtis kõikides konventsiooni osalisriikides. Lynch, B. C., NOTE: International Patent Harmonization: Creating a Binding Prior Art Search Within The Patent Cooperation Treaty, George Washington International Law Review, 2012, p. 412. [WWW] <http://docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/44-2/5-%20Lynch.pdf> (20.04.2014).

patendiõigusele, nii on Strasbourg'i konventsioon³² aluseks Euroopa patendiõigusele ja PCT omab tähendust eelkõige rahvusvaheliste protseduurireeglite seisukohalt.³³ Sellest saab teha järelduse, et sõltumata EL õiguse ühtlustamisele või ühtlustamata jätmisele patentimise vallas, on patendiõigus suurel määral juba ühtlustunud rahvusvaheliste kokkulepetega, milles osalevad ka kõik EL liikmesriigid.

Euroopa Komisjon tegi 1974. aastal ettepaneku ühenduse patendisüsteemi loomiseks rahvusvahelise konventsiooniga, millega leiutaja saaks patendi taotleda ühest institutsioonist. Ühenduse patendikonventsioonile kirjutas 15. detsembril 1975. aastal Luxembourgis alla üheksa riiki, kuid jäi jõustumiseks vajaliku arvu riikide poolt ratifitseerimata. Peamiseks takistuseks oli kohtualluvuse küsimus patendivaidluste lahendamisel. See tähendab, et Ühenduse patendikonventsioon oleks andnud ühenduse patendile ühesuguse kaitse kõikides konventsiooniosalistes riikides ning oleks andnud ülimusliku jõu vaidlustes Euroopa Kohtule. Nimelt Ühenduse patendikonventsiooni artikli 5 kohaselt oli ette nähtud, et kõrgemaks kohtuks ühenduse patendiga seotud vaidluste korral on Euroopa Kohus. See takistas konventsiooni ratifitseerimist liikmesriikide poolt, kuna kardeti vastuolu riikide põhiseadusega osas, kus kohtuvaidlused oleks lahendanud Euroopa Kohus³⁴, seega ei õnnestunud liikmesriikidel konventsiooni ratifitseerida ning ühenduse patenti luua ei suudetud³⁵.

1985. aastal toimus Luxembourgis konverents, mille eesmärk oli viia CPC tekst sellisele kujule, mis rahuldaks kõiki osalisriike ja võimaldaks konventsiooni jõustumise, kuid taaskord ei jõutud tulemusliku lahenduseni. Väljatöötatud kohtusüsteemi muudeti nii, et esimese astme kohtute osa täidab piiratud arv liikmesriikide kohtuid ja teiseks astmeks on tsentraalne ühise patendi apellatsioonikohus.³⁶ Samas on jäädud sellisele kohtusüsteemi ülesehitusele

³² *Strasbourg'i konventsioon*: Rahvusvahelise patendiklassifikatsiooni Strasbourg'i kokkulepe. – RT II 1996, 4, 15. Tegemist on “leiutispatente puudutava materiaalõiguteatud seisukohtade ühtlustamise konventsiooniga”, mis sätestab patentsuse kriteeriumid. Ostarti ja Kukruse sõnul on nimetatud konventsioon aluseks paljude Euroopa riikide patendiseadustele. Kukrus, A., Kartus, R., Tööstusomand ja globaalmajandus. Tallinn: Külim 2008. lk 51 – 52.

³³ Paterson, G. p 21.

³⁴ Näiteks Iirimaa Põhiseadus lubas ainult Iiri riiklikul kohtul kohtuotsus välja kuulutada. – Vandebeek, V., *Realizing the European Community Common Market by Unifying Intellectual Property Law: Deadline 1992*, 1990 BYU L. Rev. 1605 (1990), p. 1614, [WWW] <http://digitalcommons.law.byu.edu/lawreview/vol1990/iss4/7> (20.04.2014).

³⁵ Schmiemann, M., Lockner, R. *Technology Commercialization in Europe after the Failure of the Community Patent*. Conference of European Union Studies Association, 2005, [WWW] <http://aei.pitt.edu/2985/> (15.04.2014).

³⁶ Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 53 – 54.

praeguseni truuks ning ühtne patendikohus koosneb UPCA art 6 kohaselt esimese astme kohtust, apellatsioonikohtust ja kohtu kantseleist.³⁷ Nimetatud põhiseadusliku probleemi tõttu on tulevane ühtne patendikohus loodud aga rahvusvahelise lepingu, mitte Euroopa Liidu õiguse alusel.³⁸ Sellest hoolimata on UPCA preambuli kohaselt ühtsel patendikohtul kohustus taotleda eelotsust Euroopa Liidu kohtult ning kohaldada õigust koostöös Euroopa Liidu Kohtuga. Ühtne patendikohus on UPC kohaselt liikmesriikide ühine kohus ja seega osa liikmesriikide kohtusüsteemist.³⁹ Võib isegi öelda, et ühtne patendikohus asendab liikmesriikide kohtuid. Seda loomulikult oma pädevuse piires.

Teine katse konventsiooni vastu võtta oli 15. detsembril 1989. aastal Luxembourgis. Muudatustele vaatamata ratifitseeris konventsiooni ainult seitse riiki kuuesteistkümnest allakirjutanud riigist. Kusjuures all kirjutasid kõik liikmesriigid.⁴⁰ Seekord nurjus CPC jõustumine kahel peamisel põhjusel – esiteks patendi maksumus oleks olnud väga suur tõlkekulude tõttu, kuna patent tulnuks tõlkida kõikidesse Euroopa Liidu keeltesse, teiseks oleks vaidluse puhul saanud vaidluse lahendaja riigi kohus tühistada kogu senise patendi, mille kehtetusel oleks olnud mõju kogu Euroopa Liidus.⁴¹ Peeti täiesti otstarbetuks süsteemi, kus patent tuleb tõlkida kõikidesse EL keeltesse, ehkki patendiomanikul ei pruugi olla neis riikides vähimatki majanduslikku huvi või on selline huvi minimaalne. Veel enam peeti ebamõistlikuks, et sellises riigis, kus majanduslik huvi ehk puudus, võiks olla võimalik patent üleliiduliselt kehtetuks tunnistada.⁴² ÜTEP tõlgitakse küll EL keeltesse masintõlkes, kuid autori arvates on nüüd probleemkoht hoopis see, et kehtivad patendid, mille omanikel ei pruugi olla nendes riikides, kus patendil ühtne mõju on, vähimatki majanduslikku huvi. EPC art 138 kohaselt saab tühistada Euroopa patendi selle liikmesriigi kohus, kus väidetav rikkumine aset leidis, vaid oma territooriumil. On olnud õiguspoliitiliselt vastuvõetamatu anda välisriigi kohtule võim tühistada patent oma riigis. Seega keeruline ja õiguskindluse

³⁷ UPCA art 7 lg 1 järgi koosneb esimese astme kohus kesktalitusest ning kohalikest ja piirkondlikest talitlustest, lõige 2 täpsustab keasktalituse asukohta Pariisis ning selle allüksuste asumist Londonis ning Münchenis. Kohalik talitus asutatakse UPCA art 7 lg 3 lepinguosalisel liikmesriigis tema taotluse alusel ja piirkondlik talitus lõige 5 kohaselt kahe või enama lepinguosalise liikmesriigi jaoks. 4. märtsil 2014 allkirjastati ühtse patendikohtu piirkondlikku talituse asutamise kokkulepe Põhja- ja Baltimaade piirkondliku talituse asutamiseks. Kokkuleppe kohaselt on võimalik ühtse toimega patendi vaidlusi lahendada ka piirkondlikus talituses, mille liikmeteks on Eesti, Läti, Leedu ja Rootsi. VIIDE UPCA art 6 ja 7; Justiitsminister allkirjastas Euroopa ühtse patendikohtu piirkondliku talituse asutamise kokkuleppe, 4. märts 14, [WWW] <http://www.just.ee/59509> (16.04.2014).

³⁸ Paterson, G. p 21.

³⁹ UPCA preambul.

⁴⁰ Paterson, G. p 21.

⁴¹ Pasa, P., Gian, A. B. A common law for Europe, Central European University Press, 2005 [WWW] <http://books.google.com/books?id=D01-Azna37oC>, (16.04.2014).

⁴² Cook, T. EU Intellectual Property Law. New York: Oxford University Press Inc. 2010, p. 534.

poolest mittepiisavaks peetud kohtukorraldus tekitas vastuseisu. Lisaks sai kõrge maksumus probleemiks eriti väikese- ja keskmise suurusega ettevõtjate seisukohalt.⁴³

1990. aastatel tegi Euroopa Komisjon pingutusi, et ühenduse patenti muuta kõigile vastuvõetavaks, siiski jäid liikmesriikide vahele erimeelsused. Peamisteks erimeelsuste põhjusteks olid jällegi tõlkeprobleemid. Sinna lisandusid juriidilised küsimused, eriti osas, mis puudutasid keskse patendikohtu loomist. Lisaks jäeti tollaste arutelude kohaselt riikide kohtunikele endiselt volitused kuulutada patent tühiseks tervel Euroopa Liidu territooriumil.⁴⁴ Praegu on sellised volitused siiski UPCA alusel loodud süsteemil, ent tegemist on erikohtute ja vastava kvalifikatsiooni saanud kohtunikega. Kuna üksmeele ei jõutud, muutis Euroopa Komisjon oma lähenemist ning töötas 1997. aastal välja Rohelise raamatu⁴⁵ uute läbirääkimispunktidega. Samuti töötas Euroopa Komisjon 2000. aasta juulis välja ettepanekud ühenduse patendi kohta Euroopa Parlamendile ja Euroopa Nõukogule.⁴⁶

Euroopa Komisjoni esialgne ettepanek nägi ette, et pärast patendi andmist tuleb patendinõudlus⁴⁷ tõlkida Euroopa Patendiameti ametlikesse keeltesse, milleks on inglise, prantsuse ja saksa keel. Ettepanekut toetasid tugevalt Euroopa ettevõtjad ühenduse patendi kulusäästliku loomuse poolest. Poliitiliselt oli ettepanek aga taaskord vastuvõetmatu. Seetõttu parandati ettepanekut ning viidi sisse kompromiss. Selle sisuks oli ühenduse patendi keelenõuete viimine samale standardile, mis oli Euroopa patendi puhul. Parandatud ettepaneku kohaselt tuli patenditaotlus teha ühes Euroopa Patendiameti ametlikest keeltest, kuid patendinõudlus tuli tõlkida taotleja kulul kõigis 20 keeles (tol ajal oli EL-s 20 ametlikku keelt).⁴⁸ Muudetud ettepanek kaotas aga Euroopa ettevõtjate toetuse, kuid poliitiline võitlus toetuse pärast jätkus. Sellest läbikukkunud algatusest võib jõuda järelduseni, et

⁴³ Kukrus, A., Kartus, R. 2008. Lk 53 – 54.

⁴⁴ Schmiemann, M., Lockner, R. Technology Commercialization in Europe after the Failure of the Community Patent. Conference of European Union Studies Association, 2005, [WWW] <http://aei.pitt.edu/2985/> (15.04.2014).

⁴⁵ Roheline raamat. Elanikkonna vaimse tervise parandamine. Euroopa Liidu vaimse tervise strateegia väljatöötamine. Euroopa Ühenduste Komisjon, Brüssel, 14.10.2005, [WWW] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/Roheline_raamat_e.k.pdf, (16.04.2014).

⁴⁶ Schmiemann, M., Lockner, R. Technology Commercialization in Europe after the Failure of the Community Patent. Conference of European Union Studies Association, 2005, [WWW] <http://aei.pitt.edu/2985/> (15.04.2014).

⁴⁷ PatS § 10 lg 2 kohaselt on patendinõudlus leiutise, millele taotletakse patendikaitset, olemuse selge, täpne ja lühike sõnaline väljendus. Leiutise olemus esitatakse patendinõudluses leiutise oluliste tehniliste tunnuste kogumina. Patendinõudlus on ühe- või mitmepunktiline.

⁴⁸ Schmiemann, M., Lockner, R.

patenditaotlejale on eelkõige oluline omada patenti mõistlike kuludega ning õiguskindluse küsimus tundub muutuvat oluliseks siis, kui kuluefektiivsus on tagatud. Seda on näidanud ka kõik püüded luua Ühenduse patendikonventsiooni. See kuhuni ÜTEP pakett tänaseks on arenenud on ligi 30 aasta vältel kestnud diskussioonide tulem. Nendest ideedest, mis on olnud läbivalt ühtse liiduülese patendisüsteemi lähtepunktiks, on kantud ka praegune regulatsioon, küll aga oluliste uuendustega. Autori arvates on ka edaspidisel ÜTEP paketi arendamisel taaskordsete läbikukkumiste vältimiseks oluline arvestada ajalooliste aspektidega, mis on korduvalt viinud ühtse EL patendisüsteemi nurjumiseni.

1.2. Euroopa patendikonventsioon kui ühtse toimega Euroopa patendi alus

Euroopa patendikonventsioon ja Ühenduse patendikonventsioon olid välja töötatud kavatsusega olla täiendavaks konventsiooniks üksteisele ja kummagi väljatöötamisel peeti teist konventsiooni silmas. Sellele on viidanud ka Paterson EPC-d analüüsid.⁴⁹ Euroopa patendist tuleneva õiguskaitse jõustamine oli ette nähtud realiseerida Euroopa Ühenduse puhul Ühenduse patendikonventsiooniga, teiste konventsiooni osalisriikide puhul aga siseriiklike õigusaktidega.⁵⁰ CPC ületamatud poliitilised probleemid viisid loogiliselt selleni, et sarnase sisuga EPC võttis suhteliselt suurel määral CPC koha üle.

EPC kehtib alates 1973. aastast, Eestis aga alates 2002. aastast ning viimati on konventsiooni muudetud 2 aastat enne Eesti ühinemist (muudetud konventsiooni nimetatakse erialakirjanduses ka EPC2000).⁵¹ EPC preambuli kohaselt on konventsioon loodud Euroopa riikide vahelise koostöö tugevdamise tarbeks, kaitsmaks leiutisi ning kehtestamaks ühtseid reegleid ja üht menetlust patentide väljaandmisel. Et aga ka EPC ei ole seotud Euroopa Liiduga, s.t tegemist ei ole Euroopa Liidu institutsiooniga, sealhulgas ei ole Euroopa Liit ka selle liige, oli tänini vajadus luua Euroopa Liidu enda patendisüsteem. Lisaks ei ole Euroopa patendi näol tegemist ka mitte ühtse patendiga, vaid nõ patentide kogumikuga (*i.k. bundle of patents*), mis ühe menetlusega võimaldab saada kehtivat patenti mitmes riigis korraga, kuid mitte ühte üleeuroopalist patenti. Ka Ullrich on nentunud, et EPC ei ole loonud tegelikkuses

⁴⁹ Paterson, G. p 22.

⁵⁰ Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 54.

⁵¹ Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni (Euroopa patendikonventsioon) muutmise akt. – RT II 2002, 11, 41.

patenti, mis erineks kuidagi riiklikest patentidest ja tõdeb, et pigem on tegemist ainult keskse süsteemiga patendikaitse taotlemiseks, mille sisuks on patendiomaniku ainuõigus ning mis on sisuliselt tuletatud liikmesriikide õigusest ja on ka sellel põhinev.⁵² EPC-ga on liitunud kõik Euroopa Liidu riigid, aga lisaks ka Albaania, Šveits, Island, Liechtenstein, Monaco, endine Jugoslaavia Makedooniavabariik, Serbia, San Marino ja Türgi.⁵³ See lihtsustab autori arvates oluliselt EPC sidumist ühtse patendisüsteemiga, küll aga tekib vajadus liituda Euroopa patendikonventsiooniga Euroopa Liidu tulevastel võimalikel liikmesriikidel.⁵⁴

Euroopa patendikonventsioon on ühtse patendi loomisel keskseks konventsiooniks ja lähtepunktiks. Sätestab see ju Euroopa Patendiameti⁵⁵ töökorralduse ja reeglid ühtse patendi väljaandmiseks. Veel enam on patendikaitse määruse preambuli punkti 6 kohaselt patendikaitsemäärus erikokkulepe EPC art 142 tähenduses.⁵⁶ EPC art 142 lg 1 kohaselt võib iga osalisriikide grupp, kes on sätestanud erikokkuleppega, et nende riikide suhtes väljaantud Euroopa patendil on nende territooriumil ühtne toime, ette näha, et nende riikide suhtes võib Euroopa patendi välja anda ainult ühispatendina. Seega tuleneb ühtse toimega Euroopa patent otseselt EPC sätetest, mistõttu võib autori hinnangul pidada Euroopa patendikonventsiooni tinglikult ka patendipaketi neljandaks osaks, kuivõrd ilma selleta ühtsete patentide väljaandmist toimuda ei saaks. Ühtse üleliidulise patendi põhinemine Euroopa patendil kinnitati heaks ka Euroopa ettevõtjate ühenduste ja teiste sidusrühmade poolt, kes rõhutasid, et ühtse patendikaitse mis tahes lahendus peaks põhinema Euroopas olemasoleval patentide andmise süsteemil, ning et Euroopa patendikonventsiooni ei ole vaja läbi vaadata.⁵⁷

Ka ühtse toimega Euroopa patendi mõiste on seotud EPC ja seetõttu ka Euroopa patendiga. Patendikaitsemääruse art 2 punkti b kohaselt on defineeritud Euroopa patent kui patent, mille

⁵² Ullrich, H., Select from Within the System: The European Patent with Unitary Effect. Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 12-11. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Germany, October 1, 2012. p 14. [WWW] http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2159672## (14.04.2014).

⁵³ Member states of the European Patent Organisation, [WWW] <http://www.epo.org/about-us/organisation/member-states.html>

⁵⁴ Euroopa Liidu praegused ja potentsiaalsed tulevased liikmesriigid. Europa.eu – Euroopa Liidu ametlik veebisait. [WWW] http://europa.eu/about-eu/countries/index_et.htm (23.04.2014).

⁵⁵ *i.k. European Patent Office*. Euroopa patendiameti on Euroopa patendikonventsiooni alusel loodud Euroopa Patendiorganisatsiooni haldusorgan vastavalt EPC art 4 lg-le 2 a. EPC art 4 lg 3 sätestab, et organisatsiooni ülesanne on välja anda Euroopa patente ja seda teeb Euroopa Patendiamet haldusnõukogu järelevalve all.

⁵⁶ Euroopa patentide väljaandmise konventsioon (Euroopa patendikonventsioon) – RT II 2002, 10, 40.

⁵⁷ Ettepanek: Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. Brüssel 13.4.2011, KOM(2011) 215 lõplik, 2011/0093 (COD), lk 3, [WWW] [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0215_/com_com\(2011\)0215_et.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0215_/com_com(2011)0215_et.pdf) (15.04.2014).

on välja andnud Euroopa patendiamet EPC-s sätestatud eeskirjade ja menetluse kohaselt. Järgnevast punktist leiab ühtse toimega Euroopa patendi definitsiooni, mille järgi on ÜTEP Euroopa patent, millel on patendikaitse määruse kohaselt osalevates riikides ühtne toime. Kahetsusväärset sisaldab nii patendikaitse määruks kui EPC vaid minimaalselt materiaalõiguslikke norme. Lisaks ei koonda EPC endas patendi jõustamise protseduure, vaid reguleerib ainult patendi taotlemist ja omandamist.⁵⁸

EPC kohaldamise kohta ühtse patendi korral leiab norme patendipaketi erinevatest osadest. Ka patendikaitse määruks tuleneb, et küsimuste osas, mida patendikaitse määruks või tõlkekorralduse määruks ei hõlma, tuleb kohaldada EPC-d, ühtse patendikohtu lepet ning lisaks ka siseriikliku ja rahvusvahelise eraõiguse norme.⁵⁹ UPCA art 24 lõige 1 punkt c viitab omakorda ühtse patendikohtu kohustusele tugineda oma menetlustes Euroopa patendikonventsioonile. Et ÜTEP puhul on siiski tegemist sisuliselt Euroopa patendiga, on paslik käesolevas alapeatükis seletada Euroopa patendi taotlemise protsessi põhilisi etappe. Siinkohal on oluline ennekõike tõsiasi, et menetlus ühtse toimega Euroopa patendi saamiseks kulgeb selliselt nagu see on olnud seni Euroopa patendi taotlemiseks. Sellise patendi taotlemine algab EPC art 75 lg 1 järgi taotluse esitamisega Euroopa Patendiametile Münchenis või tema Haagi harukontorile või kui osalisriigi õigus lubab, kõnealuse riigi tööstusomandi õiguskaitse keskametile või muule pädevale asutusele. Eestis on selleks Eesti Patendiamet.⁶⁰ Samuti on võimalik EPC art 150 lg 2 kohaselt esitada PCT kohane rahvusvaheline taotlus. Esmalt kontrollitakse Euroopa patenditaotluse vorminõudeid EPC artikkel 91 kohaselt, seejärel koostatakse otsinguaruanne. Sisuliselt tähendab see, et on antud esialgne hinnang patentsuse kohta. Euroopa patendiamet siinkohal jätab võimaluse taotlejal otsustada, kas võtta patenditaotlus tagasi või esitada EPC art 94 kohaselt avaldus sisuliseks ekspertiisiks. Ebaeduka taotluse korral näeb EPC art 97 lg 1, et ekspertiisüksus lükkab taotluse tagasi, nõuetele vastava patenditaotluse korral teeb ekspertiisüksus otsuse Euroopa patendi väljaandmiseks riikides, mille taotleja on ära märkinud.

⁵⁸ Nelson, J., O. International Patent Treaties With Commentary, USA: Oceana – Oxford University Press, Inc., 2007, p 11.

⁵⁹ Tõhustatud koostöö määruks, preambul, p 9.

⁶⁰ Eesti Patendiametile taotluse esitamine on korraldatud määruksuga “Euroopa patenditaotluse Eesti Patendiametile esitamise ja Euroopa Patendiametile edastamise, Euroopa patenditaotluse patendinõudluse ja patendikirjelduse tõlke esitamise ja avalikustamise ning Euroopa patenditaotluse siseriiklikuks patenditaotluseks ja kasuliku mudeli registreerimise taotluseks muutmise kord” – RT I, 31.05.2013, 5. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052013005> (12.04.2014).

Euroopa patendi puhul tuleb silmas pidada ka seda, et see ei jõustu automaatselt ehk Euroopa patendi väljaandmine ei ole võrdsustatav selle jõustamisega. Jõustamiseks tuleb esitada Euroopa patendi omanikul vastava liikmesriigi patendiametile avaldus ja tõlge ning tasuda ettenähtud jõustamise ja jõushoidmise lõivud. Pärast seda kantakse patent Eesti Euroopa patentide registrisse.⁶¹ Seejärel on tegemist juba Euroopa patendiga, mis on oma õigusjõult võrdsustatud siseriikliku patendiga. Ühtse patendikaitse taotlemine toimib sama menetluskorra alusel, aga hetkest kui Euroopa patent on välja antud, on tarvilik taotlus ühtse patendi jõustamiseks nii nagu seda näeb ette EPC art 149 lg 1, misjärel on patendiomanikul kõigis tõhustatud koostöös osalevates riikides kehtiv ühtne patent. Euroopa patendi menetlus on aastatega hästi “sisse töötatud” menetlus. Sellest aspektist vaadatuna näeb autor Euroopa patendiameti kasutamist Euroopa Liidu ühtse toimega patendi taotlemisel mõistliku lähenemisena, sõltumata sellest, et see pärssib ühtset toimet, kuivõrd EPA ei ole EL õiguse alusel loodud. Veel enam leiab autor, et Eesti isikute jaoks, kes soovivad ÜTEP taotleda, on pigem kasulik, et see protsess on identne Euroopa patendi taotlemisega. Seda eelkõige põhjusel, et Euroopa patendi taotlemiseks on Eesti patendivolinikel aastatepikkune kogemus ja seeläbi ei tekita see patendi taotlemisel oluliselt rohkemate täiendavate protseduuriliste teadmiste vajadust võrreldes senisega.

Tõlkimine on alati olnud ühtse üleeuroopalise patendi üks suurimaid takistusi. Kui EPC art 14 p 1 sätestab Euroopa Patendiameti töökeeltena inglise, prantsuse ja saksa keele ning patenditaotluse esitamise ühes neist keeltest, siis tõlkekorralduse määruse preambuli p 10 kohaselt peab ÜTEP puhul olema võimalik esitada oma patenditaotlus ükskõik millises liidu ametlikus keeles. Tõlkel on klassikalise Euroopa patendi saamiseks väga määrav roll. Nimelt määruse⁶² § 17 lg 1 kohaselt Euroopa patenditaotluse patendinõudluse tõlke esitamisega saab patenditaotleja Eestis oma leiutisele siseriikliku patenditaotlusega võrdse ajutise kaitse ning sama määruse § 24 lg 1 järgi saab Euroopa patendikirjelduse tõlke esitamisega Euroopa patendi omanik Eestis oma leiutisele siseriikliku patendikaitsega võrdse kaitse. Seega võib autori hinnangul praeguse süsteemi lühidalt kokku võtta nii, et sõltumata sellest, mis keeles või millisele asutusele patenditaotlus esitada, ei hakka patent kehtima enne, kui on olemas patendikirjelduse tõlge vastava riigi ametlikku keelde, millele järgneb ka selle avaldamine.⁶³

⁶¹ *Ibid.*, § 30.

⁶² Määrus “Euroopa patenditaotluse Eesti Patendiametile esitamise ja Euroopa Patendiametile edastamise, Euroopa patenditaotluse patendinõudluse ja patendikirjelduse tõlke esitamise ja avalikustamise ning Euroopa patenditaotluse siseriiklikuks patenditaotluseks ja kasuliku mudeli registreerimise taotluseks muutmise kord” – RT I, 31.05.2013, 5. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052013005> (12.04.2014).

⁶³ Erinev on olukord muidugi riikide puhul, kus kehtib üks kolmest Euroopa Patendiameti ametlikest keeltest.

ÜTEP hakkab aga kehtima niipea, kui Euroopa patendile on väljastatud ühtne kaitse, seega jääb ära eraldi jõustamine igas liikmesriigis. ÜTEP tõlget puudutavaid küsimusi käsitleb autor põhjalikumalt töö hilisemates peatükkides.

1.3. Tõhustatud koostöö kui alternatiiv ühenduse patendikonventsioonile

Tõhustatud koostöö⁶⁴ on alternatiiv ebaõnnestunud püüetele luua ühtne patent Euroopa Liidu õiguse alusel. Vajadus ühtse patendi järele oli olemas, aga õiguslikult võimalused olid hägusad ja konsensuse saavutamine liikmesriikide vahel paistis justkui võimatu. Seejärel alustati alternatiivse võimalusena tõhustatud koostööd ühtse patendi kehtestamiseks. 5. juulil 2000. aastal võttis komisjon vastu ettepaneku nõukogu määruse vastuvõtmiseks ühenduse patendi kohta, et luua ühtne patent, mis pakuks ühetaolist kaitset kogu liidus.⁶⁵

Euroopa Komisjon algatas 2006. aasta jaanuaris laiaulatusliku konsultatsiooni Euroopa tulevase patendipoliitika üle. Mitmesugustelt sidusrühmadelt, sh kõigi majandussektorite ettevõtjatelt, VKE-de ühendustelt, patendiadvokaatidelt, riigiasutustelt ja teadlastelt saadi üle 2500 vastuse. Vastajad soovisid sellist Euroopa Liidu patendisüsteemi, mis soodustab innovatsiooni, tagab teadussaavutuste leviku, lihtsustab tehnoloogia levikut, on kõigile turuosalistele kättesaadav ning õiguskindel. Vastused kajastasid selgelt sidusrühmade pettumust ühenduse patendiprojektiga seotud edusammude puudumise üle. Eriti oluline on, et peaaegu kõik vastajad olid vastu tõlkekorraldusele, mida sisaldas nõukogu 2003. aasta ühine poliitiline lähenemisviis, millega määrati kindlaks, et patendiomanik peab tagama patendinõudluse tõlked kõigisse ühenduse ametlikes keeltesse. Sidusrühmad väljendasid üldist toetust ühtsele, taskukohasele ja konkurentsivõimelisele ühenduse patendile. Seda mõtet korrati 12. juulil 2006 toimunud avalikul istungil, kus väga erinevad sidusrühmad

⁶⁴ Vt täpsemalt ELTL IV jatotis: Liikmesriigid, kes soovivad omavahel sisse seada tõhustatud koostöö valdkonnas, kus liidul ei ole ainupädevust, võivad kasutada liidu institutsioone ja teostada liidu pädevust, kohaldades aluslepingute asjakohaseid sätteid, arvestades piiranguid ja järgides korda, mis on sätestatud käesolevas artiklis ja Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 326–334. Tõhustatud koostöö eesmärk on edendada liidu eesmärke, kaitsta tema huve ja tugevdada tema integratsiooniprotsessi. Asjaomane koostöö on igal ajal avatud kõikidele liikmesriikidele vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 328. Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT, C83, 30.03.2010, lk 1 – 388. [WWW] <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=ET&f=ST%206655%202008%20REV%207> (10.04.2014).

⁶⁵ Ettepanek: Nõukogu otsus, millega lubatakse tõhustatud koostööd ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. Brüssel 14.12.2010, KOM(2010) 790 lõplik, Institutsioonidevaheline dokument 2010/0384 (NLE), lk 19, [WWW] <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=ET&f=ST%2018115%202010%20INIT> (24.04.2014).

väljendasid toetust tõeliselt ühtse ja kvaliteetse patendi loomisele. Eelkõige VKE-de esindajad tõstsid esile mõõdukate patentimiskulude olulisust.⁶⁶ Ühtset patendikaitset käsitleti põhjalikult ka arutelu käigus „Small Business Act for Europe”, mis koosneb reast Euroopa VKE-dele suunatud algatustest. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad tõid peamiste takistustena esile kõrged patenditasud ja patendisüsteemi juriidilise keerukuse⁶⁷. Arutelu käigus antud vastustes nõudsid ettevõtjad üldiselt ja eriti VKE-de esindajad tulevase ühtse patendi patentimiskulude olulist kärpimist⁶⁸. Seega on autori hinnangul eeltoodu põhjal piisavalt selge, et ühtse patendisüsteemi kehtestamine ei ole mitte ainult liidu poliitiline soov tugevdada Euroopa Liidu siseturgu, vaid on atraktiivne ka ettevõtjatele.

30. juunil 2010 võttis komisjon vastu ettepaneku nõukogu määruse vastuvõtmiseks Euroopa Liidu patendi tõlkimise korra kohta, milles sätestatakse Euroopa Liidu patendi suhtes kohaldatava tõlkimise kord, kuid nõukogu 10. novembri 2010. aasta istungil protokolliti, et puudub ühehäälneline toetus tõlkimise korda käsitleva määruse ettepanekule. Sama probleem on takistanud ühtse patendikaitse loomist korduvalt (*vt käesoleva töö p 1.1.1 ja p 1.1.2*). 10. detsembril 2010. aastal kinnitati ületamatute raskuste olemasolu, mis muudavad ühehäälsuse saavutamise võimatuks.⁶⁹ Kuna lõplikuks kokkuleppeks ühtse patendikaitse suhtes liidus on vaja kokkulepet tõlkimise korda käsitleva määruse ettepaneku osas, tehti kindlaks, et aluslepingute asjakohaseid sätteid kohaldades ei ole võimalik mõistliku aja jooksul saavutada eesmärki luua kogu liidus ühtne patendikaitse. Tõhustatud koostöö jäi Euroopa Liidu ainsaks võimaluseks luua ühtne patent, mida konsensuslikult luua ei suudetud.

Sellises olukorras esitasid 12 liikmesriiki⁷⁰ komisjonile oma 7., 8. ja 13. detsembri 2010. aasta kirjades taotluse, milles märkisid, et soovivad alustada olemasolevate, läbirääkimiste ajal nende liikmesriikide poolt toetatud ettepanekute alusel ühtse patendikaitse loomise valdkonnas omavahelist tõhustatud koostööd ning selleks peaks komisjon esitama nõukogule

⁶⁶ Määruse ettepanek 2011/0093 (COD).

⁶⁷ Communication from The Commission to The Council, The European Parliament, The European Economic and Social Committee and The Committee Of The Regions, “Think Small First”, A “Small Business Act” for Europe, Brussels, 25.6.2008, COM(2008) 394 final, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:EN:PDF>, (15.04.2014.)

⁶⁸ Täpsemalt selle kohta vt: UEAPME, Expectations on the Proposal for a European Small Business Act, kättesaadav veebiaadressil www.ueapme.com; Vastukaja arutelule „Small Business Act for Europe” üle, kättesaadav veebiaadressil www.eurochambres.eu.

⁶⁹ Ettepanek: Nõukogu otsus, millega lubatakse tõhustatud koostööd ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. Brüssel 14.12.2010, KOM(2010) 790 lõplik, Instituutidevaheline dokument 2010/0384 (NLE), lk 19, [WWW] <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=ET&f=ST%2018115%202010%20INIT> (24.04.2014).

⁷⁰ Taani, Saksamaa, Eesti, Prantsusmaa, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Sloveenia, Soome, Rootsi ja Ühendkuningriik.

vastava ettepaneku. Neid taotlusi kinnitati nõukogu 10. detsembri 2010. aasta istungil. Vahepeal avaldas veel 13 liikmesriiki⁷¹ komisjonile soovi osaleda kavandatavas tõhustatud koostöös, sealhulgas Eesti.⁷² Tõhustatud koostööd taotles seega kokku 25 liikmesriiki. Tõhustatud koostöö eesmärk oli luua vajalik õiguslik raamistik ühtse patendikaitse loomiseks osalevates liikmesriikides ja tagada kogu liidu ettevõtjatele võimalus parandada oma konkurentsivõimet, kui neil on võimalik taotleda osalevates liikmesriikides ühtset patendikaitset, ning samuti pidi tõhustatud koostöö aitama kaasa teaduse ja tehnoloogia arengule.⁷³

Euroopa Nõukogu võttis 10. märtsi 2011. aastal vastu otsuse anda luba tõhustatud koostööks Euroopa Liidu riikide⁷⁴ vahel ühtse patendikaitse loomise valdkonnas, tingimusel, et kohaldatakse asjakohaseid aluslepingute sätteid.⁷⁵ Nimetatud nõukogu otsuse p-s 1 oli välja toodud, et vastavalt ETL art 3 lg-le 3 rajab liit siseturu, taotleb Euroopa säästvat arengut, mis põhineb tasakaalustatud majanduskasvul ning edendab teaduse ja tehnoloogia arengut.⁷⁶ Selle eesmärgi saavutamisele aitab kaasa selliste õiguslike tingimuste loomine, mis

⁷¹ Belgia, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Iirimaa, Kreeka, Küpros, Läti, Ungari, Malta, Austria, Portugal, Rumeenia ja Slovakkia.

⁷² Eesti on avaldanud oma seisukoha 2010. aastal ning selle kohaselt on Eesti suhtunud toetavalt patendiregulatsiooni väljatöötamise ja sellega kaasneva ühtse patendi kohtusüsteemi loomisse, mis tagaks otsuste õiguskindluse ning oleks kulusäästlik ja lihtne. Samuti on Eesti jaoks oluline, et väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate ja eraisikute jaoks oleks kohtusüsteemis kulude katmiseks olemas toetuste ja soodustuste võimalus. (Parts, J. Pressiteade: Euroopa patent tuleb käivitada kohe, Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium, 29.09.2010, [WWW] <http://www.mkm.ee/pressitead/>, (17.04.2014).) Raamdokumendis Eesti Euroopa Liidu poliitika 2011 – 2015 on samuti toodud välja, et EL-i killustunud ja keerulist intellektuaalomandi valdkonda tuleb muuta nii, et innovaatilistel ettevõtjatel oleks oma põhilist (intellektuaal) vara praegusest lihtsam ja vähem kulukas kaitsta ja arendada. Korratud on ka mõtet Euroopa patendi kulukuse ja keerukuse osas. Selgelt on aga välja toodud, et Eesti huvi on, et niipea kui võimalik kehtestataks ja hakkaks toimima ühtne patendisüsteem, mis vähendaks tööstusomandi kaitsega seotud kulusid ning teeks selle kättesaadavaks innovaatilistele väikestele ja keskmistele ettevõtjatele. Ka tolleaegne majandus- ja kommunikatsiooniminister J. Parts on rõhutanud Eesti huvi ühenduse patendi võimalikult kiirest ellurakendamisest ning väljendanud tühimust vaidluste osas, mis puudutavad ühtse patendi keelekorraldust. Parts, J. XI Riigikogu Stenogramm IX Istungjärk, 10.02. 2011, kell 10.00, [WWW] <http://www.mkm.ee/olulise-tahtsusega-riikliku-kusimuse-arutelu-est-i-vastus-euroopa-valjakutsetele>, (17.04.2014). Seega võib jõuda järelduseni, et hoolimata Eesti esialgsest mitteliitumisest Londoni lepinguga, ei ole Eestile hetkel riiklikus keeles patendi väljastamine prioriteetne, pigem on peetud oluliseks hea ja ulatuslik leiutise õiguste kaitse, mis oleks Eesti VKE-dele kättesaadav.

⁷³ Nõukogu otsuse ettepanek 2010/0384 (NLE).

⁷⁴ Belgia Kuningriik, Bulgaaria Vabariik, Tšehhi Vabariik, Taani Kuningriik, Saksamaa Liitvabariik, Eesti Vabariik, Iirimaa, Kreeka Vabariik, Prantsuse Vabariik, Küprose Vabariik, Läti Vabariik, Leedu Vabariik, Luksemburgi Suurhertsogiriik, Ungari Vabariik, Malta, Madalmaade Kuningriik, Austria Vabariik, Poola Vabariik, Portugali Vabariik, Rumeenia, Sloveenia Vabariik, Slovaki Vabariik, Soome Vabariik, Rootsi Kuningriik ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik.

⁷⁵ Nõukogu 10. märtsi 2011. aasta otsus 2011/167/EL, millega antakse luba tõhustatud koostööks ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. – ELT L 76, lk 53.

⁷⁶ Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT, C83, 30.03.2010, lk 1 – 388.

võimaldavad ettevõtjatel kohandada oma tegevust toodete tootmiseks ja turustamiseks riigipiirideülevalt ning pakuvad ettevõtjatele rohkem valikuid ja võimalusi. Ettevõtjatele kättesaadavate õiguslike vahendite hulgas peaks olema ühtne patent, millel on ühetaoline toime kogu liidu ulatuses.⁷⁷

Patendikaitse määruses on leitud, et EL lepingu artiklis 20 ning ELTL artiklites 326 ja 329, mis kõik käsitlevad tõhustatud koostööd, sätestatud tingimused on täidetud. Valdkond, milles tõhustatud koostöö toimuks – meetmete võtmine kogu liidus kaitset pakkuva ühtse patendi loomiseks ning kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loaandmise, koordineerimise ja järelevalve korra kehtestamine – on määratletud ELTL artiklis 118 kui üks aluslepingutega hõlmatud valdkondadest.

Euroopa komisjon on leidnud, et tõhustatud koostöö ühtse patendikaitse loomise valdkonnas on kooskõlas aluslepingute ja liidu õigustikuga ning ei ohusta siseturgu ega majanduslikku, sotsiaalset või territoriaalset ühtekuuluvust. See ei ole takistuseks ega diskrimineerivaks teguriks liikmesriikidevahelises kaubanduses ega moonuta nendevahelist konkurentsi. Tõhustatud koostöö ühtse patendikaitse loomise valdkonnas austab mitteosalevate liikmesriikide pädevusi, õigusi ja kohustusi.⁷⁸ Sellest tulenevalt on ka jäetud liikmesriikidele õigus tõhustatud koostööga igal ajal liituda. Võimalus hankida ühtne patendikaitse osalevate liikmesriikide territooriumil ei mõjuta patendikaitse kättesaadavust ega tingimusi mitteosalevate liikmesriikide territooriumil. Lisaks peaks mitteosalevate liikmesriikide ettevõtjatel olema võimalus hankida ühtne patendikaitse osalevate liikmesriikide territooriumil samadel tingimustel kui osalevate liikmesriikide ettevõtjatel.

Praegused eeskirjad, mille kohaselt mitteosalevad liikmesriigid määravad oma territooriumil kehtiva patendikaitse saamise tingimused, ei muutu. Tõhustatud koostöö ühtse patendikaitse loomise valdkonnas oleks eelkõige kooskõlas patente käsitlevate liidu õigusaktidega, kuna tõhustatud koostöö lähtub olemasolevast õigustikust.⁷⁹ Tõhustatud koostöö ühtse patendikaitse loomise valdkonnas on vastavalt ELTL artiklile 328 igal ajal avatud kõigile liikmesriikidele, kes on valmis täitma koostöö raames juba vastuvõetud õigusaktide nõudeid,

⁷⁷ Nõukogu otsus 2011/167/EL.

⁷⁸ Nõukogu 10. märtsi 2011. aasta otsus 2011/167/EL, millega antakse luba tõhustatud koostööks ühtse katendikaitse loomise valdkonnas. – ELT L 76, lk 53.

⁷⁹ Nõukogu otsus 2011/167/EL.

eeldusel et nad vastavad käesolevas otsuses sätestatud osalemistingimustele.⁸⁰ 16. aprillil 2013 jättis Euroopa Kohus rahuldamata Hispaania ja Itaalia kaebused Euroopa Liidu nõukogu vastu ühenduse patendi osas.⁸¹

Hispaania ja Itaalia kaebused olid peamiselt suunatud nõukogu otsuse vastu, millega kiideti heaks tõhustatud koostöö osade liikmesriikide jaoks ühtse patendisüsteemi loomiseks. Nagu eelpool öeldud, on tõhustatud koostöö reguleeritud ELTL artiklitega 118⁸² ja 329⁸³ ja selle näol on tegemist protseduuriga, mis lubab, et teatud projektid on ellu viidud teatud liikmesriikide poolt, kui projekti osas ei ole võimalik jõuda kokkuleppele kõigi liikmesriikide vahel. Tõhustatud koostöö raames on liikmesriikidel lubatud kasutada ka Euroopa Liidu institutsioone (nt parlament, nõukogu, komisjon) ning koostöö on mehhanism vältimaks seda, et liikmesriigid taotlevad ise mingisuguseid projekte Euroopa Liidu raamistikust väljaspool ja kindlustamaks, et ei teki ummikseisu Euroopa Liidu erinevate liikmesriikide huvidega. Selleks, et tagada, et liikmesriikide vahel ei toimuks ühtse turu segmenteerimist nende liikmesriikide vahel, kes osalevad tõhustatud koostöös ja kes selles ei osale, on tõhustatud koostöö puhul nõudmine, et selline liikmesriik saab koostööga igal ajal ühineda.⁸⁴

Itaalia ja Hispaania on veendumusel, et nõukogu ei ole ammendanud kõiki läbirääkimiste võimalusi. Ka Ubertazzi on veendunud, et on selge, et nn viimase võimaluse nõue tõhustatud koostöö jaoks ei ole täidetud.⁸⁵ Oma kaebustes tõstatasid Hispaania ja Itaalia nii formaalseid kui sisulisi vastuväiteid tõhustatud koostöö sobivuses ühtse patendi loomise projekti jaoks. Peamised aspektid olid nõukogu väidetav kompetentsi puudumine lubamaks tõhustatud

⁸⁰ Määruse ettepanek 2011/0093 (COD).

⁸¹ ECJ 10.04.2013, C-274/11, Spain and Italy v Council, not yet published.

⁸² Artikkel 118: “Siseturu rajamise või selle toimimise raames sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed selleks, et luua Euroopa intellektuaalomandi õigused, mis tagaksid intellektuaalomandi õiguste ühetaolise kaitse kogu liidus, ning kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loa andmise, koordineerimise ja järelevalve korra.”

⁸³ Artikkel 329 lg 1: Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada omavahelise tõhustatud koostöö mõnes aluslepingutega hõlmatud valdkonnas, välja arvatud liidu ainupädevusse kuuluvad valdkonnad ning ühine välis- ja julgeolekupoliitika, esitavad komisjonile taotluse, milles täpsustatakse kavandatava tõhustatud koostöö ulatus ja eesmärgid. Komisjon võib teha nõukogule selle kohta ettepaneku. Juhul kui komisjon ettepanekut ei tee, teatab ta asjaomastele liikmesriikidele selle põhjustest. Loa esimeses lõigus osutatud tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist; lg 2: Liikmesriigid, kes soovivad sisse seada tõhustatud koostöö ühise välis- ja julgeolekupoliitika valdkonnas, esitavad taotluse nõukogule. Taotlus edastatakse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, kes annab arvamuse selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas liidu ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, ning komisjonile, kes annab arvamuse eelkõige selle kohta, kas kavandatav tõhustatud koostöö on kooskõlas liidu muude poliitikavaldkondadega. Taotlus edas tatakse teadmiseks Euroopa Parlamendile; lg 3: Loa tõhustatud koostöö alustamiseks annab nõukogu ühehäälselt.

⁸⁴ ECJ 10.04.2013, C-274/11.

koostööd; nõukogu väidetav võimu väärkasutus; väidetav kontsepti väärkasutus nagu tõhustatud koostööd peaks kasutama viimase võimalusena; väidetav ühtse turu lõhkumine, integratsiooni lammutamine; ühenduse õigussüsteemi eiramine. Euroopa Kohus aga ei pidanud neid põhjendatuteks.⁸⁶ Kohus oli sisuliselt samal seisukohal nagu Euroopa Komisjon tõhustatud koostöö õigustatuse küsimuses, leiti ka, et tõhustatud koostöö põhjendatust sai kõige paremini hinnata Euroopa Nõukogu, kes oma otsuse tegemisel võttis arvesse kõiki asjaolusid ja fakt on, et aastast 2010 ei ole suudetud saavutada edasiviivaid kompromisse.⁸⁷ Töö autor nõustub siinkohal Euroopa Kohtu otsusega, eelkõige osas, mis puudutab tõhustatud koostöö põhjendatust ja suutmatust luua ühtne patent konsensusse teel. Kuigi tuleb nentida, et kaebustes viidatud väide justkui tõhustatud koostöö vormi oli kasutatud rasketes läbirääkimiste vältimiseks on üks võimalik variant olukorra tõlgendamaks.⁸⁸ Käesoleva töö esimesed peatükid on pühendatud ajaloolistele aspektidele eelkõige selleks, et näidata, kuivõrd kaua on üritatud ühtset patendisüsteemi Euroopa Liidus kehtestada. Autori hinnangul on tõenäoline, et ilma tõhustatud koostöö meetmeid rakendamata ei oleks ilmselt tänaseni suudetud kokku leppida ei tõlke küsimustes ega kohtukorralduses.

⁸⁵ Ubertazzi, B., *Exclusive jurisdiction in intellectual property*, Germany, 2012 Mohr Sieben Tübingen, p. 26.

⁸⁶ ECJ 10.04.2013, C-274/11.

⁸⁷ ECJ 10.04.2013, C-274/11.

⁸⁸ Kohtuotsuse C-274/11 p 29 kohaselt oli Hispaani ja Itaalia seisukoht selles küsimuses järgmine: “Tõhustatud koostöö võimalust kasutati käesoleval juhul selleks, et jätta nimetatud liikmesriigid kõrvale rasketest läbirääkimistest ja minna mööda ühehäälsuse nõudest, samas kui hagejate väitel on tõhustatud koostöö mõeldud kasutamiseks juhtudel, kus üks või mitu liikmesriiki ei ole veel valmis osalema teatavas liidu kui terviku seadusandlikus meetmes.”

2. ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI PAKETI EESMÄRGID

2.1. Ühtse toimega Euroopa patendi paketi ühtsus kui eesmärk

Ühtse toimega Euroopa patendi nn ühtne toime tuleneb patendikaitse määrusest ja UPCA-st. Patendi ühtne olemus on reguleeritud määruse art 3 lg 2 esimeses lõigus, sätestab see, et ühtse toimega patent on olemuselt ühtne, tagab ühetaolise kaitse ning sellel on ühetaoline toime kõigis osalevates liikmesriikides. Sama lõike järgmises lõigus on määratletud, et ühtse toimega Euroopa patenti saab piirata, üle anda või tühistada ja selle kehtivus saab lõppeda üksnes kõikide osalevate liikmesriikide suhtes. Sama on kirjas ka UPCA art 65 lg-s 4, mille kohaselt käsitletakse patendi tühistatud osa selliselt, et sellel polnud algusest peale mõju, mis tuleneb EPC artiklitest 64 ja 67⁸⁹. Seni on Euroopa patendi puhul lõppenud selle kehtivus osalisriigi kohtuotsuse korral vaid selles liikmesriigis, mis riigi kohus otsuse tegi⁹⁰.

Ehkki ka praegu on tetatud tingimustel Euroopa patendi tühistamine võimalik korraga kõikides riikides, kus patendil on kehtivus. EPC art 99 jj sätestavad vastulause menetluse, mille tulemusena selline tühistamine toimuda saab. Küll aga on see võimalik vaid 9 kuu jooksul pärast Euroopa patendi väljaandmise teate avaldamist.⁹¹ ÜTEP kehtivusel tuleb arvestada, et sõltumata sellest, et hagejaks on vaid ühe liikmesriigi isik, kaotab ühtse toimega patent kehtivuse ikkagi kõikides liikmesriikides. Tekib küsimus, kas selline lähenemine on põhjendatud. Ühest küljest on mõistetav, et kui ÜTEP jõustumisel tekib taotlejal kaitse kõikides osalevates liikmesriikides, siis ka patendi tühistamine peaks järgima sama loogikat. Teisest küljest aga eeldaks autori hinnangul selline lähenemine suuremas ulatuses ühtlustatud õigust ÜTEP-i puhul. Seda seetõttu, et praeguse regulatsiooni tingimustes, kus ÜTEP on materiaalõiguslikult küllalt killustunud, võib tühistamise kord esiteks riivata ÜTEP-i õiguskindlust, kuid teiselt poolt anda hea võimaluse pahatahtlikele rünnakutele. Viimase all peab autor silmas konkurentide poolt esitatud tühistamise avaldusi, mille eesmärgiks on konkurendi soov halvendada patendiomaniku turupositsiooni. Tuleb arvestada, et mida

⁸⁹ Nimetatud sätted on kokkuvõtvalt selle kohta, et Euroopa patent on samaväärne siseriikliku patendiga.

⁹⁰ Tühistamise alused tulenevad EPC art 138 lg-st 1.

⁹¹ Euroopa patendikonventsioon, art 99 lg 1.

globaalsemaks, seotumaks ja spetsialiseeritumaks läheb maailmamajandus, seda rohkem tõuseb päevakorda küsimus konkurentsieeliste saavutamisest ka õiguslikke meetodeid kasutades. Näiteks nutitelefonide tööstuses on tekkinud olukord, kus peaaegu kõigi valdkonnas tegutsevate suurkorporatsioonide vahel käib ulatuslik patendisõda.⁹² Autori hinnangul esineb oht, et ühtlustatud materiaaõiguse puudumine ja asjaolu, et tühistamise korral kaotab patent kehtivuse kõikides osalevates liikmesriikides, annab hea pinnase ka patendi tühistamisnõuete esitamiseks just eelnevalt nimetatud põhjustel ja isikute poolt. Selle vältimiseks peaks autori hinnangul olema ÜTEP ka materiaaõiguslikult ühtne.

Mõnevõrra olukorda leevendab asjaolu, et patendi tühistamine ei toimu ühe riigi kohtu poolt, vaid UPCA alusel moodustatud ühtse patendikohtu kesktalituses. Vastavalt UPCA art 32 lg 1 punktile d ja art 33 lg-le 4 esitatakse tühistamisega seotud hagid kesktalitusele. Kesktalituse kolleegiumis on vastavalt UPCA art 8 lg-le 6 kaks õiguslikult pädevat kohtunikku, kes on erinevate lepinguosaliste liikmesriikide kodanikud ning üks tehniliselt pädev kohtunik. Hagi tühistamise juhtumi korral on aga kesktalituses koguni kolm õiguslikult pädevat kohtunikku. Sellise korraldusega on tagatud, et patendi tühistamine tunduks võimalikult "õiglane". Niisiis suudeti välja töötada kohtusüsteem, mis võimaldab ühtse toimega Euroopa patendile ühtse kohtumenetluse ja on ka liikmesriike rahuldav, kuivõrd kõik liikmesriigid peale Poola, Hispaania ja värskest EL astunud Horvaatia on selle allkirjastanud. Üllatuslikult allkirjastas UPCA ka Itaalia, kes muus osas ÜTEP paketi õiguspärasuses veendunud ei ole.

Patendikaitsemääruse art 5 lg 1 ja 2 määravad patendi ühetaolise kaitse ulatuse. Art 5 lg 1 kohaselt annab ühtse toimega Euroopa patent selle omanikule õiguse takistada kolmandat isikut selliste osalevate liikmesriikide territooriumil, kus patendil on ühtne toime, panemast toime tegusid, mille vastu see annab kaitse, kui kohaldatavatest piirangutest ei tulene teisiti. Art 5 teine lõige sätestab, et kõnealuse õiguse ulatus ja piirangud on ühetaolised kõikides osalevates liikmesriikides, kus patendil on ühtne toime. Siinkohal tuleb aga arvestada UPCA artiklitega 25-30, mis reguleerivad samuti patendikaitse ulatust. Nimetatud artiklites on sätestatud õigused keelata leiutise otsene ja kaudne kasutamine, määratud patendi mõju piiramine, leiutise eelneval kasutamisel põhinev õigus, Euroopa patendist tulenevate õiguste lõppemine ja täiendava kaitse tunnistuse mõju. Lisaks kehtib erand patendikaitsemääruse art 6 kohaselt, mis sätestab, et ühtse toimega Euroopa patendist tulenevad õigused ei laiene patendiga kaitstud tootega seotud toimingutele, mida tehakse sellistes osalevates

⁹² Oberlander, M., Stabe, M., Bernanrd, S. The smartphone patent wars. 17.10.2011. [WWW] <http://www.ft.com/intl/cms/s/2/de24f970-f8d0-11e0-a5f7-00144feab49a.html#axzz1rGvflJJc> (06.04.2014)

liikmesriikides, kus kõnealusel patendil on ühtne toime, pärast seda, kui patendiomanik on lasknud kõnealuse toote liidu turule, või on seda tehtud tema nõusolekul, välja arvatud juhul, kui patendiomanikul on seaduspärased põhjused olla vastu toote edasisele kasutamisele ärilistel eesmärkidel. Sarnase sisuga sätted on aga tavapärased enamike riikide patendiseadustes, kuivõrd need on kantud üldistest patendikaitse põhimõtetest.

On aga kolm peamist erandit, mis piiravad oluliselt patendi ühtset toimet. Esiteks patendikaitsemääruse art 3 lg 2 kolmanda lõigu järgi võib ühtse toimega Euroopa patendi kohta anda litsentsi osalevate liikmesriikide kogu territooriumi või territooriumi osa kohta. Litsentsileping on aga siseriikliku õiguse küsimus⁹³, seega jällegi on tegemist sellise sättega, mis vähendab ühtlustavat toimet, kuivõrd ka litsentsiga seotud küsimused oleks saanud ühtlustada patendipaketi raames. Litsentsilepingu kohta käivad sätted on ühed olulisemad iga patendiregulatsiooni juures. Litsents on ilmselt kõige tüüpilisem ja olulisem moodus, kuidas ära kasutada patendiga saadud õiguskaitset.⁹⁴

Teiseks patendikohtuleppe art 28 kohaselt igal isikul, kellel oleks juhul, kui leiutise kohta oleks välja antud siseriiklik patent, lepinguosalise liikmesriigi territooriumil õigused, mis põhinevad kõnealuse leiutise eelneval kasutamisel või õigus kõnealuse leiutise isiklikuks omamiseks, on kõnealuse lepinguosalise liikmesriigi territooriumil samad õigused ka seoses sama leiutise kohta antud patendiga. Selline regulatsioon pole aga ühtse loomuga, kuivõrd on piiratud nende riikidega, kes tunnistavad varemkasutusõigust. Eestis sätestab varemkasutusõiguse PatS § 17 lg 1, mille kohaselt isik, kes kasutas Eesti Vabariigis tööstuslikult leiutist enne teise isiku poolt samale leiutisele patenditaotluse esitamist, tehes seda heauskselt ja patenditaotlejast sõltumatult, võib jätkata leiutise kasutamist, säilitades kasutamise üldiseloomu endisena. Kasutamine on heauskne, kui kasutaja ei teadnud ega pidanudki teadma, et leiutisele kavatsetakse esitada patenditaotlus. Seega kehtib sama säte ka ühtse toimega Euroopa patentide korral. Ühtlustamise kontekstis tähendab see aga, et varemkasutusõiguse võimalus erineb sõltuvalt riigist ning puudub ühtne lähenemine “ühtsele” patendile selles küsimuses. Eesti patenditaotlejale ja –omanikule on aga soodne olukord, kus

⁹³ Eestis reguleerib litsentsilepingut eelkõige PatS § 46, aga ka VÕS § 368 jj.

⁹⁴ Singer, M., Sauder, D., European Patent Convention. A Commentary. Volume I, Substantive Patent Law – Preamble, Articles 1 to 89. Third Edition. Germany 2003, Sweet & Maxwell, p. 269.

laiemat kaitset pakkuvate siseriiklike normide osas ei teki vastuolu. Küll aga on riigiti väga erinev see, mis tingimustel varemkasutusõiguste normid kohalduvad.⁹⁵

Kolmandaks leiab patendikaitsemääruse preambuli punktist 10, et ühtse toimega Euroopa patente puudutavaid sundlitsentse tuleks nende vastavate territooriumide osas reguleerida osalevate liikmesriikide õigusaktidega. Seega on selles küsimuses välistatud jällegi Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkus. Euroop Liidu ülene suntlitsentsi regulatsioon pidi olema ÜTEP kehtima hakkamisel üks olulisemaid uuendusi võrreldes kehtiva Euroopa patendi süsteemiga⁹⁶. Seega on sundlitsentsimise tingimused sätestatud ka ÜTEP puhul nii nagu Euroopa patendi puhul TRIPS⁹⁷ art-s 31 ja liikmesriikide siseriiklikus õiguses. Sundlitsentsimist võib teatud juhtudel just VKE-de jaoks oluliseks pidada. Ülemäärane sekkumine intellektuaalse omandi õiguste teostamisse, eelkõige sundlitsentsimine vähendab ühelt poolt leiutaja innovatsioonistiimulit, teisalt võib sekkumata jätmise pärssida innovatsiooni kaupade järelturul.⁹⁸ Ka Euroopa Komisjonil ja kohtul on õigus teatud tingimuste koosesinemisel kohustada intellektuaalomandi omajaid litsentse andma olukorras, kus intellektuaalse omandi õigusi realiseerides rikutakse Euroopa Liidu seatud kaupade vaba liikumise eesmärki. Küllap on sundlitsentsimise võimalus komisjonil eelkõige ette nähtud vahendina reguleerida suurettevõtjate turu kuritarvitamist, sest väikeettevõtjatel puudub sageli kohtuvaidlusteks vajalik aega, ressursid ja huvi.⁹⁹ Sellest johtuvalt võib sundlitsentsi pidada oluliseks vahendiks just VKE-dele. Et patendipaketi peamine sihtgrupp on VKE-d, jääb arusaamatuks, miks sundlitsentsi osas jäeti regulatsioon killustatuks, kuivõrd just neile oleks oluline õiguskindlus, mis sundlitsentsi ühtse regulatsiooniga oleks saavutatud. Jaeger leiab ühtlustatud sundlitsentsimise tingimustel olevat ka soodustav mõju innovatsioonile ja konkurentsile, eriti osas, mis puudutab riigi ümberkaudseid turge ja tooteid.¹⁰⁰

⁹⁵ Selle kohta: Exceptions and limitations to patent rights: prior use. World Intellectual Property Organization. Document prepared by the Secretariat. Standing Committee on the Law of Patents, Twentieth Session, Geneva, October 21, 2013. [WWW] http://www.wipo.int/edocs/mdocs/patent_policy/en/scp_20/scp_20_6.pdf (20.04.2014).

⁹⁶ Jaeger, T. (2010). The EU Patent: Cui Bono et Quo Vadit? *Common Market Law Review*, 47(1), 63-115. [WWW] <http://robertgrzeszczak.bio.wpia.uw.edu.pl/files/2013/03/THE-EU-PATENT-CUI-BONO-ET-QUO-VADIT.pdf> (28.04.2014).

⁹⁷ TRIPS: Intellektuaalomandi õiguste kaubandusasppektide leping. – RT II 1999, 22, 123.

⁹⁸ Kanter, D., P and Compulsory Licensing on Both Sides of the Atlantic – An Appropriate Antitrust Remedy or a Cutback On Innovation? – E.C.L.R. 2006, 27(7). p. 352.

⁹⁹ Raude, M. Intellektuaalse omandi sundlitsentsimine Euroopa Liidu õiguse ja kohtupraktika valguses, *Juridica*, 2010, nr 9, lk 777.

¹⁰⁰ Jaeger, T. (2010). The EU Patent: Cui Bono et Quo Vadit?

Ühtse toimega Euroopa patent, sõltumata oma nimetusest, ei ole erialakirjanduses leitud olevat siiski niivõrd ühtset toimet andev, kui ehk oleks võinud sellelt oodata. Ühe ühtsuse puudmise elemendina on nähtud materiaalõiguse kohaldamise probleemi. Esialgne tõhustatud koostöö määrus nr 2011/0093 sisaldas artikleid 6-8, mis sätestasid küll ulatusliku, kuid mitte täieliku regulatsiooni kaitseks rikkumise korral, kuid Euroopa Nõukogu soovitas need artiklid välja võtta ning ehkki Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon mõlemad suhtusid sellesse äärmiselt negatiivselt, on need praegusest regulatsioonist siiski välja jäetud.¹⁰¹ Hetkel on patendikaitse määruse art-s 5 lg 1 ja 5 lg 2 sätestatud, et see annab kaitse nende tegevuste vastu, mis on sätestatud liikmesriigis, kelle siseriiklikku õigust kohaldatakse ühtse toimega Euroopa patendi suhtes. Seega ÜTEP-le kohalduva õiguse osas on tugev killustatus. Kui algselt leidsid Hilty ja Drexl, et probleemne on see, et artiklites välja toodud õigus keelata leiutise otsene ja kaudne kasutamine ning mõjude piiramine ehk tegevused, millele õigused ei laiene, olid puudulikud¹⁰², s.t ei katnud kõiki võimalikke võimalusi, siis praegune regulatsioon on just nii täiuslik kui täiuslik on vastava riigi patendiseadus. Seega on käesoleva töö autori hinnangul ühtlustamine osas jällegi mindud samm tagasi. Ullrich on seisukohal, et selline muudatus võib tähendada halva stsenaariumi korral praeguse patendikaitse määruse vastuolu ELTL art-ga 118 lg 1 või parimal juhul konflikti enda eesmärgiga¹⁰³, milleks oli ühtse regulatsiooni loomine. ELTL artikkel 118 lg 1 sisu on järgmine: “Siseturu rajamise või selle toimimise raames sätestavad Euroopa Parlament ja nõukogu seadusandliku tavamenetluse kohaselt meetmed selleks, et luua Euroopa intellektuaalomandi õigused, mis tagaksid intellektuaalomandi õiguste ühetaolise kaitse kogu liidus, ning kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loa andmise, koordineerimise ja järelevalve korra.” Seega nimetatud artikkel väljendab selgelt, et patendiõiguse loomisel konkreetse artikli alusel peab olema sellise ühenduseülese õiguse sisu kindlaks määratud Euroopa Liidu õiguse poolt. Ka Itaalia oli veendumusel, et ELTL art 118 näeb ette IO õiguste ühetaolise kaitse ja seda kogu liidus, kuid Euroopa Kohtu hinnangul ei ole see etteheidetav, kuna tõhustatud koostöö, mis seati ELTL art-st 20 lähtuvalt, sätestab oma lõikes 4, et tõhustatud koostöö raames vastuvõetud õigusaktid on siduvad ainult osalevatele liikmesriikidele.¹⁰⁴ Töö autor on selles küsimuses pigem nõus

¹⁰¹ Hilty, M., Jaeger, T., Lamping, M., Ullrich, H. The Unitary Patent Package: Twelve reasons for Concern. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law. October 17, 2012, Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 12-12, p 2.

¹⁰² *Ibid.*, p. 2.

¹⁰³ Ullrich, H. Select from Within the System: The European Patent with Unitary Effect. Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 12-11. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Germany, October 1, 2012. p 14. [WWW] http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2159672## (14.04.2014).

¹⁰⁴ ECJ 10.04.2013, C-274/11.

hagejate ning erialakirjanduses toodud lähenemisega, et vastavus ELTL art-le 118 on probleemne, kuna need regulatsioonid sisuliselt ei loo ühtset Euroopa Liidu patenti nagu oli tõhustatud koostöö eesmärgiks, vaid keskenduvad sisulises küsimuses liikmesriikide rahvuslikule õigusele. Hoolimata tagasilöögist Euroopa Kohtus, on Hispaania esitanud veel kaks hagi 22. märtsil 2013. Hagid on esitatud nii patendikaitse-, kui tõlkekorralduse määruse tühistamiseks¹⁰⁵. Erialakirjanduses on väga üksmeelselt jõutud veendumusele, et praegune ühenduse patendi regulatsioon ei loo ühtset õigust, selle asemel see hõlbustab õiguste kogumi jõustamist Euroopa patendikonventsiooni all luues ühendatud (integreeritud) kohtusüsteemi.¹⁰⁶ Sest põhineb ju praegune süsteem EPC-l, mitte Euroopa Liidu enda õigusaktil.

Ühtse toimega patendi paketi loomisel on lähtutud väga selgest eesmärgist, et ühtse toimega patent on peab olema ühtne. Kuivõrd tegemist on eranditult ainult Euroopa Liidus kehtiva patendiga, siis on autori arvates mõistuspärane eeldada, et selline patendikaitse võimalus on loodud eelkõige Euroopa Liidu õiguse alusel ja ka kohalduv õigus on liidu õigus. Siiski ei toimi mitte ainult patendi taotlemine, registreerimine ja avaldamine läbi Euroopa Liidu välise institutsiooni (Euroopa patendiameti), aga ka patentsuse kriteeriumid ei ole määratletud Euroopa Liidu õigusega.¹⁰⁷

Patentsuse kriteeriumid tulevad EPC II osa I peatükist, art 52-57. See aga tähendab omakorda, et nii patentsusele vastavust, aga ka käesoleva peatüki alguses käsitletud tühistamise aluseid reguleerib EPC. Sisuliselt ei näe töö autor sellises määratluses aga probleemi, kuna kõik Euroopa Liidu liikmesriigid on EPO liikmed ja siit tulenevalt on ka patentsuse kriteeriumid kõikides osalevates liikmesriikides samad. Tuleb siiski nentida, et need sätted ei ole loodud Euroopa Liidu õiguse alusel ning see muudab ÜTEP oma olemuselt pigem mitte ühtseks. Ühtne kaitse on patendikaitsemääruse preambuli p 4 kohaselt eelduseks, et täita oma üldisemaid eesmärke nagu teaduse ja tehnoloogia areng ning siseturu toimimine. Seega ebapiisav ühtlustus kannab riski ka takistada kaudsemate eesmärkide saavutamist. Autori hinnangul oleks liiga kitsas tõlgendus ühtsusele, kui vaadata seda puhtalt territoriaalsest aspektist. Nii kitsa lähenemisega oleks tõepoolest ühtsuse kriteerium täidetud, ent

¹⁰⁵ C-146/13, Hispaania Kuningriik versus Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu – ELT L 361, lk1; C-147/13, Hispaania Kuningriik versus Euroopa Liidu Nõukogu – ELT L 361, lk 89.

¹⁰⁶ Conflict of Laws in Intellectual Property. The CLIP Principles and Commentary. European Max Planck Group in Intellectual Property. Oxford University Press, 2013. P. 192.

¹⁰⁷ Ullrich, H. p. 14.

patendikaitse määruse art 3 lg-s 2 nimetatud ühetaoline kaitse ja ühesugune toime viitab selgelt kaugemale ulatuvamale ühtlustamisele, kui seda on territoriaalne ühtsus.

Eestis saab esitada hagi patendiomaniku vastu riikliku patendi tühistamiseks PatS § 49 lg 4 kohaselt, kui patent ei vasta PatS §-s 8 nimetatud patentsuse kriteeriumitele. Vastavalt PatS § 54 lg 6 on võimalik esitada ka vastuhagi toetudes samuti PatS § 8 patentsuskriteeriumitele. Euroopa patendi tühistamiseks saab esitada hagi vastavalt EPC art-le 138, mis sätestab laiemad alused tühistamiseks kui Eesti patendiseadus¹⁰⁸. Seega Euroopa patendi kehtivuse tühistamine Eesti kohtu otsusega on võimalik palju laiematel alustel kui riiklikul patendil. See aga ei korreleeru väga hästi Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni kohaldamise seaduse §-ga 7, mille kohaselt Euroopa patent on õiguslikult võrdne siseriikliku patendiga. Sest kaks patenti ei saa olla õiguslikult võrdsed, kui patendiõiguste teostamise protsessis üks patent on oluliselt haavatavam kui teine, seega ühe patendi õiguskindlus on oluliselt madalam.¹⁰⁹ Kuna ÜTEP lähtub samadest alustest kui Euroopa patent, võib seda probleemi näha ka ÜTEP-i puhul. Samas on EPC tühistamise alused autori seisukohast igati mõistlikud ning ei ole põhjendamatult laiendatud. Pigem on autori ettepanek siinkohal, et ka Eesti tööstusomandi seadustik, mis praeguse kodifitseerimise käigus on väljatöötamisel, laiendaks tühistamise aluseid nii, et need oleksid ühtsed EPC sätetega, kuivõrd samad alused on ÜTEP-i tühistamise aluseks. Autor leiab, et kõik EPC-s sisalduvad tühistamise alused on sellised, millistelt võiks mõistlikult oodata, et nende esinemisel on võimalik ka vastuhagi korras patent tühistada (sh kui patenti ei ole võimalik teostada patendikirjelduse põhjal või Euroopa patendi omanik ei ole selleks õigustatud isik).

2.2. Ühtse toimega Euroopa patendi kättesaadavust tagavad eesmärgid

2.2.1. *Õiguskindlus eesmärgina*

Õiguskindlus tähendab kõige üldisemas plaanis seda, et õiguse eesmärk on luua korrapära ja

¹⁰⁸ Tühistamise alused: a) Euroopa patendi objekt ei ole artiklite 52–57 alusel patentitav; b) Euroopa patent ei ava leiutist piisavalt selgelt ja täielikult, et vastava ala asjatundja saaks selle teostada; c) Euroopa patendi objekt väljub taotluse algselt esitatud sisu raamest või varasema taotluse algselt esitatud sisu raamest, kui patent põhineb Euroopa eraldatud taotlusel või artikli 61 alusel esitatud uuel Euroopa patenditaotlusel; d) Euroopa patendi kaitseulatust on laiendatud; e) Euroopa patendi omanik ei ole artikli 60 lõike 1 järgi õigustatud isik.

¹⁰⁹ Ostart, J. Patendist tulenevate õiguste teostamine. Metoodilised juhised, Patendiamet, Tallinn: OÜ Infotrükk 2004, lk 48.

stabiilsust ühiskonnas.¹¹⁰ Ka Eesti Põhiseaduse §-st 10 tuleneb õiguskindluse põhimõte. Kõige üldisemalt peab see printsiip looma kindluse kehtiva õigusliku olukorra suhtes.¹¹¹ Mis tähendab, et nii tõlkekorralduse määruse preambuli p-s 5 kui patendikaitse määruse p-s 4 nimetatud eesmärk tagada tõlkekorralduse ja ÜTEP loomisega patendi ja patendisüsteemi õiguskindlus, peab eelkõige looma stabiilse patendikaitse- ja süsteemi.

EPC mõju Euroopa patendisüsteemile on olnud tohutu ja üldiselt nähakse selles õnnestumist. Oma tugeva patendiekspertiisiga on see paljude riikide patendisüsteemi tugevdanud. Siiski erinev patendiõiguse tõlgendamine eri riikides vähendab õiguskindlust.¹¹² Õiguskindluse puudujääk ongi olnud probleemiks praeguse Euroopa patendi puhul, kuna see võimaldab paralleelseid menetlusi eri riikides sama patendi¹¹³ osas. Õiguskindlus on olnud oluline argument ka ÜTEP-i loomisel. EPC-ga seoses on Kartus ja Kukrus leidnud, et peamised puudused, mis kaasnevad riigiti erinevate patendivaidluste lahendamise süsteemidega, ongi keerukus, menetluse aeglus, otsuste ettearvamatus ja seeläbi ka vähene õiguskindlus ning süsteemide erinevusest tulenev võimalus protseduurilisteks mängudeks (nn „forum shopping“, „torpeedod“).¹¹⁴ Õiguskindluse puudumise küsimus on eriliselt tähtis, kuna Kartuse ja Kukruse hinnangul kannatavad kõige rohkem selle all just väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes lisaks sellele, et kehtiv süsteem on nende jaoks kallis, ei oma võimekust erinevate riikide siseriiklikus õiguses orienteerumiseks ja oma vajadustele vastavaks kasutamiseks.¹¹⁵ See aga tähendab, et õiguskindluse puudumine võib viia ka õiguste vähese kaitseni.

Ka Euroopa Komisjoni hinnangul sooviti just sellist sellist patendisüsteemi, mis soodustab innovatsiooni, tagab teadussaavutuste leviku, lihtsustab tehnoloogia levikut, on kõigile

¹¹⁰ RKPJKo 30.09.1994, III-4/1-5/94 ja 3-4-1-2-98, 23.03.1998, p IX.

¹¹¹ Aaviksoo, B., Kalmo, H., Madise, Ü., Mälksoo, L., Narits, R., Pruks, P., Vinkel, P., Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, Tallinn: Juura 2012, § 10, lk 151, [WWW] http://www.pohiseadus.ee/public/EVPS_kommeteeritud_valjaanne_2012.pdf (20.04.2014).

¹¹² Guelle, D., Pottelsberghe de la Potterie, B., The Economics of the European Patent System, IP Policy for Innovation and Competition, Great Britain: Oxford University Press Inc., New York 2007, p 46.

¹¹³ Sama patent tähendab siin kontekstis eelkõige seda, et otsuse patentsuse kohta teeb Euroopa patendiamet ja riiklikud ametiasutused ei saa teisiti otsustada. Ehkki jõustamine toimub igas riigis eraldi, on see siiski seotud eelkõige lõivude tasumisega ja tõlkimisega.

¹¹⁴ Kartus, R., Kukrus, A., Patendivaidluste lahendamise majandus-õiguslikke küsimusi Euroopa Liidus: arengud ja perspektiivid. Eesti majanduspoliitilised väitlused, Majanduspoliitika teooria ja praktika, Tallinn: Martimar OÜ 2011, lk 263, [WWW] http://www.martimar.ee/publikatsioonid/majanduspoliitika/2011/17_Ants_Kukrus_Raul_Kartus.pdf (14.04.2014).

¹¹⁵ Kartus, R., Kukrus. 2011. lk 263.

туруosalistele kättesaadav ning õiguskindel.¹¹⁶ Eesti 2010. aastal avaldatud seisukoha järgi suhtus ka Eesti toetavalt patendiregulatsiooni ja ühtse patendi kohtusüsteemi loomisse, mis tagaks otsuste õiguskindluse.¹¹⁷ Keeruline ja õiguskindluse poolest mittepiisavaks peetud kohtukorraldus on olnud kogu ühtse patendi loomise protsessis üks enam vastuseisu tekitav küsimus tõlkekorralduse kõrval.¹¹⁸ Suurimat muudatust oodatakse just ühtse kohtu leppelt. Ka Hilty on olulise argumendina õiguskindluse juures välja toonud, et võimalike patendivaidluste osas tuleks arvesse võtta õiguskindlust patendi jõustamise ja õiguste kehtivuse osas. Ebakindlus patendivaidluste juures võib jätta kehvad patendid vaidlustamata.¹¹⁹ UPCA alusel loodaval kohtusüsteemil nähakse rolli just õiguskindluse tagamisel. Patendikaitsemääruses on ette nähtud, et teoreetiliselt oleks UPCA võinud hakata määruse art 18 lg 2 kohaselt kehtima jaanuaris 2014. Sama sätte kohaselt hakkab määrus kehtima ühtse patendikohtu lepingu jõustumise kuupäevast. Siiski ei jõustu patendikohtu määrus enne nelja kuud pärast seda, kui selle on 13 liikmesriiki ratifitseerinud, sh Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendatud Kuningriigid¹²⁰. Kuna ratifitseerimisprotsess võib võtta aega vähemalt 2 aastat, võib arvata, et kohtusüsteem ei jõustu enne 2015. aastat. Kui võrrelda seda ratifitseerimisprotsessi Londoni leppe ratifitseerimisega, mis puudutas patenditõlget, mille jõustamiseks oli samuti vaja 13 liikmesriigi poolt ratifitseerimist, sh Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendatud Kuningriigid, siis see võttis aega 7 ja pool aastat, enne kui jõustus (liikmesriikides, kes osalesid).

Samuti ei tasu tähelepanuta jätta, et UPCA ei jõustu mitte ainult eelnevalt nimetatud tingimuste täitmisel, vaid jõustub ainult nende riikide jaoks, kes selle ratifitseerivad. Lisaks on aega võtnud ligi aasta, et kaks riiki ratifitseeriks UPCA. Seega tekib õigustatult kahtlus, et ühtne kohus ei pruugi niipea asuda vaidlusi lahendama. Veel enam, kui arvestada, et UPCA kehtib vaid nendes riikides, kes on selle ratifitseerinud, tähendab see vähemalt mingil perioodil tugevat õiguskindluse killustatust. Õiguskindlusele ei aita kaasa ka üleminekukorras sätestatud loobumisvõimalus, mis annab vastava taotluse esitamisel õiguse “klassikalise” Euroopa patendi taotlejal- või omanikul loobuda patendikohtu ainupädevusest (UPCA laieneb

¹¹⁶ Määruse ettepanek 2011/0093 (COD).

¹¹⁷ Parts, J. Pressiteade: Euroopa patent tuleb käivitada kohe, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 29.09.2010, [WWW] <http://www.mkm.ee/pressitead/>, (17.04.2011).

¹¹⁸ Kukrus, A., Kartus, R. lk 53 – 54.

¹¹⁹ Hilty, R., The Role of Patent Quality in Europe (July 1, 2009). TECHNOLOGY AND COMPETITION: CONTRIBUTIONS IN HONOUR OF HANNS ULLRICH, pp. 29, Josef Drexl, Reto M. Hilty, Laurence Boy, Christine Godt, Bernard Remiche, eds., Larcier, Bruxelles, 2009; Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 11-11. [WWW] <http://ssrn.com/abstract=1935288> (15.04.2014).

¹²⁰ Ühendatud Kuningriigid on patendiringkondades kõige suuremaks murekohaks UPCA retifitseerimisel, kuna viimasel ajal on Ühendatud Kuningriikides tõusnud märgatavalt üleüldine vastuolu Euroopa Liidule.

ka Euroopa patentidega seotud vaidlustele).¹²¹ Sellist regulatsiooni on ka erialakirjanduses korduvalt kritiseeritud, tekitab see ju olukorra, kus kohtupraktika siiski ei ühtlustu. Siinkohal tuleb autori arvates siiski nentida, et arvestades patenti jõustamiseks kuluvat aega, ei ole seitse aastat niivõrd märkimisväärselt pikk aeg.

Kui üks lähenemine on õiguskindluse saavutamine tänu ühtsele patendikohtule, kus toimuvad kõik ühtse toimega Euroopa patentide menetlused, siis teine lähemine on patendisüsteemi õiguskindlusele läbi nn “tugeva” patendi. Patendi kvaliteedist rääkides eristatakse majanduslikku, õiguslikku ja tehnilist¹²² kvaliteeti. Õiguslik lähenemine tähtsustab just õiguskindlust – patent on kvaliteetne, kui selle tõenäosus kohtumenetlusele “vastu pidada” on kõrge. See aga tähendab kohast patendiõiguse tõlgendamist ja eelnevate kohtuotsuste arvestamist.¹²³ Kelli on rõhutanud patendi kvaliteedi olulisust ka sellega seotud õigussuhete valguses. Patendi kvaliteet on oluline, kuna patendiga seonduvad tihti teised lepingud ja tehingud nagu litsentsimine, IO müük jt. Nende lepingute eelduseks on aga kehtiv patent.¹²⁴ Seega õiguskindlus tähendab mitte ainult patendi kui sellise kehtivust, aga see tähendab kindlust ka tulevaste tehingute ja lepingute kehtivuse osas. Majanduslikult oleks sellise õiguskindluse puudumine tohutut kahju tekitav, eriti kuna ÜTEP on tühistatav kogu Euroopa Liidu territooriumil korraga.

Euroopa Liidu Teatajas avaldatud uuringus¹²⁵ on leitud, et kõikidest patendisüsteemi kvaliteeti määravatest kriteeriumitest peetakse õiguskindlust kõige olulisemaks just suurte äriühingute poolt. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad seavad õiguskindluse teisejärguliseks. Patendisüsteemi kvaliteedi osas peeti aga nii suurettevõtjate kui VKE-de poolt kõige olulisemaks kõrget õiguskindlust ja seda osas, mis puudutab patentsuskriteeriume. Ettevõtted hindavad selgeid ja kindlaid patentsuse kriteeriume äärmiselt oluliseks

¹²¹ UPCA art 83 lg 1 kohaselt lepingu jõustumise kuupäevale järgneva seitsmeaastase üleminekuaja jooksul võib Euroopa patendi rikkumist või tühistamist käsitleva hagi või Euroopa patendiga kaitstud tootele antud täiendava kaitse tunnistuse rikkumist või kehtetuks tunnistamist käsitleva hagi endiselt esitada siseriiklikule kohtule või muudele pädevatele siseriiklikele ametiasutustele ning lg 3 kohaselt Euroopa patendi omanikul või Euroopa patendi taotlejal, kes on saanud patendiomanikuks või esitanud taotluse enne lõikes 1 ja vajaduse korral lõikes 5 (*märkus*: üleminekuaja pikendamine veel viie aasta võrra) nimetatud üleminekuaja lõppemist, ning samuti Euroopa patendiga kaitstud tootele antud täiendava kaitse tunnistuse omanikul on võimalik patendikohtu ainupädevuse kohaldamisest loobuda, välja arvatud juhul, kui hagi on kohtule juba esitatud. Sel eesmärgil peavad nad teatama oma loobumisest kohtu kantseleile hiljemalt üks kuu enne üleminekuaja lõppemist. Loobumine jõustub pärast selle kandmist registrisse.

¹²² Tehnilise kvaliteedi mõiste viitab ammendavala otsingule ja põhjalikule ekspertiisile.

¹²³ Guelle, D. p. 132.

¹²⁴ Kelli, A. Improvement of the Intellectual System as Measure to Enhance Innovation, *Juridica International*, 2009, no 16, p. 117.

määramakas patendi kvaliteeti.¹²⁶ Seega võib autori hinnangul öelda, et õiguskindla patendisüsteemi tagavad lisaks ühtsele patendivaidluste menetlemise süsteemile ka “tugev” patent. Viimane on ka põhjuseks, miks ühtne patent rajaneb Euroopa patendil. Euroopa patendi kvaliteeti on peetud isegi olulisemaks Eesti riikliku patendi kvaliteedist. Seda just põhjusel, et Eestis kehtivate Euroopa patentide arv ületab mitmekordselt riiklike patentide arvu.¹²⁷ Euroopa patente peetakse väga õiguskindlateks just Euroopa patendiameti poolt läbiviidava patentsuse ja tehnilise taseme uuringu osas ning valdkond, kus õiguskindlust vajaka jääb – ühtne menetluspraktika – tegelikult täidetaksegi UPCA alusel ühtse patendikohtuga.¹²⁸ Seda loomulikult alles siis, kui süsteem ka tegelikkuses “tööle hakkab”.

2.2.2. *Lihtsus eesmärgina*

Ühtse toimega Euroopa patendi pakatile on korduvalt ette heidetud selle keerukust. Mitte ehk niivõrd süsteemi keerukust üksi, vaid selle keerukus koosmõjus olemasolevate süsteemidega. Hilty ja Drexl on samuti leidnud, et ühtse toimega Euroopa patent muudab olukorra patendimaastikul veelgi keerulisemaks.¹²⁹ Süsteemi ühe veana nähakse, et see killustab patendikaitset Euroopa Liidus ning seda nii territoriaalselt kui materiaalõiguslikult.

Territoriaalne killustatus seisneb eelkõige selles, et ÜTEP ei kata kogu Euroopa Liidu siseturgu (kuivõrd tegemist on tõhustatud koostööga ja kõik liikmesriigid ei osale). Seega süsteem, mis peaks võimaldama ühtse kaitse “lihtsalt” ühe menetlusega kogu Euroopa Liidus, võimaldab kaitse vaid neis riikides, mis tõhustatud koostöös osalevad. See aga omakorda tähendab, et kogu liidu territooriumil kaitse saamine nõuab ikkagi eraldi Euroopa patentide taotlemist Itaalias ja Hispaanias. Autori arvates ei oleks see probleem ehk nii märkimisväärne, kui tegemist oleks väikeriikidega, aga Itaalia ja Hispaania on arvestatavad tööstusriigid ja on väga tõenäoline, et isikutel, kes huvituvad nii laialdasest kaitsest nagu ÜTEP pakub,

¹²⁵ Antud uuring ei ole siiski Euroopa Liidu ametlik seisukoht.

¹²⁶ Calderini, M., Caviggioli, F., Franzoni, C., Kica, E., Rodriguez, V., Scellato, G., Ughetto, E., (2011), Study on the Quality of the Patent System in Europe. European Commission/DG Markt (Tender MARKT/2009/11/D. Contract Notice in the Official Journal of the European Union 2009/S 147-214675 of 04/08/2009), p. 9, [WWW] http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/patqual02032011_en.pdf (12.04.2014).

¹²⁷ Kelli, A. Improvement of the Intellectual System as Measure to Enhance Innovation, *Juridica International*, 2009, no 16, p. 117.

¹²⁸ Ehkki Euroopa Patendiameti Apellatsioonkomisjoni otsustel ei ole otsest riigisisest mõju, on siiski aktsepteeritav arvestada selliste otsuste põhjendusi. – TlnRnKo 10.06.2013, 2-08-890603.

¹²⁹ Hilty, R. 2009. p. 29.

huvituvad ka patendikaitsest Itaalias ja Hispaanias. Sellest olulisemaks peab käesoleva töö autor aga Hilty ja Drexl'i viidatud materiaalõiguslikku killustatust, mis seisneb eelkõige Euroopa Liidus samal ajal kehtivas neljas erinevas patendikaitse võimaluses. Jätkuvalt saab taotleda riiklikku patenti riiklikul tasandil, Euroopa patenti, mis vaidluse korral on UPCA menetlusobjektisk ja Euroopa patenti, mis ei ole UPCA menetlusobjektiks¹³⁰. Euroopa patenti, mis ei ole UPCA alusel ühtse patendikohtu objekt, on selline Euroopa patent, mille riik ei ole UPCA-d ratifisteerinud või ei ole tegemist EU liikmesriigiga või on patenditaotleja- või omaniku poolt loobunud menetlusvõimalusest ühtses patendikohtus (*i.k opt-out*). Lisaks on veel loomulikult ühtse toimega Euroopa patent, millega seotud hagid on igal juhul vaidluse korral lahendatavad ühtses patendikohtus.¹³¹ Seega tähendab see, et keeruliseks on läinud olukord just "klassikalise" Euroopa patendi seisukohast. Autori hinnangul oleks kõige lihtsam olukord selline nagu see peaks pärast üleminekuperioodi olema, kus kõikide Euroopa patendiameti poolt väljastatud patentidega seotud vaidlused lahendatakse ühtses patendikohtus. Eelneva pinnalt tekib õigustatult küsimus, kas patendipaketis sisaldub ka sätteid, mis süsteemi ka tegelikkuses lihtsamaks muudavad võrrelduna praeguse Euroopa patendi taotlemisega. Autori hinnangul võib leida kaks peamist lihtsustavat uuendust. Peatüki alguses analüüsitud ühtse toimega Euroopa patendi menetlus on kokkuvõttes siiski lihtsam, kuna 25 liikmesriigis eraldi patenti jõustada ei tule. Teine oluline lihtsustus on tõlkekorraldus. Taotlemise seisukohalt on kindlasti lihtsam, kui ei ole ole tarvis iga (25) liikmesriigi jaoks eraldi erialaspetsiifilist tõlget taotlusest ja patendikirjeldusest.

2.2.3. Kulutõhusus eesmärgina

ÜTEP paketi üks suur eesmärk on muuta patentimine liidus ka VKE-de jaoks võimalikuks ning soodustada VKE-de arengut. Sealjuures on tähelepanu all patentimise kulude minimeerimine. Patendikaitse määruse preambuli p 4 näeb ette, et ÜTEP edendab teaduse ja tehnoloogia arengut ning siseturu toimimist, muutes juurdepääsu patendisüsteemile odavamaks. Tõlkekorralduse määrus näeb ette preambuli p-s 4 ÜTEP suhtes kohaldatava tõlkekorralduse kulutõhusust ning p 5 kohaselt peaks selline tõlkekorraldus edendama innovatsiooni ja tooma kasu eelkõige VKE-dele. Kulutõhusust nähakse eelkõige võrdluses

¹³⁰ Hilty, M., Jaeger, T., Lamping, M., Ullrich, H. p. 1.

¹³¹ *Ibid.* p. 1.

praeguse Euroopa patendiga, samuti on kulud erinevad üleminekuajaperioodil ning pärast seda (vt joonis 1). Euroopa komisjoni hinnangul maksab praegu 27 Euroopa Liidu liikmesriigis jõustatud Euroopa patent 36 000 eurot¹³², millest 23 000 on ainult tõlkekulud. ÜTEP maksumus võiks olla minimaalselt 4725 eurot ja maksimaalsel 6425 eurot. Tõlkekulud on sealjuures hinnanguliselt 680 kuni 2380 eurot. Kuid need tasud ei hõlma endas jõushoidmise lõive ja patendivolinike tasusid.¹³³ EPA Brüsseli büroo juhataja sõnul võiks ÜTEP kogumaksumus patendi kehtivuseks olla 13462 eurot praeguse 36157 euro asemel.¹³⁴ Võrdluseks, USA patent maksab ligikaudu 1850-2000 eurot¹³⁵ ja patent Hiinas ligikaudu 600 eurot.¹³⁶ Kuid ka need ei sisalda patendivolinike tasusid ja jõushoidmise tasusid. Kartus on oma aruandes kirjutanud, et eeldatavasti ei tule ÜTEP jõushoidmise lõivud väga madalad.¹³⁷ Selline hinnang on ilmselt põhjendatud, kuna patendilõivud peavad tagama EPA-l ÜTEP haldamisega tekkinud kulud ja EPA eelarve tasakaalu.¹³⁸ Samas on patendikaitse määruse preambuli p-s 15 märgitud, et edendamaks ja lihtsustamaks ÜTEP-ga kaitstud leiutise majanduslikku kasutamist, peaks asjaomase patendi omanikul olema võimalik patenti litsentsida kohase tasu eest. Selleks saab patendiomanik määruse art 8 kohaselt esitada Euroopa Patendiametile avalduse selle kohta, et ta on asjaomase tasu eest valmis lubama mis tahes isikul litsentsiaadina leiutist kasutada. Patendimääruse preambuli p 5 kohaselt tuleks sellisel juhul EPA-l alates sellise avalduse kättesamisest vähendada patendiomaniku jõushoidmise lõivusid. Sellisel erandil on kindlasti soodustav mõju EL siseturu paremale toimimisele, samas võimaldab see ka patendiomanikul kulusid kokku hoida.

Patendikaitse määruse art 12 käsitleb pikendamislõivude suurust ja ehkki see ei määra täpseid lõive, sisaldab see reeglistikku lõivude suuruste määramiseks. Pikendamislõivud peavad olema astmelised ja peegeldama patendiga kaetud turu suurust ning nende suuruse

¹³² Erinevates arvutustes võib leida Euroopa patendi maksumuse mõnevõrra erineva, ent jääb see siiski kusagile 32 000 ja 36 000 euro juurde.

¹³³ European patents costs to be radically reduced, European Commission, Press releases 2011, United Kingdom, [WWW] http://ec.europa.eu/unitedkingdom/press/press_releases/2011/pr1138_en.htm (04.04.2014).

¹³⁴ Delivering a unified patent system for Europe (Editorial), SME Update: Issue 15, 31.01.2013 http://ec.europa.eu/research/sme-techweb/newsletter/issue15/editorial_en.html (13.04.2014).

¹³⁵ FAQs, Patents, Industrial Property, EU Single Market, European Commission, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/faqs/index_en.htm (15.04.2014).

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Kartus, R. Aruanne – leiutiste õiguskaitse süsteemi analüüs 2013 (*Autori märkus: intellektuaalse omandi kodifitseerimise protsessi tarbeks*), lk 22, [WWW] <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58024/Leiutiste+%F5iguskaitstes%FCsteemi+anal%FC%FCs.pdf> (15.05.2014).

¹³⁸ Patendikaitse määrus art 12.

määramisel arvestatakse VKE-de olukorda, jällegi eesmärgiga lihtsustada innovatsiooni ja toetada Euroopa konkurentsivõimet. Määruse art 12 lg 3 kohaselt peavad patendilõivud olema samaväärsed pikendamislõivudega, mis tuleb tasuda praeguste Euroopa patentide keskmise geograafilise ulatuse eest ja peegeldama praeguste Euroopa patentide pikendamise määra ning ühtse toime taotluste arvu. Euroopa patendivolinik M. Sarap on neid sätteid arvesse võttes välja pakkunud, et eeldatavad aastalõivud võiksid olla võrreldavad praeguse ligikaudu 400-600 euroga, arvestades, et keskmiselt on riikide aastane, patenditasu ca 80-90 eurot.¹³⁹ Kuna täpsed lõivu suurused ei ole veel teada, on raske hinnata, mis suurusjärku need võiksid tegelikult jääda, ehkki on selge, et arvestades liikmesriikide arvu (al 25), kus patent jõustatakse ja jõus hoitakse, ei saa tegemist olla väga väikese määraga. Samas võib üsna kindel olla, et suurettevõtetele on olukord soodsam kui VKE-dele. Kartus seab siiski küsimuse alla ka soodustusega ÜTEP jõukohasuse Eesti mikroettevõtetele, tuues siinkohal välja, et toote või tehnoloogia kaitseks ei piisa üldjuhul ühest patendist. Eriti puudutab see elektroonika ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkondi.¹⁴⁰

¹³⁹ Sarap, M., koolitus: "Ühenduse patent (ÜP) ehk Ühtse Mõjuga Euroopa Patent (ÜMEP*) - mis „karvane“ loom see on?", 19. veebruaril 2013.

¹⁴⁰ Kartus, R. Aruanne. lk 24.

Joonis 1.¹⁴¹

	Eesti patent (ainult Eesti)	Euroopa patent (25 liikmesriiki)	Ühtse toimega Euroopa patent üleminekuperioodil (25 liikmesriiki)	Ühtse toimega Euroopa patent pärast üleminekuperioodi (25 liikmesriiki)
Taotlemislõivud¹⁴²	319 € / 152 € (füüsilisele isikule)	4045 €	4045 €	4045 €
Jõustamiskulud				
Tõlkekulud	0	20 145 €	2380 € ¹⁴³	680 € ¹⁴⁴
Patendivolinike tasu	0	5250 €	0	0
Riiklike patendiametite lõivud	0	2679 €	0	0
Jõustamiskulud kokku	0	28 074 €	2380 €	680 €
KULUD KOKKU	319 €	31 119 €	6425 €	4725 €

¹⁴¹ Allikas: Online Fee ayment – Schedule of Fees valid at 30.04.2014, EPO [WWW] <http://www.epoline.org/portal/portal/default/epoline.Scheduleoffees> (21.04.2014); FAQs, Patents, Industrial Property, EU Single Market, European Comission, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/faqs/index_en.htm (21.04.2014), Riigilõivuseadus. – RT I 2010, 35, 193 ... RT I, 21.03.2014, 16

¹⁴² Euroopa patendi, sh ÜTEP taotlus järgmiste kriteeriumite alusel: taotluse esitamine Interneti-teel 120 € (muul juhul + 90 €), Euroopa otsing 1285 € (rahvusvaheline otsing 1200 – 1900 €), uuendamislõivusid ei ole arvestatud.

¹⁴³ Euroopa patendi kirjelduse täielik tõlge inglise keelde, kui menetluse keel on prantsuse või saksa keel või patendikirjelduse tõlge ükskõik millisesse teise EL ametlikku keelde, kui menetluskeel EPA-s on inglise keel. Kui taotlus on esitatud EL liikmesriigi keeles (eeldusel, et taotleja elukoht või tegevuskoht on selles riigis), mis ei ole EPA ametlik menetluskeel, on tarvis tõlget ühte EPA ametlikku menetluskeelde. Sellisel juhul on ette nähtud teatav tõlkimiskulude hüvitis, mille suurus ei ole veel teada.

¹⁴⁴ Patendikirjeldus on avaldatud EPA menetluskeeles ja patendinõudluse tõlge kahte teise EPA menetluskeelde.

3. ÜHTSE TOIMEGA EUROOPA PATENDI MÕJU EESTI MAJANDUSKESKKONNALE

3.1. Üldist

Igasugune regulatsiooni muudatus omab mingisugust mõju kehtivale õigusele, aga seeläbi ka majandusele. Euroopa Liidus on intellektuaalse omandi õiguse ellukutsumisel kui sellisel kaks peamist põhjust: esiteks õigustatud isiku mõttetöö tulemi kaitsmine (erahüve) ja tehnilise ning loomingulise arengu soosimine (avalik hüve).¹⁴⁵ Intellektuaalomandi õiguste kaitse avalikku hüve silmas pidades peaks see avaldama mõju eelkõige ühiskonna tasandil. Intellektuaalse omandi õigusaktide mõju hindamise uurimuses on toodud välja, et intellektuaalomandi regulatsioonid omavad mõju nii makroökoonoomika kontekstis, st ühiskonna ehk riigi kui terviku tasandil, aga ka mikroökoonoomika ehk ettevõtte tasandil.¹⁴⁶ Nii võib muutus leiutise õiguskaitse ehitamis avalduda otseselt nendes patenditaotlustes, mis on esitatud peale vastava seaduse muudatust, aga muutus võib mõjutada ka leiutajate ja ettevõtjate hoiakuid ning käitumistavasid, ühtlasi ka tulevikus tehtavaid otsuseid.¹⁴⁷

Ühtse toimega Euroopa patendi puhul paistab olevat majanduslik mõju eelkõige selleks tulemiks, mida uuelt regulatsioonilt oodatakse. Just Euroopa VKE-d peavad kõige olulisemaks mõjaks ühtse patendisüsteemi juures selle kuluefektiivsust.¹⁴⁸ Kukrus ja Kartus on kirjutanud, et patendikaitse loob tingimused loomingulise potentsiaali realiseerimiseks ja suunamiseks jätkusuutlikusse arengusse ning selle õiguslik reguleerimine kuulub ettevõtluskeskkonda mõjutavate tegurite hulka, olles otseselt seotud ka ettevõtte konkurentsivõimega. Eriti puudutab see teadmispõhist vabaturumajandust, kus ettevõtte konkurentsivõime taandub sisuliselt innovatsioonivõimele ehk oskusele teha asju uut moodi, saavutada originaalne erisus ning seeläbi kõrget kasumlikkust võimaldav turupositsioon.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Tritton, G. *Intellektual Property in Europe*. London: Sweet & Maxwell 1996, p. 284.

¹⁴⁶ Kelli, A., Mets, T., Peedok, U.-M. lk 3.

¹⁴⁷ *Ibid.*, lk 3.

¹⁴⁸ Calderini, M., Caviggioli, F., Franzoni, C., Kica, E., Rodriguez, V., Scellato, G., Ughetto, E. p. 59.

¹⁴⁹ Kukrus, A., Kartus. 2008. lk 31.

Seda enam, et IO on üheks intellektuaalse kapitali komponendiks nii ettevõtte väärtuse kui ka riigi või ühiskonna rikkuse kujunemisel.¹⁵⁰

Ent majanduslikust mõjust rääkides tuleb paratamatult silmas pidada ka innovatsiooni. On ju intellektuaalne kapital kaasaegse teadmus- ehk innovatsioonipõhise majanduskeskkonna alus¹⁵¹ IO tagab investeeringud teadusesse, kultuuri ja teistesse valdkondadesse. Kui investeeringud teaduslikku uurimistegevusse kaitstud ei oleks, siis võiks see teaduse progressile takistuseks saada.¹⁵² Innovatsiooni peetakse lahenduseks aga pea kõikidele Euroopa Liidu probleemidele, alates konkurentsivõimest ja töökohtade loomisest kuni kogu majanduse õigele teele suunamisest.¹⁵³ Innovatsiooni huvides peaks suurendama IO õiguste liikuvust ja sellest tulenevat kasu ning ÜTEP-l nähakse sellesse suurt panust. IO turult oodatakse läbipaistvust ja vähesemat killustatust.¹⁵⁴ Innovatsiooni enda mõistet ei ole Euroopa Liidu dokumentides lahti seletatud. Erialakirjandusest nähtub, et innovatsiooni jaoks on erinevaid mõisteseletusi, kuid üldiselt seostub see ühiskonna majandusliku arenguga¹⁵⁵ ja nagu eelnevalt mainitud, ka oskusega teha asju uutmoodi.

3.2. Mõju väikese- ja keskmise suurusega ettevõtjatele

Kesksel kohal ÜTEP-i väljatöötamisel olid väikese- ja keskmise suurusega ettevõtjad ning nende tegevuse edendamine. Ka WIPO peadirektori “Rahvusvahelise patendisüsteemi arengukava”¹⁵⁶ memorandumi kohaselt on patendikaitse eesmärgiks toetada ja edendada tehnikaalast innovatsiooni, tuua inimeste jaoks turule rohkem ja paremaid tooteid ning soodustada investeerimist ja tehnoloogia siiret. Patendikaitse loob tingimused loomingulise potentsiaali realiseerimiseks ja suunamiseks jätkusuutlikusse arengusse. Seega on igati

¹⁵⁰ Kelli, A., Mets, T., Peedok, U.-M.lk 9.

¹⁵¹ *Ibid.*, lk 3.

¹⁵² Kelli, A., Pisuke, H. Ettevõtliku ülikooli intellektuaalse omandi poliitika küsimusi, *Juridica*, 2006, nr 10, lk 676.

¹⁵³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele. Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus Innovaatiline liit, SEK(2010) 1161, Brüssel, 6.10.2010 – KOM(2010), 546(lõplik), lk 6.

¹⁵⁴ *Ibid.*, lk 19.

¹⁵⁵ Kelli, A., Pisuke, H. Intellectual Property in an Innovation-based Economy. – Review of Central and East European Law 2008 (33) 2. p. 225.

mõistlik oodata innovatsioonilt, sh täiustatud patendikaitset abi majanduse paremaks muutmisel. Sarnast käsitlust toetavad ka erinevad patenditeooriad. Näiteks turu reguleerimise teooria kohaselt on patendikaitse üks turu reguleerimise vormidest. Majanduse seisukohalt ei ole patendikaitse leiutaja loomupärane õigus, mille automaatselt saavad kõik leiutajad oma leiutisele, vaid vahend majanduspoliitika elluviimiseks, üldjuhul innovatsiooni toetamiseks, samuti juhtimiseks, näiteks majandusvaldkondade kaupa. Üks vahend, mida võib kasutada turu reguleerimiseks, on patendilõivude struktuur ja tase.¹⁵⁷ Sellest teoriast juhindudes on autori arvates ÜTEP-i loomine optimaalsete ja astmeliste lõivudega igati õigustatud kõik majandusolukorra parandamiseks.

Mikroettevõtjad ja väikese ning keskmise suurusega ettevõtjad on sotsiaalselt ja majanduslikult olulised, kuna nad moodustavad 99% kõikidest ettevõtjatest Euroopa Liidus. Lisaks pakuvad nad tööd ligi 90 miljonile inimesele ning panustavad innovatsiooni. VKE-d on peamiseks majanduskasvu, innovatsiooni, tööhõive ja sotsiaalse integratsiooni tõukejõuks. Euroopa Komisjoni eesmärk on edendada edukat ettevõtlust ning parandada VKE-de ettevõtluskeskkonda, võimaldamaks neil tänapäeva üleilmastunud majanduses oma potentsiaali täielikult ära kasutada.¹⁵⁸ Kuna VKE-d moodustavad märkimisväärse osa Euroopa Liidu ettevõtjatest, on Euroopa Liidu heaks ja edukaks toimimiseks erilisel oluline, et soodustada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate tegevust, sh tagada neile senisest parem juurdepääs patentide omandamisele, mis võimaldaks nende potentsiaali täielikku ära kasutamist.

Eestis on üle 99% ettevõtjatest VKE-d. Nendest ligi 16% on väikesed- ja 81% mikroettevõtjad, kelledele Euroopa patendisüsteemi kasutamine käib kindlasti üle majanduslike võimaluste.¹⁵⁹ Kuivõrd ÜTEP kulude vähenemist võrreldes Euroopa patendiga hinnatakse protsentuaalselt kusagil 80% ulatuses¹⁶⁰ olevat, võib näha selles tõepoolest lahendust ka VKE-dele. Ühtse toimega Euroopa patendi kasulikkuse osas VKE-dele on leitud

¹⁵⁶ Agenda for Development of The International Patent System. Memorandum of the Director General. WIPO, Geneva, 6.08.2001 [WWW] http://www.wipo.int/edocs/mdocs/govbody/en/a_36/a_36_14.pdf (15.04.2014).

¹⁵⁷ Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 27-28.

¹⁵⁸ Small and medium-sized enterprises (SMEs). European Commission Website, [WWW] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm, (16.04.2014).

¹⁵⁹ Kartus, R., Kukrus, A. 2011, p 263.

¹⁶⁰ Praeguse "klassikalise" Euroopa patendi maksumus ulatub hinnanguliselt 32 119 euron, ühtse toimega Euroopa patendi maksumus aga hinnanguliselt 6425 euron üleminerkuperiood ning pärast hinnatakse maksumuse suurust lausa 4725 euron (võrdlus on patendi jõustamisest 25 liikmesriigi kohta). – FAQs, Patents,

ka vastuargument, justkui need ettevõtjad ei saaks sellest kasu, kuna väiksemad ettevõtjad on palju vähem tõenäoliselt huvitatud laienemisest riigist väljapoole. Eelkõige soovivad suuremad ettevõtjad saada patente erinevates riikides ning vähendada kulusid ning protsessi keerukust.¹⁶¹ Seda ei saa aga täiesti õigeks pidada, arvestades Eesti VKE-de innovatsioonistrategieid- ja käitumist. Siiski nõustub autor seisukohaga, et ilmselge võit ühtsest patendisüsteemist on kindlasti suurettevõtjatele, kes ka seni on taotlenud patendikaitset mitmetes või kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides korraga. Lisaks ongi ju ühtse patendisüsteemi üks olulisemaid ülesandeid soodustada üleliidulist patentimist eelkõige VKE-de jaoks ja selliselt tekitada huvi VKE-des oma leiutiste patenteerimise vastu.

Teadmisepõhistes innovatsioonisüsteemides on ettevõtjate äristrateegiad ja intellektuaalomandi praktikad muutunud üha läbipõimitumaks.¹⁶² Tartu Ülikooli ettevõtlusprofessor Tõnis Mets on leidnud, et oluliselt on kasvanud vajadus kaitsta intellektuaalset omandit, millel põhinevad uued tehnoloogilise innovatsioonisaavutused – st vajadus investeerida nn „kõvadesse“ tehnoloogilistesse eduteguritesse. Ettevõtja seisukohalt on IO üheks eelduseks olla atraktiivne potentsiaalsetele investoritele. Patenteeritud tehniliste lahenduste arvu on hakatud pidama innovaatsiooni indikaatoriks nii ettevõtjate tasemel kui riigiti.¹⁶³ Reeglina ollakse seisukohal, et patenteerimata leiutis ei ole äriühingule atraktiivne investeringuobjekt.¹⁶⁴ Lisaks on need sektorid, kus on rohkem patente ka hinnaguliselt rohkem innovaatsionalised.¹⁶⁵

Industrial Property, EU Single Market, European Commission, [WWW]
http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/faqs/index_en.htm (20.04.2014).

¹⁶¹ Court halts EU patent progress, 09.03.2011, RSC, homepage, [WWW]
<http://www.rsc.org/chemistryworld/News/2011/March/09031101.asp>, (17.04.2014)

¹⁶² Kalvet, T., Karo, E., Kattel, R., Lühikokkuvõte. Innovation Studies. Eesti ettevõtete uued võimalused – ärimudelid, avatud innovatsioon ja riigi valikud, 2010. Korraldanud Tehnoloogia ja innovatsiooni talitus, Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Tallinn, 2010, lk 7 [WWW]
http://www.arengufond.ee/upload/Editor/ettevotlus/Eesti%20ettevotete%20uued%20võimalused%20-%20ärimudelid,%20avatud%20innovatsiooni%20ja%20riigi%20valikud_2010.pdf (14.04.2014).

¹⁶³ Mets, T., Kõrgtehnoloogilisel ettevõtlusel baseeruvad ärimudelid. Innovation Studies. Eesti ettevõtete uued võimalused – ärimudelid, avatud innovatsioon ja riigi valikud, 2010. Korraldanud Tehnoloogia ja innovatsiooni talitus, Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Tallinn, 2010, lk 18 [WWW]
http://www.arengufond.ee/upload/Editor/ettevotlus/Eesti%20ettevotete%20uued%20võimalused%20-%20ärimudelid,%20avatud%20innovatsiooni%20ja%20riigi%20valikud_2010.pdf (14.04.2014).

¹⁶⁴ Kelli, A., Pisuke, H. Ettevõtliku ülikooli intellektuaalse omandi poliitika küsimusi, *Juridica*, 2006, nr 10, lk 680.

¹⁶⁵ Mets, T., Leego, M., Talpsep, T., Varblane, U. (2007). The role of intellectual property protection in the business strategy of university spin-off biotech companies in small transition economy. *Review of Central and East European Law*, 32(1), p. 20.

VKE-de üheks strateegiliseks eduteguriks on loetud ka tugevat intellektuaalomandi alast kompetentsi uute tehnoloogiliste ideede rakendamiseks varases staadiumis. Originaalset *know-how-d* tuleb kaitsta enne, kui see avalikustatakse ja/või sellega tullakse turule. Samas tuleb varases staadiumis otsustada ka minek uutele turgudele, sest IO kaitse on regionaalne, reguleeritud konkreetse riigi seadusandlusega, aga teadmuse jm *know-how* uudsusnõue patendi saamiseks on üldjuhul globaalne.¹⁶⁶ See tähendab, et ehkki ÜTEP annab kaitse vaid Euroopa Liidu territooriumil, on uudsusnõude tõttu võimalik patenti välja anda vaid siis, kui tegemist on uudse leiutisega kogu maailma mõttes.

IO (kaitse) strateegia on VKE-de äristrateegia oluline komponent ning IO turupotentsiaal koos tehnoloogilise ja ärimudeli kordistusvõimekusega on eelduseks VKE-de investorite leidmiseks ja riskikapitali rahastuseks.¹⁶⁷ Seega on kehtiva patendi olemasolu oluline VKE-dele saamaks rahastust oma tegevuseks, samas selleks, et patendi taotlemise protsess edukalt lõpuni viia, on tarvis omakorda piisavaid finantsilisi vahendeid. ÜTEP võiks autori arvates võimaldada VKE-le väärtusliku IO patendi kujul ning oleks seeläbi atraktiivne ettevõtte ka investoritele. ÜTEP tähendab siiski palju üldisemat territoriaalset kaitset, seetõttu ka suuremat võimalust rohkemateks litsentsideks, mis omakorda on stiimuliks investoritele.

Selleks, et saaks rääkida ÜTEP mõjust või kasust Eesti ettevõtjale, on eelduseks selliste ettevõtjate või leiutajate olemasolu, kes tegelevad IO loomisega tööstusomandi vallas ning peavad oluliseks leiutiste patentimist. Intellektuaalse omandi kontekstis ettevõtlusmodelite ja lepinguvabaduse ulatuse analüüsi käigus korraldatud uuringu kohaselt, mille käigus küsitleti ettevõtjaid, juhte, teadlasi, leiutajaid ja IO managere erinevates tehnoloogiafirmades ja ülikoolides erinevates tehnoloogiaavaldkondades, selgus, et kõigis äriühingutes oli IO strateegia, samuti teadvustasid selle vajadust kõik intervjuueeritavad. Enamik nägi USA-s patenteerimist oma strateegia osana.¹⁶⁸ Ei saa jätta arvestamata, et USA puhul on tegemist 50 (inglisekeelse) osariigiga, kus patenteerimiskulu on tunduvalt madalam kui Euroopa Liidu 28 liikmesriigis. Sellest saab järeldada, et hetkel on USA siiski patentide koguarvu mõttes atraktiivsem patenteerimiskeskond, kui seda on Euroopa Liit.¹⁶⁹ Eelkõige seetõttu, et USA-s

¹⁶⁶ Hoffmann, T., Kelli, A., Mets, T. Ettevõtlusmodelite ja lepinguvabaduse ulatuse analüüs intellektuaalse omandi kontekstis: majanduslikud ja juriidilised aspektid, versioon 19.02.2013, lk 12, <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58014/Lepinguvabaduse+anal%FC%FCs.pdf> (16.04.2014).

¹⁶⁷ Hoffmann, T., Kelli, A., Mets, T. lk 12.

¹⁶⁸ *Ibid.*, lk 12.

¹⁶⁹ Näiteks oli USA-s 2011. aastal taotletud patendi arv 224 000, Euroopa seevastu aga 62 000 Euroopa patenti, sealjuures on USA rahvaarv aga ligi pool Euroopa Liidu rahvastikust. – FAQs, Patents, Industrial Property, EU

võimaldab üksainus patent oluliselt soodsama ja ulatuslikuma territoriaalse kaitse kui Euroopa patent, mis on jõustatud vaid osades riikides. Sellest johtuvalt on autori arvates igati põhjendatud ka Euroopa Liidu püüdlused luua ühtne patendissüsteem, et tagada tugev Euroopa Liidu patendisüsteem ulatusliku territoriaalse kaitsega ja kujundada vastupidav siseturg.

A. Kukrus on märkinud lausa vajadust globaalsele patendisüsteemile. Ta on leidnud, et globaliseerivas majanduses, kus majandussuhted on aina rohkem põimumas, tulebki patendikaitse suhtuda globaalselt, lisaks takistab ebapiisav intellektuaalomandi õiguskaitse kaubanduse arengut.¹⁷⁰ Seda rohkem on põhjust rääkida lähenemisest patendiõigusele ühenduseülesest vaatepunktist. Ka Euroopa Liidu põhimõte on edendada nii teaduse ja tehnoloogia arengut¹⁷¹ kui ka Euroopa Liidu kaubandust üldiselt.¹⁷² ÜTEP ei ole küll kaugeltki globaalse kaitseulatusega, ent EL siseturu seisukohalt annab see kordades parema kaitse ainuüksi territoriaalsest aspektist ja seetõttu võib seda ka majanduse arengule soodustavaks pidada.

On leitud, et Eesti turu väiksus nii ressursi mõttes kui IO kaitse territoriaalse ulatuse seisukohalt, finantseerimisvõimaluste vähesus kui ka väikeriigi ärikeskkond (mille osaks on muuhulgas intellektuaalomandi õigus) tervikuna pigem takistavad kui soodustavad väikese ja keskmise suurusega tehnoloogiaettevõtjate arengut. Globaalses äris on need tegurid võrreldamatult keerukamad.¹⁷³ ÜTEP muudab oluliselt senist patendikaitse territoriaalsusest arusaama, võimaldamaks kaitset kogu Euroopa Liidus ja muutes seega Euroopa Liidu ühtseks territooriumiks patendikaitse mõttes, mis on intellektuaalomandi kitsast territoriaalsusprintsipi arvestades suur samm edasi.

IO kaitsmine on viimaste aastatega hüppeliselt kasvanud, sh ka patenditaotluste esitamine. 2012. aastal sai Euroopa patendiamet rekordiliselt 250 000 patenditaotlust ning patente anti välja 65 687, mis on suurim välja antud patentide arv 35 aasta jooksul, mil EPO on

Single Market, European Commission, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/faqs/index_en.htm (20.04.2014).

¹⁷⁰ Hoffmann, T., Kelli, A., Mets, T. lk 34.

¹⁷¹ Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT, C83, 30.03.2010, lk 1 – 388.

¹⁷² *Ibid.*, art 32 (a) ja art 206.

¹⁷³ Mets, T. 2010, lk 18.

teguksenud.¹⁷⁴ EPO statistika näitab aga selgelt, et Euroopa patentidest vaid pooled kuuluvad Euroopa Liidu päritolu patendiomanikele.¹⁷⁵ Sellise statistika pinnalt on täiesti õigustatud küsimus, kas ÜTEP on kasulik Jaapani ja USA suuretevõtetele, kes saavad uue süsteemi abil kulusid kokku hoida või on selle kasu tõepoolest ka Eesti VKE-de jaoks olemas. Euroopa patendivolniku M. Sarap'i hinnangul on ÜTEP-ist kasu VKE-dele ainult juhul, kui taotletakse nn "tugevat patenti", mis peab vastu EPO ekspertiisile ja ka võimalikule vaidlusmenetlusele.¹⁷⁶ Tugeva patendi all majanduslikus kontekstis mõeldakse üldjuhul patendi majanduslikku kvaliteeti. Majanduslik kvaliteet ei välista siiski õiguskindluse ja tehnilise kvaliteedi olemasolu, võib isegi öelda, et need on majandusliku kvaliteedi eelduseks, kuna ebakindla tehnilise kvaliteediga (nt ei ole uudsed, kuna tehnika tase on valesti määratud¹⁷⁷) patendid õhnestavad konkurentsi ja suurendavad ärrisike. Siiski majanduslik kvaliteet ulatub kaugemale. Kui patent, on küll vastavuses normidega, st on nii õiguskindel kui tehniliselt kvaliteetne, võib majanduslikus mõttes olla siiski tegemist madala kvaliteediga, kui see ei soodusta innovatsiooni või piirab teabe levikut. Seda näiteks liiga madala leiutustaseme või liiga laia kehtivusulatuse tõttu turutingimuste mõttes.¹⁷⁸ Seega majanduslikult edukas ja äriliselt atraktiivne patent peab olema "tugev", et see täidaks kõiki eesmäärke, mida patendilt oodatakse.

3.3. Kehtivate patentide rohkus

Statistika kohaselt vaid ligikaudu 2% kõigist Euroopa patendi taotlustest jõustatakse kõigis 27 liikmesriigis, ligikaudu 8% taotlustest jõustatakse 13 või enam liikmesriigis, 40% või

¹⁷⁴ Facts and figures 2013, European Patent Office, [WWW] [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/\\$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf) (20.04.2014).

¹⁷⁵ Küll aga tuleb arvestada, et Euroopa patenditaotlusi on kõige enam tulnud hoopis USA-st 24,6% kõigist taotlustest ning sellele järgneb Jaapan 20,1% taotlustega. Märkimisväärselt väiksem osa kuulub Saksamaale 13,3% ning Hiinale 7,3% ja Koreale 5,6%, ülejäänud EPO riigid moodustavad 23,2% taotlejatest ning 5,9% on veel teiste riikide taotlusi. Kokku on EPO riikidest taotlusi 35,5%. Välja antud taotluste puhul on positiivseks jooneks, et 52,5% patentidest, mis välja anti, kuuluvad EPO riikide ettevõtjatele/patendiomanikele ning 22,4% patentide puhul on USA-st pärit taotleja ning 19,6% patentide puhul Jaapanis. – Facts and figures 2013, European Patent Office, [WWW] [http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/\\$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf) (20.04.2014).

¹⁷⁶ Sarap, M. koolitus.

¹⁷⁷ Tehnika tase määratakse kindlaks kogu tehnikateabe põhjal, mis enne patenditaotluse esitamise kuupäeva või prioriteedinõude puhul enne prioriteedikuupäeva on ükskõik millises maailma osas avalikkusele teatavaks saanud kirjjaliku või suulise kirjeldamise kaudu, kasutamise läbi või mis tahes muul viisil.

rohkem patentidest jõustatakse ainult 5 riigis ning pooled kõgist Euroopa patentidest jõustatakse ainult 3 riigis. Seega on leitud, et ÜTEP on kasulik vaid juhul, kui patent jõustatakse 13 liikmesriigis või rohkemas. Praegu on selliseid patente vaid 10%.¹⁷⁹ Ühest küljest võib see tähendada, et ettevõtjatel ei olegi huvi jõustada patenti kõigis liikmesriikides, teisest küljest, nagu autor ka eelnevalt on märkinud, on selge ka see, et seniste kuludega ei ole Euroopa patent olnud eriti atraktiivne või VKE-de puhul ka jõukohane. Eeltoodust nähtub, et aastas jõustatud Euroopa patente arv on märkimisväärselt suur. Nüüd, kui kehtima hakkab ÜTEP, tähendab see ettevõtjatele, kes praegu jõustasid patendi kõigis liikmesriikides ja neile, kes jõustasid Euroopa patendi rohkem kui 13 liikmesriigis, tõenäoliselt otsustust ÜTEP-i kasuks.

Pisuke ja Kelli on avaldanud seisukohta, et patenditaotluste ja väljastatud patentide arvu suurendamine ei saa olla eesmärgiks omaette. Patentide taotlemine lähtub majanduslikust põhjendatusest. Seega formaalne lähenemine “patent patendi pärast” ei lähtu IO majanduslikest eeldustest. Patendi taotlemine ja kommertsialiseerimine on seotud suurte rahaliste ja tööressursikuludega ning majanduslikult puudub mõte omada patenti, mille tulu on null või hoopis kulutused ületavad tulusid.¹⁸⁰ Autori hinnangul saavad patente “igaks juhuks” taotleda eelkõige suurettevõtjad ja kõige tõenäolisemalt oma turupositsiooni kaitseks. VKE-l on võimalik patenti taotleda vaid siis, kui see on majanduslikult rentaabel. Riigi ja ka Euroopa Liidu strateegia patentimist soodustada, on aga igati tervitatav. Riigi ja ka Euroopa Liidu strateegia patentimist soodustada on aga igati tervitatav. Autor leiab, et ÜTEP-i võib olla juba olemusse “sisse ehitatud viga” soodustada suurettevõtjatele ÜTEP taotlemist lihtsalt sellel põhjusel, et neil on võimalik seda teha ja piirata sellega tegevusvabadust turgudel, kuhu nad ei plaani siseneda.

Autor on veendumusel, et kui ÜTEP täidab oma eesmärgi, otsustavad ka need patendiomanikud, kes praegu on pidanud kogu liitu hõlmavat kaitset liiga kulukaks, samuti ÜTEP-i kasuks. Seega kui praegu kehtis Eestis 1200 kuni 1500 Euroopa patenti, hakkab Eestis jõustuma igal aastal vähemalt 40 000 välisriikide (suur)ettevõtjate patenti.¹⁸¹ Eesti ettevõtja jaoks tähendab see aga, et leiutustegevus ja tegevusvabadus kitseneb oluliselt.

¹⁷⁸ Calderini, M., Caviggioli, F., Franzoni, C., Kica, E., Rodriguez, V., Scellato, G., Ughetto, E. 2011.

¹⁷⁹ How Much More Will the Unitary Patent Cost? Reddie & Grose, January 2013 [WWW] http://www.reddie.co.uk/M/R&G_UnitaryPatentCost.pdf (15.042014).

¹⁸⁰ Kelli, A., Pisuke, H. Ettevõtliku ülikooli intellektuaalse omandi poliitika küsimusi, *Juridica*, 2006, nr 10, lk 681.

¹⁸¹ Kartus, R. Aruanne. lk 23.

Selleks, et leiutaja ei riivaks kellegi õigusi, peab olema pidevalt ülevaade kehtivatest patentidest. Kartus suhtub sellisesse olukorda spektiliselt, olles veendunud, et suurfirmad ei kasuta kindlasti enamikku oma Eestis kehtivatest patentidest mitte investeringute, vaid turu kaitseks ja konkurentide tegevuse blokeerimiseks. Lisaks ei saa enam Eestis valmistada ja kasutada lahendusi või valmistada tooteid, mis olid muidu patenditud eesmärgiga saada kaitse mujal Euroopas, kuid nüüd ÜTEP-i korral on tõenäoliselt patenditud ka Eestis. Samuti on Kartus leidnud, et nüüd võib sagedamini tulla ette olukordi, kus soovi korral täiustada mõnd teise isiku patenditud leiutist ja seda kasutama hakata, tuleb osta täiustavale leiutisele litsents.¹⁸² Autori hinnangul on see üks suuremaid murekohti leiutaja aspektist seoses ühtse patendikaitse jõustumisega.

Nii Sarap kui Kukrus on viidanud veel sellelegi, et suure hulga kehtivate patentide hulk tähendab, et uute toodete väljatöötamisel tuleb pidevalt kontrollida, et ei rikutaks kellegi õigusi.¹⁸³ Sarnaseid probleeme võib näha ka patendipadrikute (*i.k patent thickets*) tekkides ehk olukorras, kus korraga kehtib liiga palju ja kattuvaid patente. Patendipadrik teeb potentsiaalsel leiutajal keeruliseks valdkonnas orienteeruda. Selleks, et leiutaja/teadlane saaks leiutustegevusega tegeleda, peab ta olema võimeline orienteeruma arvukate, osaliselt kattuvate patentide rägastikus. See omakorda võib kaasa tuua selle, et valdkonna arendamiseks ei julge ettevõtjad investeringuid tegema hakatagi, kartes kellegi patendiomaniku õiguste rikkumist ja sellega seotud kohtuvaidlusi, mis toob jällegi kaasa uuendustegevuse aeglustumise.¹⁸⁴ Patendipadrikute teket on täheldatud eelkõige keerukates uurimisvaldkondades nagu geenide ja tüvirakkudega seotud leiutiste puhul, kuid ÜTEP-i kehtima hakates süveneks autori hinnangul see probleem veelgi. Arvukate osaliselt kattuvate patentide suurusjärk ehk ei kasva, kuid oluliselt laieneb selliste patentide kehtivus territoriaalselt. Seega on Eesti leiutajal/teadlasel ainus võimalus pidevalt monitoorida kehtivaid patente, et orienteeruda patentide rägastikus. Selline tegevus on aga äärmiselt ajamahukas ja VKE-dele kindlasti seetõttu liiga kulukas. Käesoleva peatüki algust meenutades tähendab aga leitustegevuse pärssimine ka innovatsiooni langust, mis omakorda viitab negatiivsele mõjule majanduses, seda nii mikro- kui makrotasandil. Piirman on pakkunud ühe lahendusena patendipadrikute vältimiseks patendiameti poolt rangete

¹⁸² Kartus, R. Aruanne. lk 23-24.

¹⁸³ Sarap, M. koolitus.

¹⁸⁴ Piirman-Sarapuu, M. Tüvirakkudega seotud leiutise patentimise küsimusi, *Juridica*, 2012, nr 7, lk 562.

patentsuse kriteeriumite kohaldamise.¹⁸⁵ Arvukate ühtse toimega Euroopa patentide kehtimine on aga paratamatus, millega Eesti VKE-del tuleb arvestada.

¹⁸⁵ Piirman-Sarapuu, M. lk 562.

4. TÕLKEKORRALDUSE MÕJU EESTI ÕIGUSRUUMIS

Juriidilised vastuolud ei piirne ainult välisriikide murega ÜTEP-i seaduslikkuse ja juriidilise harmoonia osas siseriikliku ning Euroopa Liidu enda õiguse kontekstis nagu on analüüsitud eelnevates töö osades, analoogseid probleemkohtasid võib leida ka Eesti õigusest. Ajalooliselt on diskussioon ühtse mõjuga Euroopa Liidu patendi üle lõppenud alati küsimuses, mis puudutab patendi tõlkimist liikmesriikide keeltesse, olgu see siis majanduslikel või põhiseaduslikel kaalutlustel. Kui on leitudki kompromiss, on see olnud poliitiliselt vastuvõetamatu ning vastupidi. Kuivõrd tõlke puhul on tegemist autori hinnangul ühe keskse õigusliku küsimusega ÜTEP-i olemuses, siis tuleks analüüsida ka võimalikku vastuolu Eesti Vabariigi põhiseadusega, mis tuleneb asjaolust, et ÜTEP-i patendikirjeldus ei ole Eesti riigikeeles kättesaadav.

ÜTEP tõlkekorralduse üldine põhimõte on, et patenditaotlus esitatakse ühes EPA ametlikus keeles (inglise, saksa, prantsuse) nagu ka Euroopa patendi taotlemisel. VKE-de patentimise hõlbustamiseks on ette nähtud, et patenditaotluse saab esitada ka ükskõik millises EL liikmesriigi ametlikus keeles.¹⁸⁶ Kui taotleja on otsustanud esitada taotluse muus keeles kui ühes EPA ametlikus keeles, on ette nähtud tõlkekulude osaline hüvitamine. Seda, millises suuruses selline hüvitis olla võiks, ei ole praegu veel selge. Oluline on, et ühtse toimega Euroopa patendi patendikirjeldus oleks avaldatud ühes EPA menetluskeeles ning patendinõudlus tõlgitud kahte teise EPA ametlikku keelde.¹⁸⁷ Sarap on pidanud seetõttu vähemalt esialgu mõistlikuks Eesti patenditaotlejal esitada taotlus eesti keeles, et kasutada kulude hüvitamise võimalust.¹⁸⁸

EPC art 78 sätestab, et patenditaotlus peab sisaldama Euroopa patendi saamise avaldust, leiutiskirjeldust, ühe- või mitmepunktiline patendinõudlust, joonised, millele viitab leiutiskirjeldus või patendinõudlus ja lühikokkuvõtet. Leiutise kirjelduses tuleb avada leiutise olemus ja teostamise viisid ja seda sellise põhjalikkusega, et vajadusel saaks vastava ala

¹⁸⁶ Tõlkekorralduse määrus art 5 lg 1.

¹⁸⁷ *Ibid.*, art 3 lg 1.

¹⁸⁸ Sarap, M. Koolitus.

asjatundja leiutise kirjelduse põhjal leiutise teostada.¹⁸⁹ Patendinõudlus on esmalt patenditaotluse ja hiljem patendikirjelduse tähtsaim osa. Patendinõudluse sõnastus määrab, mida patendiga kaitstakse ja milline on patendikaitse ulatus. Sisulisel ekspertiisil lähtutakse eelkõige sellest, mis tuleb patendinõudluse sõnastusest. Väga tähtis on ka see, et leiutise õiguspärase või –vastase kasutamise tuvastamisel kohtus lähtutakse patendinõudluse sõnastusest. Patendinõudluse õige ja oskuslik koostamine on seetõttu äärmiselt oluline.¹⁹⁰ Formaalloogika seisukohast on patendinõudlus konkreetse leiutise kui mõiste määratlus (definiitsioon). Sellest tulenevalt määrab patendinõudlus kindlaks, mida kaitstakse (mõiste sisu) ja milline on patendikaitse ulatus (mõiste maht).¹⁹¹ See näitab autori arvates selgelt ka patendinõudluse tõlke olulisust. Patendinõudluse olulisusele viitab ainuüksi ka asjaolu, et just see osa patendikirjeldusest on kättesaadav kõigis EPA menetluskeeltes, s.t patendinõudlus tuleb alati tõlkida kahte teise EPA menetluskeelde, milles taotlus ei ole esitatud. Patendinõudluse põhjal saab ka kontrollida, ega leiutustegevuse käigus ei rikuta mõnd kehtivat patenti. Autori hinnangul on hea lähenemine siiski see, et patendikirjeldus, sh patendinõudlus on igal juhul kättesaadav inglise keeles, mis võimaldab masintõlkelist teksti võrrelda originaaltekstiga. Ehkki tuleb nentida, et patenditaotleja jaoks oleks see ebamääraselt ajamahukas.

Eelpool vaatluse all olnud Londoni lepingu jõustumise takistused on erinevate liikmesriikide korral nii poliitilise kui ka põhiseadusliku iseloomuga.¹⁹² Töö autor näeb teoreetiliselt ette põhiseadusliku olemusega probleemide võimalikkuse samuti ÜTEP-i puhul. Küsimus võib tõusetuda sellest, kas ÜTEP võib olla vastuolus riikide põhiseaduslike kordadega, sealhulgas Eesti põhiseadusega. Seda ette nähtud tõlkenõuete tõttu tõlkekorralduse määruse preambuli p 7 ja pp 10-12 ja määruse art-s 3 kirjeldatud tõlkimise korra osas. Artikkel 3 kohaselt, kui taotlus esitatakse inglise keeles, tõlgitakse patendikirjeldus veel ühte EPO ametlikku keelde või ükskõik millisesse liikmesriigi ametlikku keelde, kui patendikirjeldus on aga mis tahes muus Euroopa Liidu keeles, tuleb see tõlkida inglise keelde. Selle eesmärk on, et ÜTEP-d oleksid kättesaadavad inglise keeles, mis on rahvusvahelistes tehnoloogiauringutes ja väljaannetes üldkasutatav keel. Selline korraldus kehtiks vaid üleminekumeetmena, kuni

¹⁸⁹ Ostart, J. Kaitsmata toodang on probleemide allikas. Tallinn: Juura 2006, lk 23.

¹⁹⁰ Kartus, R., Ostart, J. Leiutis ja patendinõudlus, Meetodilised juhised, Patendiamet, Tallinn: OÜ Infotrükk 2012, lk 6.

¹⁹¹ *Ibid.*, lk 24.

¹⁹² Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 66.

kvaliteetne masintõlge võimaldab tõlkida kõigisse Euroopa Liidu keeltesse.¹⁹³ Oluline on rõhutada, et selline masinatõlge ei omaks õiguslikku tähendust, vaid tegemist oleks informatiivse teabega. Seega on jõutud olukorrani, kus õiguskaitse saab patent, mis tervikuna pole selle riigi keeles kättesaadav, kuhu patendi õiguskaitse ulatub. Mistõttu tekib küsimus, kuidas suhtuda patendirikkumistesse, mis on tingitud keelebarjäärist ning sellest, et ÜTEP-i pole liikmesriigi keeltesse tõlgitud. Ka Euroopa Liidu patendi kriitikute sõnul on ebaõiglane panna kodanikke vastutama patendi rikkumise eest, mis ei ole avaldatud riigi ametlikus keeles.¹⁹⁴

Tõlkekorralduse määruse art 4 lg 1 näeb küll ette, et ÜTEP-i väidetava rikkumise korral peab patendiomanik esitama väidetava rikkuja nõudmisel ja valikul ÜTEP-i täieliku tõlke, kas selle osaleva liikmesriigi ametlikku keelde, kus väidetav rikkumine aset leidis või selle osaleva liikmesriigi ametlikku keelde, kus on väidetava rikkuja asukoht.¹⁹⁵ See, kumba keelde tuleb patent tõlkida, on jäetud väidetava rikkuja otsustada. Sisuliselt tähendab see seda, et näiteks Eesti ettevõtja, kes leiab, et tema patenti on rikkunud Poola ettevõtja, ei saa enda õiguste kaitseks teha midagi enne, kui on esitanud selle ettevõtja nõudmisel talle täieliku tõlke poola keelde, et väidetav rikkuja saaks veenduda selles, kas ta on või ei ole patenti rikkunud. Autori hinnangul on sellise korraldusega üritatud vältida olukorda, kus saaks öelda, et isiku põhiõigusi on riivatud selle tõttu, et talle pannakse vastutus, mis põhineb keelel, mis ei ole tema riiklik keel.

Autor peab mõistlikuks sellist regulatsiooni, mis võimaldab väidetaval rikkujal valida patendi tõlkimise keel vaidluse korral, kuna EL on majanduslikult väga seotud ning isiku asukoht ja tegevuskoht ei ole tihti samad, mistõttu ei oleks ilmselt paljudel juhtudel paslik tõlkida patent riigi keelde, kus väidetav rikkumine aset leidis, kui isik asub teises riigis ja sellest tulenevalt on tema emakeeleks ka erinev keel kui rikkumiskoha riigis. Omaette küsimus on, kas Eesti ettevõtja või leiutaja jaoks peaks olema üldse aktsepteeritav olukord, kus ta on sunnitud tegutsema oma valdkonnas selliselt, et kehtivad patendid ei ole kättesaadavad riiklikus keeles¹⁹⁶ ning sellest tulenevalt on ka tahtmatut rikkumist kergem toime panna. Patenditud leiutiste avadamise üks funktsioon on, et kolmandatel isikutel peab olema võimalus tutvuda

¹⁹³ Tõlkekorralduse määrus, preambul p 12.

¹⁹⁴ Court halts EU patent progress, 09.03.2011, RSC, homepage, [WWW] <http://www.rsc.org/chemistryworld/News/2011/March/09031101.asp>, (17.04.2011)

¹⁹⁵ Tõlkekorralduse määrus, preambul p 4 lg 1.

¹⁹⁶ Pärast üleminekuperioodi on siiski olemas masintõlkelised patendid, ent autor julgeb nende kvaliteedis kahelda, isegi ainult nende informatiivse tähenduse osas.

leiutisega, mille autorile riik on monopoolsed õigused garanteerinud, sest ainult nii saavad huvitatud isikud kindlaks määrata, millised toimingud on patendiomaniku õiguste rikkumiseks ja mis toovad endaga kaasa vastutuse.¹⁹⁷ Ent senini on avalikustamine tähendanud iseenesest mõistetavalt, et patent muutub riigis kättesaadavaks selle ametlikus keeles. Autor mõonab, et teatud aspektist vaadelduna võiks isegi öelda, et avalikustatud patent, mis ei ole kolmandale isikule arusaadavas keeles riigi territooriumil, kus see kehtib, kättesaadav, ei olegi justkui “avalikustatud” selle tavapärase mõttes. Kui patendi avalikustamise üks eesmärk on, et kolmandad isikud saaksid vältida sellise patendi rikkumist, siis võõrkeelne patendikirjeldus ei pruugi seda tingimust täita. Ent teisest küljest on inglise keel siiski kaasaegses lõimunud maailmas, eriti teadusmaastikul nii tavapärane, et autori hinnangul ei oleks paslik väita nagu ainuüksi võõrkeelne patent võiks tähendada, et tegemist ei ole avaliku patendiga. Siiski selliste patentide rikkumise vältimine eeldaks pidevat monitoorimist ja seda inglise keeles.

Juhtumil, kus kohtul on menetleda kahjunõue, eelkõige kui väidetav rikkuja on väike või keskmise suurusega ettevõtja, füüsiline isik või mittetulunduslik organisatsioon, ülikool või avalik-õiguslik teadusasutus, hindab kohus ja võtab arvesse seda, kas väidetav rikkuja tegutses enne patendiomanikult tõlke saamist ilma, et ta oleks pidanud olema teadlik sellest, et ta rikus ühtse toimega Euroopa patendi õigusi.¹⁹⁸ Seega peaks kohus arvestama, kas väidetav rikkuja võis olla heauskne ning ettevõtja puhul võtma arvesse ka tema tegutsemist kohalikul tasandil. Autor leiab, et selle sättega on tõepoolest lähtunud ÜTEP paketi eesmärgist olla soodustava mõjuga VKE-de patenteerimisele. Nimetatud regulatsioon arvestab VKE-de vähest ajalist ja finantsilist ressursi pidevaks monitoorimiseks ning tõlkeks. Kuivõrd ja mis ulatuses sätet päriselt tulevikus arvesse võetakse on keeruline hinnata, kuna selle sätte puhul on tegemist kohtu subjektiivse hinnanguga ja sõltub see ka konkreetsest juhtumist. Autor leiab aga sellisel sättel olevat soodustav mõju leiutustegevusele, pakkudes kindlust ekslike rikkumiste korral, kus väidetav rikkuja tõepoolest oli heauskne.

Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarides on välja toodud, et riigikeele legaldefiniitsiooni põhiseadusest ja Eesti seadustest ei leia. Erialakirjanduses tuuakse tavaliselt välja riigikeele järgmised põhilised kasutusala – riigikeeles avaldatakse seadused jt ametlikud dokumendid, ta on riigioranite töökeel ja kasutatav ametlikus asjaajamises jne. Veel on välja toodud isikute õigust riigikeelsele suhtlemisele kogu riigis ning see, et riigikeele staatus peab tagama

¹⁹⁷ Otsrat, J. Salastatud leiutis Eesti õiguses, *Juridica* 2012, nr 7, lk 565.

keele igakülgse arengu ja laia kasutamise nii poliitilises, kultuurilises, aga ka teadussfääris.¹⁹⁹ ÜTEP-i kontekstis tähendab see, et praegune keelekorraldus ei soosi riigikeele arengut teaduskeeles, mis on aga Eesti kodanike põhiseaduslik õigus. Lisaks on välja toodud eesti keel kui Eesti avaliku võimu teostamise keel, seega Eesti ametlik keel. Kuigi eesti keel ei ole PS § 51 lg 2 ja PS § 52 lg-te 2 ja 3 kohaselt riigi asjaajamises ainuvõimalik, väljendub tema eelisseisund asjaajamises muude keelte ees selles, et ta on § 52 lg 1 kohaselt asjaajamise üldkohustuslik keel ning § 51 lg 1 kohaselt on igapäevasele tagatud õigus eestikeelsele suhtlemisele mainitud asutustega. Mõistagi ei tule siinkohal asjaajamist ja avalikku võimu mõista kitsalt üksnes põhiõigusi riivava tegevuse, vaid et eesti keeles peavad isikutele olema kättesaadavad ka riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste poolt tagatud teenused.²⁰⁰ Eesti patendiameti²⁰¹ puhul on tegemist Justiitsministeeriumi valitsusalasse kuuluva asutusega, kuid praeguste Euroopa patentide patendikirjelduste tõlgetega saab tutvuda MTÜ Eesti Intellektuaalomandi ja Tehnoloogiasuure Keskuses (EITK). Seega ei ole tegemist PS kommentaarides nimetatud riigiasutusega, mistõttu ei ole nende sätete alusel põhjust pidada sellist keelekorraldust rikkumiseks põhiseaduse kontekstis.

Koostoimes PS preambuliga, mille kohaselt on riigi eesmärgiks eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade ja arvestades, et eesti keel on eesti rahvuse ja kultuuri oluline komponent, tuleneb §-st 6 riigi kohustus tagada eesti keele igakülgne arenemine teadus- ja kultuurkeelena. Selleks on vaja, et eesti keel oleks käibel kõigil olulistel elualadel ja omaks selleks vajalikke väljendusvahendeid.²⁰² Selles kontekstis oleks jutkui riigi kohustus tagada ka see, et Eesti leiutaja või ettevõtja saaks arendada oma teadustööd ka Eesti keeles ja et teaduskeel oleks pidevalt kasutusel.

On selge, et kui uusi patenditud lahendusi ei ole tarvis eesti keeles lahti kirjutada, siis tähendab see, et pole vajadust ka eestikeelsete vastete leidmisele ning kokkuvõttes jäävad eesti teaduskeelde vaid ingliskeelsed terminid. Kuna patendinõudlus peab olema leiutiskirjelduses põhjalikult "lahti kirjutatud", siis kõik patendinõudluses sisalduvad leiutise tunnused peavad olema leiutiskirjelduses ära toodud ja nende osatähtsust leiutise eesmärgiks seatud tehnilise tulemuse saavutamisel piisavalt iseloomustatud. Kui mõned terminid on

¹⁹⁸ Tõlkekorralduse määrus art 4 lg 4.

¹⁹⁹ Aaviksoo, B., Kalmo, H., Madise, Ü., Mälksoo, L., Narits, R., Pruks, P., Vinkel, P. lk 92.

²⁰⁰ *Ibid.*, lk 92-93.

²⁰¹ Eesti Patendiameti veebileht: [WWW] http://www.epa.ee/default.asp?wa_id=797 (02.05.2014).

²⁰² Aaviksoo, B., Kalmo, H., Madise, Ü., Mälksoo, L., Narits, R., Pruks, P., Vinkel, P. lk 90.

vähemtundud või ei ole neid selles tehnikavaldkonnas üldse kasutatud, peab neid kindlasti leiutiskirjelduses selgitama. Esmakordselt kasutusele võetud uued tehnilised terminid ja muud uued mõisted tuleb leiutiskirjelduses määratleda.²⁰³ Kui aga esmakordselt kasutusele võetud termin on ÜTEP-i leiutiskirjelduses, ei ole masintõlge võimeline “tõlkima” uut mõistet.

Pobleemi tuleks näha mitte ainult selles, et ei teki uut sõnavara, vaid ka selles, et vana sõnavara häähtub. Muret teaduskeele kadumise pärast on väljendanud ka Euroopa patendivolinik M. Sarap.²⁰⁴ Erialakirjanduses leiti juba Londoni leppe küsimuses negatiivse asjaoluna, et lakkab täienemast eestikeelne Euroopa patentide andmekogu, millel on kahtlemata suur osa Eesti tehnikakeele säilimise ja arenemise garandina²⁰⁵, sama probleemi ees ollakse sisuliselt ka praegu. Lisaks on ju kultuurilise säilimise tagamine liikmesriikides ka Euroopa Liidu üks eesmärke.²⁰⁶

Seega ühest küljest oleks justkui kohustus riigil arendada teaduskeelt ja võimaldada ka selles tegutsemine. Vastata on vaja küsimusele, milline õigus sellise vastuolu korral prevaleeruks. Samuti tuleb vastata sellele, kas juhul, kui selline vastuolu tekib, on vastuolu ületatav. Berliini Humboldti ülikooli emeriitprofessor C. Tomuschat'i järgi tuleb liikmesriigi ja Euroopa Liidu õiguse suhtele läheneda kahest vaatepunktist. Ühel pool on Euroopa lepingute loogika, nii nagu see on kirja pandud. Teisele poole jääb aga see, et tänane Euroopa Liit on tuletatud moodustis, mille on loonud liikmesriigid, kasutades oma põhiseaduste väljapoole suunatud norme. Igal juhul ei saa Euroopa õiguskord end ühepoolset liikmesriikide põhiseaduslikest alustest lahti haakida.²⁰⁷

Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkuse küsimusi on käsitlenud sealjuures Saksa Liidukonstitutsioonikohus. C. Tomuschat on sellekohast Saksa Liidukonstitutsioonikohtu praktikat uurides jõudnud järeldusele, et Saksa kohtupraktika järgi lõpeb Euroopa Liidu pädevus igal juhul põhiseaduse põhiõiguslike postulaatide juures.²⁰⁸ Eesti Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalvekomisjoni otsuse kohaselt Eesti seaduste, sealhulgas põhiseaduse vastuolu korral Euroopa Liidu õigusega Euroopa Liidu ainupädevuses või Euroopa Liiduga

²⁰³ Kartus, R., Ostart, J. lk 23.

²⁰⁴ Sarap, M. koollitus.

²⁰⁵ Kukrus, A., Kartus, R. 2008. lk 66.

²⁰⁶ ERTL art 3 p 3.

²⁰⁷ Tomuschat, C. Saksa Liidukonstitutsioonikohus ja Euroopa õiguse ülimuslikkus, *Juridica*, 2010, nr 5, lk 315-322.

²⁰⁸ *Ibid.*, lk 320.

jagatud pädevuses olevates valdkondades kohaldatakse Euroopa Liidu õigust.”²⁰⁹ Euroopa kohtu otsuse C-274/11 punktides 16 – 26²¹⁰ on käsitletud intellektuaalomandi ühtlustamise kuulumist liidu ainupädevusse. Kohtu hinnangul tuleb ühtse toimega Euroopa patendi regulatsioonide kehtestamist pidada samuti jagatud pädevuse valdkonnaks.²¹¹ Autor on seisukohal, et Euroopa Liidu patendi algatuse tulemuslikkus on olnud sõltuvuses sellest, kuivõrd on suudetud kompromisse teha just tõlkeküsimustes, kuivõrd erialased tõlked moodustavad suure osa patendiga seonduvatest kuludest ja rohkete tõlgete vajadus muudab patendi kalliks. Arvestades, et liikmesriike on 28, erinevaid keeli 24²¹² ning selleks, et ÜTEP oleks kuluefektiivne, peab see olema saavutatud minimaalsete tõlkekuludega.

Jäik lähenemine kõnealusele küsimusele on ajalooliselt osutunud ebaedukaks ning viinud korduvalt ebaõnnestumiseni. Seetõttu ei pea autor põhjendatuks tänaseks välja töötatud ÜTEP aluspõhimõtetest loobumist juhul, kui peaks tekkima vastuolu osade riikide siseriiklike põhiseaduslike kordadega seoses tõlkeküsimustega ja see ei peaks olema põhjuseks jätta patendipakett ratifitseerimata. Seda eelkõige, et see riive oleks tulemust silmas pidades põhjendatud, kuivõrd leiutajate ring ühes riigis on väga piiratud. Lisaks tuleb tõdeda, et tõlkekorralduse määruises sisalduv mõte, et inglise keel on rahvusvaheliselt kasutatav keel tehnika ja tehnoloogia valdkonnas, võib mitte meeldida teaduskeele säilimise küsimuses, kuid on siiski reaalsus, millega tuleb arvestada. Siinkohal pooldaks autor lähenemist, mille kohaselt Euroopa Liidu õigusel on ülimuslik mõju ka siseriiklike põhiseaduste suhtes nagu näeb ette Euroopa lepingute kirjutatud loogika ja nagu on märkinud ka Eesti kõrgeim kohus. Kõige negatiivsem variant oleks olukord, kus tänaseks välja töötatud ÜTEP paketi

²⁰⁹ RKPJKo 11.05.2006, 3-4-1-3-06.

²¹⁰ ETL artikli 118 esimene lõik annab Euroopa intellektuaalomandi õiguste loomise ja kogu liitu hõlmava tsentraliseeritud loa andmise, koordineerimise ja järelevalve korra kehtestamise pädevuse „[s]iseturu rajamise või selle toimimise raames”. Kõnealuse artikli 118 teise lõiguga antud pädevus nimetatud intellektuaalomandiõigustega seotud keeltekasutuse korra kehtestamiseks on tihedalt seotud nende õiguste ja sama artikli esimeses lõigus nimetatud tsentraliseeritud korra kehtestamisega. Seetõttu kuulub ka see pädevus siseturu toimimise valdkonda. ETL artikli 4 lõike 2 kohaselt aga jagavad liit ja liikmesriigid pädevust muu hulgas ka „siseturu” valdkonnas. Lisaks „siseturu” valdkond viitab vastavalt ETL artikli 26 lõikes 2 antud määratlusele „sisepiirideta alale, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine”. ETL artikli 26 lõige 1 näeb ette, et liit „võtab meetmeid siseturu rajamiseks või toimimise tagamiseks vastavalt aluslepingute asjakohastele sätetele”. „Aluslepingute asjakohastest sätetest” tuleneb, et pädevus siseturu valdkonnas ei ole piiratud ühtlustamise meetmete vastuvõtmist käsitlevates ETL artiklites 114 ja 115 antud pädevusega, vaid see hõlmab kogu pädevust, mis on seotud ETL artiklis 26 nimetatud eesmärkidega, seal hulgas ETL artiklis 118 antud pädevust. Seega ETL artikliga 118 antud pädevus kuulub ühte ETL artikli 4 lõikes 2 nimetatud jagatud pädevuse valdkondadest ja seetõttu ei ole selle puhul tegemist ainupädevusega ETL artikli 20 lõike 1 esimese lõigu tähenduses.

²¹¹ ECJ 10.04.2013, C-274/11.

²¹² ELi haldamine – personal, keeled ja asukoht. Europa.eu. [WWW] http://europa.eu/about-eu/facts-figures/administration/index_et.htm (15.04.2014).

kontseptsioon jääks rakendamata määruste tühistamise tõttu või UPCA piisava arvu riikide poolt ratifitseerimata jätmise tõttu.

KOKKUVÕTE

Magistritöös vastati küsimusele, mis mõju on ühtse toimega Euroopa patendil Eesti õigusruumis. Käesoleva töö raames analüüsis autor sellist mõju kahes võimalikus suunas: kas ÜTEP võiks soodustada patentimist Eesti isikute jaoks või pärssida sellist tegevust. Esimesel juhul on tegemist oodatava suunaga, millist ühtse toimega Euroopa patent oma ühtse olemusega pidigi saavutama. Teisel juhul on tegemist olukorraga, kus ühtne patendipakett siiski ei osutu Eesti isikute jaoks kulutõhusaks, lihtsaks või õiguskindlaks. Patentimist soodustav mõju oleks sellisel Euroopa patendil, mis on tõeliselt ühtse toimega ja ka tegelikkuses oma eesmärgi realiseeriv.

Esimeses peatükis vastas autor küsimusele, miks on ühtse toimega Euroopa patent põhinev Euroopa patendil ja miks on ÜTEP loodud tõhustatud koostöö raames, mitte Euroopa Liidu tasandil ning mille tõttu on ühtne patendikohtusüsteem lahendatud rahvusvahelise lepinguga. Euroopa patent tuleneb otseselt EPC sätetest, mistõttu võib autori hinnangul pidada Euroopa patendikonventsiooni tinglikult ka patendipaketi neljandaks osaks, kuivõrd ilma selleta ühtse patendi väljaandmist toimuda ei saaks.

Tõhustatud koostöö on alternatiiv ebaõnnestunud püüetele luua ühtne patent Euroopa Liidu õiguse alusel. Kuna lõplikuks kokkuleppeks ühtse patendikaitse suhtes liidus on vaja kokkulepet tõlkimise korda käsitleva määruse ettepaneku osas, tehti kindlaks, et aluslepingute asjakohaseid sätteid kohaldades ei ole võimalik mõistliku aja jooksul saavutada eesmärgi luua kogu liidus ühtne patendikaitse. Seetõttu jäi tõhustatud koostöö Euroopa Liidu ainsaks võimaluseks luua ühtne patent, mida konsensuslikult luua ei suudetud.

Ühtset patendikohtu polnud võimalik luua Euroopa Liidu õiguse alusel sellisel kujul, kuna see oleks olnud vastuolus nii Euroopa Liidu enda kui ka liikmesriikide õigusega. Alternatiivina loodigi patendikohtu rahvusvahelise lepinguga.

Magistritöö teises peatükis käsitleti ühtse toimega Euroopa patendi paketi eesmärkide realiseerumist. See peatükk keskendus ÜTEP-i paketi kõige üldisema eesmärgi – ühtsuse – realiseerumisele ning sellest tulenevate ja seda toetavate eesmärkide saavutamisele. Lisaks

peavad need kõik eesmärgid tegema patendikaitse kättesaadavamaks VKE-dele. Kulutõhususe eesmärk on teha taotlejale patendi taotlemine kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides soodsamaks kui see oleks seni kehtinud Euroopa patendi puhul, eelkõige peaks tulema kokkuhoid tõlkekuludelt, aga ka jõustamisloivudelt. Õiguskindlust soovitakse saavutada eelkõige UPCA-ga ning lihtsamaks peaks süsteemi tegema ühest küljest ära langev vajadus igas riigis eraldi Euroopa patenti jõustada, teisalt sellest tulenev patenditaotluste- ja nõudluste tõlkekoormuse vähenemine.

Töö autor jõudis järeldusele, et ÜTEP-i pakett pigem ei täida oma ühtset eesmärki. ÜTEP-i ühtsusest jääb puudu nii territoriaalses mõttes kui ka materiaalõigusliku ühtlustamise osas. Hetkel on patendikaitse määruses sätestatud, et see annab kaitse nende tegevuste vastu, mis on sätestatud liikmesriigis, kelle siseriiklikku õigust kohaldatakse ühtse toimega Euroopa patendi suhtes. Seega ÜTEP-le kohalduva õiguse osas on tugev killustatus. Kui algselt leiti erialakirjanduses, et probleemne oli see, et määruses välja toodud õigus keelata leiutise otsene ja kaudne kasutamine ning mõjude piiramine ehk tegevused, millele õigused ei laiene, olid puudulikud, s.t ei katnud kõiki võimalikke võimalusi, siis praegune regulatsioon on just nii täiuslik kui täiuslik on vastava riigi patendiseadus. Seega on käesoleva töö autori hinnangul ühtlustamine osas jällegi mindud samm tagasi. Ka ÜTEP-i vastavus EL aluslepingutele on probleemne, kuna ÜTEP-i regulatsioonid sisuliselt ei loo ühtset Euroopa Liidu patenti nagu oli tõhustatud koostöö eesmärgiks, vaid keskenduvad materiaalõiguslikes küsimustes peamiselt liikmesriikide rahvuslikule õigusele.

ÜTEP-i territoriaalses ühtsuses nähti selle kehtivust kogu Euroopa Liidu territooriumil. Kuivõrd see on aga lahendatud tõhustatud koostöö raames, kehtib ÜTEP praeguse seisuga ainult 25-s liikmesriigis. Ka sellest aspektist on tegemist ühtsuse puudumisega.

On kolm olulist materiaalõiguslikku aspekti, mis piiravad oluliselt patendi ühtset toimet. Esiteks patendikaitsemääruse art 3 lg 2 kolmanda lõigu järgi võib ühtse toimega Euroopa patendi kohta anda litsentsi osalevate liikmesriikide kogu territooriumi või territooriumi osa kohta. Litsentsileping on aga siseriikliku õiguse küsimus, seega jällegi on tegemist sellise sättega, mis vähendab ühtlustavat toimet, kuivõrd ka litsentsiga seotud küsimused oleks saanud ühtlustada patendipaketi raames. Litsentsilepingu kohta käivad sätted on ühed olulisemad iga patendiregulatsiooni juures. Litsents on ilmselt kõige tüüpilisem ja olulisem moodus, kuidas ära kasutada patendiga saadud õiguskaitse. Teiseks patendikohtuleppe art 28 kohaselt igal isikul, kellel oleks juhul, kui leiutise kohta oleks välja antud siseriiklik patent, lepinguosalise liikmesriigi territooriumil õigused, mis põhinevad kõnealuse leiutise eelneval

kasutamisel või õigus kõnealuse leiutise isiklikuks omamiseks, on kõnealuse lepinguosalise liikmesriigi territooriumil samad õigused ka seoses sama leiutise kohta antud patendiga. Selline regulatsioon pole aga ühtse loomuga, kuivõrd on piiratud nende riikidega, kes tunnistavad varemkasutusõigust. Kolmandaks leiab patendikaitsemääruse preambuli punktist 10, et ühtse toimega Euroopa patente puudutavaid sundlitsentse tuleks nende vastavate territooriumide osas reguleerida osalevate liikmesriikide õigusaktidega. Seega on selles küsimuses välistatud jällegi Euroopa Liidu õiguse ülimuslikkus.

ÜTEP-i suuremat õiguskindlust võrreldes Euroopa patendiga nähakse eelkõige patendikohtu loomises. Selline patendikohus peaks välistama paralleelsed menetlused ning tagama otsuste õiguskindluse. Autor jõudis järeldusele, et sellest aspektist on õiguskindlus tagatud pärast üleminekuperioodi. Üleminekuperioodil on õiguskindlus pigem puudulik. Seda esiteks op-out võimaluse tõttu ning teiseks seetõttu, et UPCA ratifitseerimine võib pikalt aega võtta. Lisaks kehtib UPCA vaid nendes riikides, kes on selle ratifitseerinud.

Autor jõudis järeldusele, et ÜTEP muudab siiski sellise patendi saamise lihtsamaks. Seda peamiselt kahel põhjusel. Esiteks ei ole tarvis jõustada patenti eraldi igas (25) liikmesriigis. Teiseks ei ole tarvis samas mahus erialaspetsiifilist tõlget patenditaotlusest ja - kirjeldusest.

Autor jõudis järeldusele, et kulutõhususe eesmärk realiseerub järgnevalt. ÜTEP on ligi 80% soodsam kui samas arvus riikides jõustatud Euroopa patent. Samuti on ette nähtud soodustused VKE-dele ja jõushoidmise lõivude vähendamine, kui patendiomanik on valmis lubama mis tahes isikul litsentsiaadina leiutist kasutada. ÜTEP-i jõushoidmise lõivud ei tule kindlasti madalad, ent oluliselt madalamad võrreldes Euroopa patendi jõushoidmisega sama arv riikides. Vähesemal määral realiseerub kulutõhusus VKE-de jaoks, kuna ÜTEP sõltumata sellest, et on soodsam klassikalisest Euroopa patendist, on siiski tõenäoliselt ülejõu käiv Eesti VKE-dele. Seda ka asjaolu tõttu, et patent on tihti oluline toote kaitsmiseks, kuid toote kaitsmiseks ei piisa tavaliselt ainult ühest patendist.

Kokkuvõtvalt jõuab autor ÜTEP-i eesmärkide realiseerimise osas järeldusele, et valdav osa eesmärke on saavutatavad.

Töö kolmas peatükk on ÜTEP-i mõjust majandussfääris. Kuna ÜTEP peaks mõjuma soodustavalt nii innovatsioonile kui ka suurendama VKE-de poolt patentide taotlemist, analüüsis autor, kuivõrd on ÜTEP paketil mõju majandusele ning kas see on patenteerimist soodustav või pigem pärssiv. Autor jõudis selles peatükis järgmistele järeldustele.

Ilmselge võit ühtsest patendisüsteemist on kindlasti suurettevõtjatele, kes ka seni on taotlenud patendikaitset mitmetes või kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides korraga.

Kehtiva patendi olemasolu on oluline VKE-dele saamaks rahastust oma tegevuseks. Samas selleks, et patendi taotlemise protsess edukalt lõpuni viia, on tarvis omakorda piisavaid finantsilisi vahendeid. ÜTEP võiks autori arvates võimaldada VKE-dele väärtusliku IO patendi kujul ning oleks seeläbi atraktiivne ettevõtte ka investoritele. ÜTEP tähendab siiski palju üldisemat territoriaalset kaitset, seetõttu ka suuremat võimalust rohkemateks litsentsideks, mis omakorda on stiimuliks investoritele. Seega ÜTEP pigem soodustab patenteerimist.

Autori arvates on igati põhjendatud ka Euroopa Liidu püüdlused luua ühtne patendisüsteem, et tagada tugev Euroopa Liidu patendisüsteem ulatusliku territoriaalse kaitsega ja kujundada vastupidav siseturg. Kuna USA patent on investoritele atraktiivne olles ulatusliku territoriaalse kaitsega ja soodsam kui klassikaline Euroopa patent (kogu Euroopa Liidus), võib näha analoogsel ÜTEP-il sarnast populaarsust investorite silmis, soodustades seega patenteerimist.

Erialakirjanduses on leitud, et ÜTEP on kasulik vaid juhul, kui patent jõustatakse 13 liikmesriigis või rohkemas. Praegu on selliseid patente vaid 10%. Ühest küljest võib see tähendada, et ettevõtjatel ei olegi huvi jõustada patenti kõigis liikmesriikides, teisest küljest on selge ka see, et seniste kuludega ei ole Euroopa patent olnud eriti atraktiivne või VKE-de puhul ka jõukohane. Eeltoodust nähtub, et aastas jõustatud Euroopa patentide arv on märkimisväärselt suur. Nüüd, kui kehtima hakkab ÜTEP, tähendab see ettevõtjatele, kes praegu jõustasid patendi kõigis liikmesriikides ja neile, kes jõustasid Euroopa patendi rohkem kui 13 liikmesriigis, tõenäoliselt otsustust ÜTEP-i kasuks. ÜTEP-iga kaasneb suure hulga kehtivate patentide hulk Eesti territooriumil. Seega et leiutaja või teadlane saaks leiutustegevusega tegeleda, tuleb pidevalt monitoorida kehtivaid patente. Selline tegevus on aga äärmiselt ajamahukas ja VKE-dele seetõttu liiga kulukas. Omakorda võib see pärssida leiutustegevust. See aga põhjustaks innovatsiooni langust, mis omakorda oleks negatiivse mõjuga majandusele.

Magistritöö viimane peatükk käsitleb ühte ajalooliselt pingelisemat küsimust ühtse Euroopa Liidu ülese patendikaitse saamisel – tõlkekorraldust. Tõlkekorraldust reguleerib määrus, mille alusel on korraldatud tõlkimine nii ÜTEP-i üleminekuperioodiks, aga ka ajaks, mil süsteem on end “sisse töötanud”. Tõlkekorralduse määruse sätestab üleminekuperioodi lõppedes patendikirjelduste keeleks ühe Euroopa patendiameti ametliku keele ning teistes keeltes oleks saadaval vaid patenditaotluste ja –kirjelduste masintõlkelised versioonid, mis tähendab, et lõpuks ei ole enam eestikeelseid patendikirjeldusi, vaid ainult eestikeelsed masintõlked. Töö autor näeb siin võimalikku põhiseaduslikku probleemi seoses sellega, et patendikirjeldused ei ole riigikeeles kättesaadavad ning hääbub tehniline teaduskeel.

Seda analüüsidis jõudis autor järeldusele, et põhiseaduslikust aspektist ei ole ÜTEP-i tõlkekorraldus vastuolus põhiseadusega, olgugi et Eesti isikutel puudub üleminekuperioodil juurdepääs kehtivatele ÜTEP-itele oma riigikeeles. Tulenevalt sellest, et ÜTEP-il puuduvad eestikeelsed tõlked (ja hiljem on vaid masintõlked), võib see tähendada teaduskeele hääbumist ja seda nii selle tõttu, et ei teki uut sõnavara ning rohket kasutust ei leia ka olemasolev teaduskeel. Seda analüüsidis jõudis autor järeldusele, et ka selles on põhiseaduslik riive minimaalne. Teaduskeele säilimine on küll Eesti Vabariigi põhiseaduses väljendatud kui riigi üks eesmärke, sealhulgas tagada eesti keele igakülgne arendamine teadus – ja kultuurkeelena, ent selline riive on õigustatud. Isegi kui ei oleks, tuleks lähtuda Euroopa Liidu õiguse ülimumuslikkusest ÜTEP-i kontekstis, kuivõrd ÜTEP kuulub Euroopa Liidu jagatud pädevusse ja Riigikohtu hinnangul prevaleerub sellisel juhul Euroopa Liidu õigus.

Autor püstitas hüpoteesi, et praegune ÜTEP-i pakett ei oma kõikides aspektides soovitud mõju ning ei täida täies mahus sellele seatud eesmärke. Autor jõudis järeldusele, et ÜTEP ei täida oma eesmärki eelkõige üleminekuperioodil. Pärast üleminekuperioodi suureneb nii õiguskindlus kui kulutõhusus. Lihtsuse osas täidab ÜTEP oma eesmärki ka üleminekuperioodil. Ühtsuse küsimuses jõudis autor järeldusele, et ÜTEP pigem ei ole piisavalt ühtne, et soodustada maksimaalselt patentimist ja seda eelkõige VKE-de seas. Pikas perspektiivis võib jõuda järelduseni, et „sissetöötatud“ ühtne patendisüsteem omab soodustavat mõju patentimisele.

SUMMARY

EUROPEAN PATENT WITH UNITARY EFFECT AND HOW IT AFFECTS ESTONIAN LAW

The present master's thesis discussed the effect of the European patent with unitary effect (the „EPUE“) on the Estonian legal landscape. The author analyzed the effect from two possible directions: could the EPUE either facilitate or hinder patenting for Estonians. The first case was to be expected, as this was one of the goals of the EPUE and its unitary nature. The second direction foresaw a different situation, where the unified patent package does not prove itself to be cost-effective, simple or legally certain for Estonians. Only a patent with a truly unitary effect and a capability to achieve its purpose would have an effect of inducing patenting,

In the thesis, the author made the following conclusions:

The first chapter discussed why the EPUE is based on the European patent and why has the EPUE been created in the framework of enhanced cooperation and not on the EU-level, because of which the unified patent court system is regulated by an international agreement. The European patent comes directly from the EPC, which is why the author is of the opinion that the EPC could conditionally be seen as a fourth element of the patent package, as without it there would be no unitary issuing of patents.

Enhanced cooperation is an alternative to failed attempts of trying to create a unitary patent on the basis of EU law. As an agreement on a regulation regulating the translation arrangements is a prerequisite for a final agreement on unitary patent protection, it was ascertained that by applying corresponding provisions of the core treaties, it would not be possible to achieve the purpose of creating a unitary patent protection in the EU within a reasonable time. This is why enhanced cooperation remained the only option for the EU on its path towards a unitary patent.

It was impossible to establish a unified patent court on the basis of EU law in its intended form, as it would have been in contradiction with both the EU law and laws of the member states. As an alternative, an international agreement was concluded for the formation of the patent court.

The second chapter of the present master's thesis discussed the realization of the goals of the EPUE package, concentrating on the realization of unity as the most general purpose, and achieving goals derived from and supporting it. In addition, all these should improve the availability of patent protection for SMEs. The aim of cost-effectiveness is to cheapen patenting for applicants in all EU member states, in comparison with the European patent, especially by way of lower translation and enforcement costs. Legal certainty is to be achieved by the UPCA, and simplicity by removing the need to enforce the patent in member states separately, also by reducing the need to translate patent applications and claims.

The author came to the conclusion that the EPUE package does not fulfil its unitary purpose. The EPUE lacks unity both territorially and legally. It is stated in the patent protection regulation²¹³ that it enables protection against activities which are stipulated in the member state, whose national law is being applied to the EPUE. Therefore the law applicable to the EPUE is greatly divided. It was initially criticized that the right to prohibit the direct and indirect use of an invention and restrict influence (activities to which rights do not extend) was imperfect, but the current regulation is as thorough as the patent laws of a member state in question. The author thinks that a backwards step has been made as regards unity. The conformance of EPUE to EU core treaties is problematic, as, in essence, EPUE does not create a unified EU patent as was the purpose of the enhanced cooperation, but rather focuses on national laws of member states in questions regarding substantive law. Territorial unity of EPUE was imagined as it being in force in all of the EU, but due to its actualization through enhanced cooperation, the EPUE is in force only in 25 member states – another example of lack of unity.

Three important aspects of substantive law, which significantly hamper the unified effect of the patent, can be brought out. Firstly, paragraph 3 of article 3 (2) of the patent protection regulation provides that the European patent may be licensed in respect of the whole or part of the territories of the participating member states. Licence agreement, on the other hand, is regulated by national law, even though it could have been included and unified in the patent package. Provisions concerning licence agreements are among the most important in any patent regulation. A licence is the most typical and important means for benefiting from legal

protection gained through a patent. Secondly, according to article 28 of the Agreement on a Unified Patent Court: „Any person, who, if a national patent had been granted in respect of an invention, would have had, in a Contracting Member State, a right based on prior use of that invention or a right of personal possession of that invention, shall enjoy, in that Contracting Member State, the same rights in respect of a patent for the same invention.“ Such a regulation is not unified in nature, because it is restricted by states who acknowledge prior user rights. Thirdly, recital 10 of the patent protection regulation provides that „compulsory licences for European patents with unitary effect should be governed by the laws of the participating member states as regards their respective territories“, again excluding the predominance of EU law.

Legal certainty

EPUE's greater legal certainty in comparison with the European patent is seen in the creation of the unified patent court, which would exclude parallel legal proceedings and ensure legal certainty of judgments. The author concluded that legal certainty from that aspect is guaranteed only after the end of the transitional period. During the transitional period, legal certainty is rather insufficient due to the opt-out option and possible delays in ratifying the UPCA.

Simplicity

The author established that EPUE simplifies such patenting on account of not having to enforce the patent in every member state (25) separately and not having to present domain-specific translations of patent applications/descriptions.

Cost-effectiveness

It was resolved that cost-effectiveness will be achieved. EPUE is ca 80% cheaper than a patent enforced in the same number of states. In addition, there are concessions for SMEs and other possible fee reductions. Fees for continued validity are not cheap, but are significantly cheaper than costs related to keeping the European patent valid in the same number of states. SMEs will only gain a small share of EPUE's cost-effectiveness, because, even though the EPUE is more favourable than the classical European patent, it will still probably be unobtainable for Estonian SMEs due to cost reasons, also because a patent is important for protecting a product, but a single patent will usually not suffice.

²¹³ European Parliament and The Council Regulation (EU) No. 1257/2012 of 17 December 2012 of the implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection - OJ, L361,

To summarize, the author sees most of EPUE's goals as having been realized.

The third chapter is about the economic effects of EPUE, as EPUE should positively affect innovation and increase patent applications by SMEs. The following conclusions were made:

Large enterprises, who have previously sought patent protection from member states separately, definitely gain from a unified patent system. A valid patent is important for SMEs in order to fund their activities, but on the other hand, financial resources are essential for a successful patent application. EPUE could give an SME a valuable intellectual property, making the SME attractive for investors. EPUE has a rather positive effect on patenting.

The author deems it justified to create a unified EU patent system with a strong and extensive territorial protection and form a durable internal market. EPUE could achieve the same kind of popularity as the extensive and favourable USA patent, which has previously enjoyed preference over the classical European patent.

The last chapter of the thesis discusses the translation arrangements in the patent protection process. Translation regulation²¹⁴ provides that after the end of the transitional period, the official language of a single European patent agency will be the required language in patent descriptions. An inconsistency with national constitutions may arise, when patent descriptions cease to exist in national languages. The author concluded that in Estonia such is not the case, even though Estonians don't have access to valid EPUEs in Estonian during the transitional period and Estonian scientific language may suffer.

The author hypothesized that the current EPUE package will not have the desirable effect in all aspects and that it will not fulfil its goals entirely. The author concluded that EPUE's purpose will be mostly left unfulfilled during the transitional period, following which both legal certainty and cost-effectiveness will improve. Simplicity will be accomplished already during the transitional period. As regards unity, the author came to the conclusion that the EPUE is not quite unified enough to maximally induce patenting, especially among SMEs. In

31.12.2012, pp. 1-8.

²¹⁴ Council Regulation (EU) No. 1260/2012 of 17 December 2012 implementing enhanced cooperation in the area of the creation of unitary patent protection with regard to the applicable translation arrangements. - OJ, L361, 31.12.2012, pp. 89-92.

the long term a conclusion may be drawn that a functioning and unified patent system will have a favourable effect on patenting.

KASUTATUD LÜHENDID

CPC	Community Patent Convention
EPA	Euroopa patendiamet
EPO	Euroopa patendiorganisatsioon
EPC	European Patent Convention
EL/liit	Euroopa Liit
ELT	Euroopa Liidu Teataja
i.k.	inglise keeles
IO	Intellektuaalne omand
jj	ja järgnevad
ÜTEP	ühtse toimega Euroopa patent
lg	lõige
p/pp	punkt/punktid
TRIPS	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
§	paragrahv
lk/lk-d	lehekülg/leheküljed
p./pp.	pages/pages
tõlkekorralduse määrus	17. detsember 2012 määrus (EL) nr
patendikaitsemäärus	1260/2012 17. detsember 2012 määrus (EL) nr 1257/2012
PatS	Patendiseadus
PCT	Patent Cooperation Treaty
RKPJKo	Eesti Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelvalvekomisjon
RT	Riigi Teataja
s.t	see tähendab
TlnRnKo	Tallinna Ringkonnakohtu otsus
UPCA	Agreement on a Unified Patent Court
VKE	väike ja keskmise suurusega ettevõtja
VÕS	Võlaõigusseadus

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. Aaviksoo, B., Kalmo, H., Madise, Ü., Mälksoo, L., Narits, R., Pruks, P., Vinkel, P., Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne, Tallinn: Juura 2012, [WWW] http://www.pohiseadus.ee/public/EVPS_kommeteeritud_valjaanne_2012.pdf (20.04.2014).
2. Conflict of Laws in Intellectual Property. The CLIP Principles and Commentary. European Max Planck Group in Intellectual Property. Oxford University Press, 2013.
3. Cook, T. EU Intellectual Property Law. New York: Oxford University Press Inc. 2010.
4. Guelle, D., Pottelsberghe de la Potterie, B., The Economics of the European Patent System, IP Policy for Innovation and Competition, Great Britain: Oxford University Press Inc., New York 2007.
5. Hilty, M., Jaeger, T., Lamping, M., Ullrich, H., The Unitary Patent Package: Twelve reasons for Concern. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law. October 17, 2012, Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 12-12.
6. Hilty, R., The Role of Patent Quality in Europe (July 1, 2009). TECHNOLOGY AND COMPETITION: CONTRIBUTIONS IN HONOUR OF HANNS ULLRICH, Josef Drexl, Reto M. Hilty, Laurence Boy, Christine Godt, Bernard Remiche, eds., Larcier, Bruxelles, 2009; Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 11-11. [WWW] <http://ssrn.com/abstract=1935288> (15.04.2014).
7. Jaeger, T. (2010). The EU Patent: Cui Bono et Quo Vadit? Common Market Law Review, 47(1), 63-115. [WWW] <http://robertgrzeszczak.bio.wpia.uw.edu.pl/files/2013/03/THE-EU-PATENT-CUI-BONO-ET-QUO-VADIT.pdf> (28.04.2014).
8. Kanter, D., P and Compulsory Licensing on Both Sides of the Atlantic – An Appropriate Antitrust Remedy or a Cutback On Innovation? – E.C.L.R. 2006, 27(7).

9. Kartus, R., Kukrus, A., Patendivaidluste lahendamise majandus-õiguslikke küsimusi Euroopa Liidus: arengud ja perspektiivid. Eesti majanduspoliitilised väitlused, Majanduspoliitika teooria ja praktika, Tallinn: Martimar OÜ 2011, [WWW] http://www.mattimar.ee/publikatsioonid/majanduspoliitika/2011/17_Ants_Kukrus_Raul_Kartus.pdf (14.04.2014).
10. Kartus, R., Ostart, J. Leitis ja patendinõudlus, Metoodilised juhised, Patendiamet, Tallinn: OÜ Infotrükk 2012.
11. Kelli, A. Improvement of the Intellectual System as Measure to Enhance Innovation, *Juridica International*, 2009, no 16, p. 117 – 125.
12. Kelli, A., Pisuke, H. Ettevõtliku ülikooli intellektuaalse omandi poliitika küsimusi, *Juridica*, 2006, nr 10, lk 673 – 682.
13. Kelli, A., Pisuke, H. Intellectual Property in an Innovation-based Economy. – Review of Central and East European Law 2008 (33) 2.
14. Kukrus, A. Eurointegratsioon ja intellektuaalomandi õiguskaitse, Tallinn, 1999.
15. Kukrus, A. Patendinduse alused. Tallinn, Valgus, 1986.
16. Kukrus, A., Kartus, R. Tööstusomand ja globaalmajandus, Tallinn: Külim, 2008.
17. Lynch, B. C., NOTE: International Patent Harmonization: Creating a Binding Prior Art Search Within The Patent Cooperation Treaty, *George Washington International Law Review*, 2012, [WWW] <http://docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/44-2/5-%20Lynch.pdf> (20.04.2014).
18. Moorlat, O. Tööstusomandi õiguskaitse ABC, Tallinn: Varrak, 1995.
19. Nelson, J., O., *International Patent Treaties With Commentary*, USA: Oceana – Oxford University Press, Inc., 2007.
20. Ostart, J. Kaitsmata toodang on probleemide allikas. Tallinn: Juura 2006.
21. Otsrat, J. Salastatud leiutis Eesti õiguses, *Juridica* 2012, nr 7, lk 565 – 572.
22. Ostart, J. Patendist tulenevate õiguste teostamine, Metoodilised juhised, Patendiamet, Tallinn: OÜ Infotrükk 2004, lk 48.
23. Pasa, P., Gian, A. B. *A common law for Europe*, Central European University Press, 2005 [WWW] <http://books.google.com/books?id=D01-Azna37oC>, (16.04.2014).

24. Paterson, G. The European Patent System. The Law and Practice of the European Patent Convention. London: Sweet and Maxwell 2001.
25. Piirman-Sarapuu, M. Tüvirakkudega seotud leiutise patentimise küsimusi, *Juridica*, 2012, nr 7, lk 557 – 564.
26. Pisuke, H. Autor ja ülikool. Autoriõiguse alused, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004, lk 13.
27. Raude, M. Intellektuaalse omandi sundlitsentsimine Euroopa Liidu õiguse ja kohtupraktika valguses, *Juridica*, 2010, nr 9, lk 769 – 777.
28. Singer, M., Sauder, D., European Patent Convention. A Commentary. Volume I, Substantive Patent Law – Preamble, Articles 1 to 89. Third Edition. Germany 2003, Sweet & Maxwell.
29. Schmiemann, M., Lockner, R. Technology Commercialization in Europe after the Failure of the Community Patent. Conference of European Union Studies Association, 2005, [WWW] <http://aei.pitt.edu/2985/> (15.04.2014).
30. Thumm, N., Intellectual Property Rights. National System and Harmonisation in Europe; with 5 tables. New York: Physica-Verlag Heidelberg 2000.
31. Tomuschat, C. Saksa Liidukonstitutsioonikohus ja Euroopa õiguse ülimuslikkus, *Juridica*, 2010, nr 5.
32. Tritton, G. Intellectual Property in Europe. London: Sweet & Maxwell 1996.
33. Ubertazzi, B., Exclusive jurisdiction in intellectual property, Germany, 2012 Mohr Sieben Tübingen.
34. Ullrich, H. Select from Within the System: The European Patent with Unitary Effect. Max Planck Institute for Intellectual Property & Competition Law Research Paper No. 12-11. Max Planck Institute for Innovation and Competition, Germany, October 1, 2012. [WWW] http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2159672## (14.04.2014).

Kasutatud normatiivsed allikad

35. Eesti Vabariigi Põhiseadus. – RT 1992, 26, 349 ... RT I, 27.04.2011, 2.
36. Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT, C83, 30.03.2010, lk 1 – 388.

37. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT, C83, 30.03.2010, lk 389 – 403.
38. Euroopa patenditaotluse Eesti Patendiametile esitamise ja Euroopa Patendiametile edastamise, Euroopa patenditaotluse patendinõudluse ja patendikirjelduse tõlke esitamise ja avalikustamise ning Euroopa patenditaotluse siseriiklikuks patenditaotluseks ja kasuliku mudeli registreerimise taotluseks muutmise kord – RT I, 31.05.2013, 5.
39. Euroopa patentide väljaandmise konventsioon. – RT II 2002, 10, 40.
40. Euroopa patentide väljaandmise konventsiooni (Euroopa patendikonventsioon) muutmise akt. – RT II 2002, 11, 41.
41. Nõukogu määrus (EL) nr 1260/2012, 17. detsember 2012, tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas seoses tõlkekorraldusega. – ELT, L361, 31.12.2012, lk 89-92.
42. *Pariisi konventsioon*: Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon. – RT II 1994, 4, 19.
43. *Patendikaitse määrus*: Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 1257/2012, 17. Detsember 2012, tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. – ELT, L361, 31.12.2012, lk 1-8.
44. Patendikoostööleping. – RT II 1994, 6, 21.
45. Patendiseadus. – RT I 1994, 25, 406 ... RT I, 28.12.2011, 13.
46. Rahvusvahelise patendiklassifikatsiooni Strasbourg'i kokkulepe. – RT II 1996, 4, 15.
47. Riigilõivuseadus. – RT I 2010, 35, 193 ... RT I, 21.03.2014, 16.
48. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. – RT II 1999, 22, 123.
49. *Tõlkekorralduse määrus*: Nõukogu määrus (EL) nr 1260/2012, 17. detsember 2012, tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas seoses tõlkekorraldusega. – ELT, L361, 31.12.2012, lk 89-92.
50. *Ühtne patendikohtu kokkulepe*: Ühtset patendikohut käsitlev leping, (2013/C 175/01). – ELT, C175, 20.6.2013, lk 1-40.

Kasutatud kohtupraktika

51. C-146/13, Hispaania Kuningriik versus Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu – ELT L 361.
52. C-147/13, Hispaania Kuningriik versus Euroopa Liidu Nõukogu – ELT L 361.
53. ECJ 10.04.2013, C-274/11, Spain and Italy v Council, not yet published.
54. RKPJKo 11.05.2006, 3-4-1-3-06.
55. RKPJKo 23.03.1998, 3-4-1-2-98.
56. RKPJKo 30.09.1994, III-4/1-5/94.
57. TlnRnKo 10.06.2013, 2-08-890603.

Kasutatud muud materjalid

Euroopa Liidu institutsioonide dokumendid

58. Communication from The Commission to The Council, The European Parliament, The European Economic and Social Committee and The Committee Of The Regions, “Think Small First”, A “Small Business Act” for Europe, Brussels, 25.6.2008, COM(2008) 394 final, [WWW] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0394:FIN:EN:PDF>, (15.04.2014).
59. Ettepanek: Nõukogu otsus, millega lubatakse tõhustatud koostööd ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. Brüssel 14.12.2010, KOM(2010) 790 lõplik, Institutsioonidevaheline dokument 2010/0384 (NLE), [WWW] <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=ET&f=ST%2018115%202010%20INIT> (24.04.2014).
60. Ettepanek: Euroopa parlamendi ja nõukogu määrus tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas. Brüssel 13.4.2011, KOM(2011) 215 lõplik, 2011/0093 (COD), [WWW] [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2011\)0215_/com_com\(2011\)0215_et.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2011)0215_/com_com(2011)0215_et.pdf) (15.04.2014).
61. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Nõukogule, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomiteele ning regioonide komiteele. Euroopa 2020 – strateegiline juhtalgatus Innovaatiline liit, SEK(2010) 1161, Brüssel, 6.10.2010 – KOM(2010), 546(lõplik).

62. Nõukogu 10. märtsi 2011. aasta otsus 2011/167/EL, millega antakse luba tõhustatud koostööks ühtse katendikaitse loomise valdkonnas. – ELT L 76, lk 53.
63. Opinion of the Economic and Social Committee on the ‘Proposal for a Council Regulation on the Community Patent’, 2001/C 155/15, Official Journal of the European Communities, 29.05.2001, [WWW] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2001:155:0080:0089:EN:PDF> (13.04.2014).
64. Roheline raamat. Elanikkonna vaimse tervise parandamine. Euroopa Liidu vaimse tervise strateegia väljatöötamine. Euroopa Ühenduste Komisjon, Brüssel, 14.10.2005, [WWW] http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Tervisevaldkond/Tervisepoliitika/Roheline_raamat_e.k.pdf, (16.04.2014).

Täiendavad materjalid

65. 1945 – 1959, Rahu elav Euroopa alustab koostööd. Euroopa Liidu ajalugu. [WWW] http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_et.htm. Euroopa ühenduse asutamislepingu konsolideeritud versioon kättesaadav arvutivõrgus: http://www.univie.ac.at/RI/eur/20040401/ET_EC_Treaty_Vienna.pdf (20.04.2014)
66. Agenda for Development of The International Patent System. Memorandum of the Director General. WIPO, Geneva, 6.08.2001 [WWW] http://www.wipo.int/edocs/mdocs/govbody/en/a_36/a_36_14.pdf (16.04.2014).
67. Calderini, M., Caviggioli, F., Franzoni, C., Kica, E., Rodriguez, V., Scellato, G., Ughetto, E., (2011), Study on the Quality of the Patent System in Europe. European Commission/DG Markt (Tender MARKT/2009/11/D. Contract Notice in the Official Journal of the European Union 2009/S 147-214675 of 04/08/2009), [WWW] http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/patqual02032011_en.pdf (12.04.2014).
68. Court halts EU patent progress, 09.03.2011, RSC, homepage, [WWW] <http://www.rsc.org/chemistryworld/News/2011/March/09031101.asp>, (17.04.2014)
69. Delivering a unified patent system for Europe (Editorial), SME Update: Issue 15, 31.01.2013 [WWW] http://ec.europa.eu/research/sme-techweb/newsletter/issue15/editorial_en.html (13.04.2014).

70. ELi haldamine – personal, keeled ja asukoht. Europa.eu. [WWW]
http://europa.eu/about-eu/facts-figures/administration/index_et.htm (15.04.2014).
71. Euroopa Liidu praegused ja potentsiaalsed tulevased liikmesriigid. Europa.eu – Euroopa Liidu ametlik veebisait. [WWW] http://europa.eu/about-eu/countries/index_et.htm (23.04.2014).
72. European patents costs to be radically reduced, European Commission, Press releases 2011, United Kingdom, [WWW]
http://ec.europa.eu/unitedkingdom/press/press_releases/2011/pr1138_en.htm
 (04.04.2014).
73. Exceptions and limitations to patent rights: prior use. World Intellectual Property Organization. Document prepared by the Secretariat. Standing Committee on the Law of Patents, Twentieth Session, Geneva, October 21, 2013. [WWW]
http://www.wipo.int/edocs/mdocs/patent_policy/en/scp_20/scp_20_6.pdf
 (20.04.2014).
74. Facts and figures 2013, European Patent Office, [WWW]
[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/\\$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/c28e4e5763e75817c1257b57004347f1/$FILE/epo_facts_and_figures_2013_en.pdf) (20.04.2014).
75. FAQs, Patents, Industrial Property, EU Single Market, European Commission,
http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/faqs/index_en.htm (20.04.2014).
76. Hoffmann, T., Kelli, A., Mets, T. Ettevõtlusmodelite ja lepinguvabaduse ulatuse analüüs intellektuaalse omandi kontekstis: majanduslikud ja juriidilised aspektid, versioon 19.02.2013, [WWW]
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58014/Lepinguvabaduse+anal%FC%FCs.pdf> (16.04.2014).
77. How Much More Will the Unitary Patent Cost? Reddie & Grose, January 2013 [WWW] http://www.reddie.co.uk/M/R&G_UnitaryPatentCost.pdf (15.04.2014).
78. Justiitsminister allkirjastas Euroopa ühtse patendikohtu piirkondliku talituse asutamise kokkuleppe, 4. märts 14, [WWW] <http://www.just.ee/59509> (16.04.2014).
79. Kalvet, T., Karo, E., Kattel, R., Lühikokkuvõte. Innovation Studies. Eesti ettevõtete uued võimalused – ärimudelid, avatud innovatsioon ja riigi valikud, 2010. Korraldanud Tehnoloogia ja innovatsiooni talitus, Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Tallinn, 2010, lk 7 [WWW]

- http://www.arengufond.ee/upload/Editor/ettevotlus/Eesti%20ettevõtete%20uued%20võimalused%20-%20ärimudelid,%20avatud%20innovatsiooni%20ja%20riigi%20valikud_2010.pdf
(14.04.2014).
80. Kartus, R., Aruanne – leiutiste õiguskaitsesüsteemi analüüs 2013 (Autori märkus: intellektuaalse omandi kodifitseerimise protsessi tarbeks), [WWW]
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58024/Leiutiste+%F5iguskaitses%FCsteemi+anal%FC%FCs.pdf> (15.05.2014).
81. Kelli, A., Mets, T., Peedosk, U.-M. Intellektuaalse omandi õigusaktide mõju hindamine. Mõjude hindamise mudeli loomine. Versioon: 17.02.2013, [WWW]
<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58016/M%F5jude+hindamise+mudel-.pdf> (14.04.2014).
82. Mets, T., Kõrgtehnoloogilisel ettevõtlusel baseeruvad ärimudelid. Innovation Studies. Eesti ettevõtete uued võimalused – ärimudelid, avatud innovatsioon ja riigi valikud, 2010. Korraldanud Tehnoloogia ja innovatsiooni talitus, Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Tallinn, 2010, [WWW]
http://www.arengufond.ee/upload/Editor/ettevotlus/Eesti%20ettevõtete%20uued%20võimalused%20-%20ärimudelid,%20avatud%20innovatsiooni%20ja%20riigi%20valikud_2010.pdf
(14.04.2014).
83. Oberlander, M., Stabe, M., Bernanrd, S. The smartphone patent wars. 17.10.2011. [WWW]
<http://www.ft.com/intl/cms/s/2/de24f970-f8d0-11e0-a5f7-00144feab49a.html#axzz1rGvflJJc> (04.05.2014).
84. Online Fee ayment – Schedule of Fees valid at 30.04.2014, EPO [WWW]
<http://www.epoline.org/portal/portal/default/epoline.Scheduleoffees> (21.04.2014).
85. Parts, J. Pressiteade: Euroopa patent tuleb käivitada kohe, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 29.09.2010, [WWW]
<http://www.mkm.ee/pressiteated/>, (17.04.2014).
86. Parts, J. XI Riigikogu Stenogramm IX Istungjärk, 10.02. 2011, kell 10.00, [WWW]
<http://www.mkm.ee/olulise-tahtsusega-riikliku-kusimuse-arutelu-estti-vastus-euroopa-valjakutsetele>, (17.04.2014).
87. Sarap, M., koolitus: "Ühenduse patent (ÜP) ehk Ühtse Mõjuga Euroopa Patent (ÜMEP*) - mis „karvane“ loom see on?", 19. veebruaril 2013.

88. Schmiemann, M., Lockner, R. Technology Commercialization in Europe after the Failure of the Community Patent. Conference of European Union Studies Association, 2005, [WWW] <http://aei.pitt.edu/2985/> (15.04.2014).
89. Small and medium-sized enterprises (SMEs). European Commission Website, [WWW] http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm, (16.04.2014).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kornelika Egers-Pisuke

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose “Ühtse toimega Euroopa patendi pakett ja selle mõju Eesti õigusruumis”, mille juhendaja on *mag. iur.* Anne Kalvi,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **05.05.2014**